Coperta l: Titel Folea
Director Marketing/Publicitate; Georgeta Moldovan Consultant redacţional: Tudor Octavian
Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
CONCEATU, MARIUS Parisul în doi/Marius Conceatu Bucureşti: Editura cartea de buzunar.
ISBN 973 – 8351 – 55 – 3 913 (44 Paris) (036)
Editura cartea de buzunar
Sfr. Tokio, nr. 1, Bucureşti, Sector 1
C.P. 135-O.P. 13
Tel.: 230.20.53, 230.20.52
Fax: 230.20.53
Mobil: 0744 379.859
E-mail: officecdb.ro www.carteadebuzunar.ro www.cdb.ro
Contact: Titel Folea (SGR)
Difuzare:
Librăria NOI
Str. Comana, nr. 50, Bucureşti, Sector 1 Tel. /Fax: 222.89.84 E-mail: nmpxnet.ro
NDC Grup 2000 SRL
Pta Presei Libere, nr. 1, Casa Presei Libere, Corp C, Parter, Bucureşti, Sector 1 Tel.: 205 72.00 Fax: 205.72 20 E-mail: officende.ro
Tipărit la:
CAP – rint
Tei.: 490.82.41 Fax: 490.82.43 E-mail: vaznimp.ro
Bd. Timişoara, nr. 139, Bucureşti, Sector 6 Tel.: 211.58.04, 212.03.47 Fax: 212.03.48 E-mail: paideiafx.ro

Cuvânt înainte

Mai bine renunţaţi la un tricou din bagaje decât să uitaţi acasă „Parisul în doi”. Nu va aventuraţi fără ghid prin costisitorul oraş al luminilor, căci singura lumină de care aveţi nevoie costa doar 50.000 lei. Aveţi în faţă un instrument indispensabil nu numai pentru descoperirea Parisului, dar şi pentru cunoaşterea lui în profunzime. Este un ghid practic care combină informaţii utile (adrese, orare, preţuri), trasee turistice sau mai puţin colindate şi impresii personale. Noutatea constă în ponderea acordată subiectivităţii, contactului direct cu Parisul, detaliilor aparent neimportante, dar apropiate sufletului nostru. Citiţi o carte despre un Paris ştiut şi mai puţin bătut,

aflaţi ce emoţii şi reflexe trezeşte acest oraş şi înţelegeţi de ce toată lumea vrea să ajungă acolo. De trei ori profitabil, ghidul vă face să vedeţi Parisul fără a merge neapărat la faţa locului, rezolvă problema viitoarei destinaţii de vacanţă (în cazul celor nehotărâţi) şi este interesant chiar şi pentru cei care au vizitat deja capitala Franţei.

Înainte de a vă invita să hoinărim împreună pe străzile Parisului, cerem o pagină de îngăduinţă pentru a vă lămuri cum se parcurge cartea de faţă.

Călătoria în doi prin Paris este pretextul pentru întocmirea unui pseudojurnal, pe cât posibil exact, alert şi divers. Povestirea este subiectivă, pentru că am încercat să filtrăm prin propria raţiune şi simţire toate experienţele la care ne-a supus Parisul. Mi se pare că sinceritatea face şi mai bun un ghid de călătorie. La fel şi amănuntele de culoare, de atmosferă, care confirmă pedigriul oraşului. Ne plimbăm, glumim, divagăm, ne mirăm şi spunem cam tot ce ne trece prin minte, de cele mai multe ori fără a ne cenzura sentimentele.

Din loc în loc, simţim nevoia unei întoarceri la seriozitate şi rigoare, aşa cum simte şi francezul de fiecare dată când îşi dă seama că nu este buricul pământului. Astfel, pe măsură ce unele lucruri ne interesează în mod deosebit, chemăm în ajutor artileria bibliografică grea (dicţionare, enciclopedii, notiţe personale din muzee sau din alte cărţi) şi presarăm în poveste informaţii concrete şi utile. Spre exemplu, de îndată ce am ajuns în faţa catedralei Notredame, în timpul plimbării noastre în interiorul şi în jurul ei, citim, cu litere îngroşate, un scurt istoric al monumentului, orarul şi preţul de acces în muzeu, alte date (anecdotice sau nu).

Metoda se păstrează pe tot parcursul vizitei pariziene, ceea ce face ca ghidul să poată fi urmărit, la nivelul informaţiei pure, citind numai textele cu litere îngroşate. Dar ar fi păcat, pentru că schiţele traseelor turistice amplasate strategic în locurile potrivite indică precis de unde venim, pe unde ne aflăm, încotro mergem şi cam ce alte monumente, pieţe, staţii de metrou, străzi interesante se găsesc primprejur. Hărţile acestea vă dau posibilitatea să vă depărtaţi de noi, ghizii dumneavoastră devotaţi, şi să vă creaţi propriile trasee. Aveţi la dispoziţie o hartă a Parisului intra *muros* (pentru a afla exact ce înseamnă asta e absolut necesar să continuaţi lectura). Pe hărţi se află în total peste o sută de numere-cod care corespund monumentelor, muzeelor, altor elemente interesante despre care vorbim. Ele vor fi

menţionate în locurile esenţiale şi în text, dar pot fi accesate mai simplu la sfârşitul cărţii, într-un index al punctelor de interes marcate pe hărţi.

Ghidul cuprinde şi o serie de anexe cu caracter practic. În afară de indexul obiectivelor turistice punctate pe hărţi, reproducem şi un plan al metroului şi RER-ului parizian, Am adăugat o listă cu adrese şi numere de telefon utile în cazurile de urgenţă.

La capătul aventurii pariziene, epuizantă dar magnifică, le propunem celor care se simt în stare să continue câteva destinaţii în împrejurimile oraşului: Versailles, Euro Disneyland şi altele pe care vă lăsăm plăcerea sa le aflaţi singuri. Într-o altă anexă se află comprimată la maximum istoria Parisului, cu datele cele mai importante privind dezvoltarea oraşului.

Să deschidem deci porţile Parisului şi să avem în minte vorba lui Jean-Louis Baptiste Gresset, poet şi dramaturg din secolul al 18-lea: „Doar la Paris se trăieşte, oriunde altundeva se vegetează”.

O ultimă menţiune: vă veţi delecta cu asemenea citate celebre şi miezoase despre Paris pe tot parcursul cărţii. Vă mulţumim dacă ne veţi trimite, pe adresa editurii, propriul dumneavoastră gând, la fel de sincer, despre această splendidă experienţă care este Parisul.

Cum se citesc hărţile Legendă b – Traseele marcate cu gri reprezintă itinerariul protagoniştilor. În – Traseele marcate cu negru reprezintă străzile importante M Staţie de metrou

0 – Puncte de atracţie. Ele sunt menţionate şi în text, «*m* – Fluviul Sena

Dana şi cu mine am plecat la Paris într-o scurtă vacanţă şi ne-am pus în minte să vedem tot ce se poate vedea. Am scris un jurnal de călătorie în care vă arătăm urmele paşilor noştri.

Neparizienii, francezi sau străini, nu sunt decât nişte provinciali în ochii parizienilor. Aşa că intrăm cu toţii în Paris inhibaţi, cu căciula în mâini, subjugaţi dinainte de renumele şi măreţia unui oraş hiperbolic iar condiţia de rudă săracă – ce cască ochii şi crede că tot ce zboară prin Paris se mănâncă – ne ajută de minune. Să vedem, să comparăm, să înţelegem

Mergem într-un oraş la prima vedere uşor de descoperit, pentru că acele lucruri care-i fac celebritatea sunt grupate oarecum compact pe o suprafaţă rezonabilă. Dar e un nucleu complicat, care nu poate fi pătruns decât dacă structurăm vizita pe obiective. Contactul direct cu

Turnul Eiffel, cu Luvrul, cu Montmartre nu poate fi succesiv, ci neapărat concomitent. Cad Parisul este, într-adevăr, un fel de dicţionar istoric şi cultural: informaţia există, dar trebuie căutată, iar asta cere efort, Drept răsplată, în momentul în care misterul unui loc se disipează, acel loc îşi schimbă înfăţişarea precum Sena când norii şi soarele se luptă pentru putere

Parisul trebuie domesticit prin vizitare şi revizitare. Curiozitatea e arma supremă a turistului, iar noi am mânuit-o cât am putut de iscusit. Nu evităm plimbarea sau chiar marşul forţat, pentru că toate marile descoperiri se măsoară cu pasul. Exploratori ai unui univers atât de cunoscut şi încă atât de complex, hoinărim prin Paris hotărâţi să nu ne lăsăm intimidaţi. Cum să cuprindem Parisul într-o privire fără ca efortul să ne doboare? Câte secrete nu vom fi reuşit să scoatem) a iveală?

Să ne iertaţi pentru cutezanţa de a ne propune să vă fim ghizi, dar numai Parisul e de vină, El ne face pe toţi poeţi, gânditori, nebuni Parisul este o stare: de entuziasm, de fericire, de dependenţă. E tot ce auzisem că este şi încă tot ce ne-am fi dorit să găsim, La Paris, noi am găsit, cu siguranţă, altceva decât predecesorii noştri, la fel cum şi ei îşi vor fi spus că înaintaşii lor n-au înţeles nimic. Nu căutaţi la Paris să trăiţi emoţiile noastre, ci luaţi-le ca pe o posibilitate, un exemplu a ceea ce vi se poate întâmpla la rândul vostru. Cu cât răspunsurile la propriile întrebări vor fi mai diferite de ale noastre, cu atât experienţa pariziană vă va fi mai desăvârşită. Şi abia aşteptăm să vă citim jurnalul de călătorie.

Pregătiri de drum

Inflaţia agenţiilor de voia] poate face să pară complicată rezervarea unui drum la Paris. În ce priveşte avionul, nu întotdeauna biletele cumpărate la sursă, adică direct de la sediul companiei aeriene, sunt cele mai ieftine. Este recomandată sondarea câtorva agenţii de turism, pentru preţuri şi oferte comparative. Fără excepţie, acestea oferă soluţii variate pentru o călătorie la Paris. Pe internet, târgul este şi mai generos, deşi sunt posibile surprize neplăcute în zona preţurilor, iar cine nu posedă Visa, Mastercard sau American Express nu are oricum nicio şansă.

Avion, zboruri directe Bucureşti – Paris: Tarom: plecare la 7.00 (operat de Air France), 9.35 şi 13.35. Durata călătoriei: aproximativ 3 ore. Preţ estimativ dus-întors: 350 euro. Air-France, 2 zboruri: 9.10,

14.20. Preţ similar cu Tarom. Zboruri indirecte, dar mai ieftine, prin CSA, KLM, Alitalia, Swiss Air, toate cu aterizare pe aeroportul Roissy-Charles de Gauiie, 20 km nord de centrul Parisului, Autocar:

Eurolmes – plecări din majoritatea oraşelor mari din România, în zilele de marţi, joi, sâmbătă, duminică. Sosire la Paris, autogara internaţională Gallieni (metrou linia 3), în zilele de joi, sâmbătă, luni, marţi. Un bilet dus costă aprox. 100 euro.

Eurotime – Plecări din Bucureşti (cu opriri în oraşele mart de pe traseul spre Nădlac), în fiecare miercuri, vineri şi sâmbătă la ora 3.45, din Piaţa Palatului (în faţa Ateneului Român). Sosire la Paris, rue La Fayette nr. 39, joi, sâmbătă, respectiv, duminică seara. Plecare din Paris în fiecare miercuri şi duminică. Un bilet dus-întors costă între 140 şi 150 euro. Transcontinental – Plecări din Bucureşti, Autogara Ra-nova, vinerea ia ora 5 00. Sosirea ia Paris, Gara Montparnasse, sâmbăta ora 22.00. Pentru întoarcere, plecarea din acelaşi loc luni ora 6.00. Un bilet dus-întors costă aproximativ 135 euro.

Următorul pas: asigurarea cazării la destinaţie, Internetul se dovedeşte aici o sursă de neocolit. Din nou, vorba francezului, «l'embarras du choix»: greu de ales din *cauza* multitudinii ofertelor. Dana ar vrea să ne stabilim cartierul general într-o zonă burgheză, plină de verdeaţă şi de pace urbană. Mai dornic de trepidaţia oraşului, nu regret s-o informez că a căuta liniştea la Paris echivalează cu a merge la Bucureşti pentru a te plimba pe cheiurile Senei. De altfel, singureie zone din Paris de unde lipseşte zgomotul şi agitaţia se găsesc... în afara metropolei, în «banlieue». Avid de spaţiu, verdeaţă şi mult dorita linişte, parizianul înstărit a început de câteva decenii să migreze spre periferie, astfel încât orăşelele provinciale din liziera capitalei s-au transformat treptat în mini-Parisuri. După moda americană, centrul rămâne locul de muncă, recreere şi turism, în vreme ce locuinţa, iniţial secundară, acum din ce în ce mai mult principală, se deplasează spre banlieue, unde viaţa e mai lentă, mai sigură, iar aglomerarea de toate felurile nu atinge gradul sufocant din inima capitalei. Parisul tradiţional a rămas pradă uşoară în mâinile turiştilor.

Încep să pledez pentru Cartierul Latin şi, spre ilustrare, îi ofer Danei o listă lungă de hoteluri de diferite categorii din arondismentul 5. E drept că prezentările de pe internet sunt favorabile în majoritatea cazurilor, aşa că singurul criteriu de alegere a unui hotel este locaţia.

Ne hotărâm pentru *Hotel des* Trois *Colleges* (2), cotat la două stele şi situat pe strada Cujas. Ne vom afla în plină istorie, la doi paşi de Sorbona şi Panteon. Suna bine. Pun mâna pe telefon şi fac rezervarea cât ai clipi, fără să consum prea multe impulsuri cu tarif internaţional, încă o dată remarc că, dacă aveam o carte de credit importantă, aş fi putut reţine camera prin internet, doar completând un formular şi *precizând opţiunile*: cameră dublă sau single, etajul etc. Preţul camerei noastre duble va fi de 70 de euro pe noapte.

În Cartierul Latin, una dintre cele mai tumultuoase, dar în acelaşi timp elegante şi sigure zone din Paris, sunt şi alte opţiuni de cazare: Hote! Cluny-Sorbonne, rite Victor Cousinnt. 8 (vizavi de Soibona). Două stele. Transporturi: Metro Cluny-La Sorbonne, RER Saint-Michel-Notredame. Preţuri: 50 – 75 euro camera dublă. Hotel Saint-Jacques, rue des Écoles nr. 35. Două stele. Transporturi; Metrou Maubert-Mutualite. Preţuri: 50 – 75 euro camera dubla. Hotel Central, rue Descartes nr. 6. lanporturi: Ulelrou Maubert-Mulualite. Preţuri: 35 – 40 euro camera dublă. Confort modest. Hotel Notredame, Ouai Saint-Michel nr. 1. Trei stele. Transporturi: Metrou şi RER Saint-Michel-Notredame. Preţuri: 75 – 140 euro camera dubli. (Cu vedere asupra fluviului şi a catedralei). Alte hoteluri synf prezentare pe www.Paris.org/Hotels; www.parisparis.com. Rezervările se pot face online.

Din strategie turistică sau necesitate tehnică, avionul Tarom coborârâ spre aeroportul Charles de Gaulle cu o buclă generoasă pe deasupra Parisului. Fericiţi cei aflaţi pe scaunele din dreapta, căci pentru ei aripa Boeingului aplecată în viraj este indicatorul care fixează înălţimile Parisului: Turnul Eiffel, inconfundabil, câteva cupole de monumente strălucind în soarele dimineţii, Sena ca o axă fundamentală, arcuită elegant *şi tăind oraşul* în două. Ai impresia că descinzi într-un basm, precum Harry Potter în lumea vrăjitorilor.

Circulară, imensă, ca o navă spaţială, aerogară Charles de Gauâle 2 este insuficientă pentru nevoile unei asemenea metropole. Mai mult, în sudul *oraşuiul* există şi aeroportul Oriy, rezervat zborurilor interne, pe distanţe scurte sau speciale. Prima dificultate a călătorului abia sosit, care a trecut cu bine de ultimul hop, adesea cel mai stresant, al zborului – regăsirea bagajelor – este orientarea. Ieşirea din labirint e facilă doar pentru cine ştie să găsească şi să interpreteze corect nenumăratele indicatoare, săgeţi şi opţiuni care se ivesc la flecare pas.

Pregătiri de drum

La Paris, providenţa e. mai generoasă decât oriunde (*Rivaroî*)

Pentru a ajunge de la aeroportul Charles de Gaulle în Paris, de urmărit indicatoarele spre RER, Cars Air France sau Taxi. RER B: un bilet până în centru costă 7, 70 euro.

Cars Air France sunt autocarele albe ce sosesc la anumite porţi ale aeroportului, bine semnalizate. Punctele terminus din Paris (de unde se pot lua şi în direcţie inversă, spre aeroport): Porte Maillot, Place de L'Étoile, Gare de Lyon, Gare Montparnasse. Biletele se procură la şofer. Taxi: doar cele care aparţin unei companii şi marcate corespunzător: numele firmei şi tariful afişat citeţ. Pot fi luate din faţa oricărei porţi de ieşire din aeroport. O călătorie până în centru costă, în funcţie de aglomeraţia din trafic şi destinaţie, între 25 şi 50 de euro.

Drum lung de la terminalul B, unde ne-a lăsat avionul, până la gara RER. Parcurgem două trotuare rulante şi coborâm două etaje, din fericire tot pe scări rulante. La biroul RÂT? (RATB-u! parizian!), ne înarmăm cu planuri ale metroului, RER şi autobuzelor. O privire rapidă peste încrengăturile de linii şi cifre mă lămureşte: transportul în comun la Paris este de o complexitate descurajantă.

„Metro” este *prescurtarea termenului* Metropolifain, adică reţeaua urbană de transport pe şine. Linia 1 a fost inaugurată în 1900. Suni 14 linii numerotate care străbat oraşul între porţi. Parisul medieval avea 20 de porţi de intrare în oraş, care s-au păstrat astăzi ca puncte de reper pentru graniţele Parisului *intra muros* şi puncte terminus pentru aproape toate liniile de metrou, care circulă de (a 5 dimineaţa până! a 1 noaptea şi are, în afara orelor de vârf, o cadenţă de două până la opt minute între trenuri. Pentru circulaţia dincolo de porţi, adică în banlieue, numita oficial «regiunea pariziană», din 1975 există RER (Reseau Express Regional). Aceasta este o reţea de trenuri mai mari şi mai rapide alcătuită din 4 linii (A-D) care fac legătura între Paris şi întreaga regiune pariziană (până la o distanţă ţie 30 – 40 km de centru). Ele traversează oraşul, în punctele nodale ale transportului parizian intersectându-se cu metroul, în oraş are staţii mai puţine, dar situate în zone esenţiale: distanţa între două staţii de RER din Paris echivalează în genere cu 3 – 4 staţii de metrou, încă un aspect general: RER-ul este subteran în Paris şi suprateran în afară. Reţeaua de autobuze nu este descurajată nici de concurenţa mult mai rapidelor mijloace de transport pe şine, nici de traficul rutier îmbâcsit, deseori

exasperant din Paris, Autobuzele sunt totuşi rareori pline, căci oriunde te-ai afla în Paris există o gură de metrou la nici 5 minute depărtare. Parisul este străbătut de la vest la est de linia 1 în 45 de minute. Autobuzul nu ajunge la această performanţă nici în orele de trafic minim (dimineaţa devreme sau seara târziu). Din acelaşi motiv, metroul este întotdeauna mai rapid chiar decât taxiul, Cu toate acestea, pentru cine nu se grăbeşte la serviciu, ia teatru sau la întâlnire, autobuzul este un mijloc ideal pentru a admira Parisul în toată voia.

RER-ul ne face cunoştinţă cu periferia nordică a Parisului. Judecând după călători, orăşelele de aici sunt populate în majoritate cu africani şi magre-bieni. Trecem pe lângă oraşul Saint-Dénis şi admirăm Stade de France, terminat în 1998 întru slava echipei naţionale de fotbal a Franţei, care a câştigat acolo Campionatul Mondial, Stadionul mă impresionează prin monumentalitate, armonia formelor şi un ceva futurist. Dana îl reţine doar în măsura în care-şi aduce aminte de campionii mondiali „drăguţi”, pe care-i enumăr cu ochii la stadion ca o rugăciune în faţa unei icoane: Henry, Barthez, Blanc, Desailly, Zidane…

Din punct de vedere al transporturilor în comun, regiunea pariziană este împărţită pe cinci zone tarifare, sub formă de cercuri concentrice, dintre care doar zonele 1 şi *2* constituie Parisul propriu-zis, *intra muros*. Doar în aceste 2 zone o călătorie cu RER-ul costă identic cu metroul şi autobuzul: 1, 30 euro. Dacă ieşi însă dintre porţile Parisului, preţui creşte în funcţie de depărtarea faţă de centru. indiferent de număiut coresportdenţefoi sau de trecerea de la metrou la RER în interiorul celor 2 zone pariziene, călătoria costă 1, 30 euro timp de o oră de la prima folosire a biletului, atâta vreme cât nu ieşi din subteran.

La hotel

S

taţia Luxembourg (1). Coborâm. Planurile spuneau că am fi putut coborî şi la staţia precedentă, Saint-Michel-Notredame, căci rue Cujas şi hotelul nostru se găsesc cumva între ele. E 10.30 *şi* ni se strânge inima de emoţie. Gura de RER ne-a scos pe bulevardul Saint-Michel, în faţa Jardin du Luxembourg (150). Adică în inima Cartierului Latin.

Studenţescul Boul Mâch (diminutivul cu care păsăreasca tinerilor îl alintă pe primul) traversează aici o zonă aristocrată. Mereu cu harta în mână, singura modalitate de a ajunge fără niciun ocol inutil

acolo unde-ţi propui, traversăm piaţa E. Rostand şi rezistăm tentaţiei de a face dreapta pe rue Soufflot, de îndată ce în capătul ei ni s-a deschis perspectiva Panteonului. Magnific decor. Suntem abia la început, dar vom învăţa că punerea în scenă a monumentelor e o artă pariziană.

În Paris, oricine se poate lăuda că posedă un simţ al orientării deosebit. Direcţiile *şi* destinaţiile sunt uşor de ghidi, ceea ce explică de bună seamă de ce este Parisul atât de iubit de turişti.

„Monsieur, Dame?". Aşa suntem întâmpinaţi la hotel. „Nous avons une rezervation", răspundem cu prudenţa turistului român care ştie ce relativă poate fi uneori noţiunea. Totul e în regulă cu rezervarea noastră, iar pentru plata celor 70 de euro pe noapte, e timp la sfârşitul sejurului. Camera de la etajui al cincilea este mică, dar în orice caz mai spaţioasă decât la etajele inferioare, după cum ni se spune, şi foarte curată. Avem televizor, telefon şi uscător de păr, dar cum nu ne propunem să petrecem foarte mult timp înăuntru, suntem bucuroşi că am găsit un loc decent unde să ne putem odihni după fiecare zi de excursie prin Paris. Unde mai pui că, de la fereastră, perspectiva asupra întregului Cartier Latin este remarcabilă.

Ca să nu avem surprize, învăţăm din capul locului câteva lucruri practice, în primul rând, transporturile în comun: Paris Visite este biletul turistului. El permite deplasarea nelimitata cu toate mijloacele de transport, în funcţie de zonele şi de perioada alese. Astfel, un bilet Paris Visite, zonele 1 – 3, pentru un adult, costă 8, 35 (1 zi), 13, 70 (2 zile), 18, 25 (3 zile) şi 26, 65 euro (5 zile). Pentru copiii între 4 şi 11 ani, în intervalele respective, tarifele sunt: 4, 55, 6, 85, 9, 15 şi 13, 70.

Cartea-pass pentru muzee şi monumente ne deschide porţile a 70 de muzee şi monumente din Paris şi regiunea pariziană, în plus, ea asigură accesul liber sau prioritar la colecţiile lor permanente, în caz de aglomeraţie. Cartea – pass *Musées ei* Monumente costa 15 euro (1 zi), 30 euro (3 zile) sau 45 euro (5 zile) şi se găseşte în principalele staţii de metrou, la Biroul de Turism din Paris şi în magazinele FNAC.

Parisul obligatoriu

Saini-Michel – Île-de-la-Cite – Notredame – Masă grecească şi surpriza românească – Eterna Senă – Vechiul Pod Nou – Prima oară pe Rive Droite – Bouquinistii – Instituiul Francez – Muzeul Orsay – Adunarea Naţională – Arhitectură Belle Époque – în vârful Parisului – Alternative pentru turiştii scorţoşi – Piaţa Étoile – Arcul de Triumf –

înserare pe Champs-Élysées – Ghilotina, Buddha şi Noctambusul

L

la fel ca în orice oraş din lume, şi aici suni lucruri care pur şi simplu nu pot fi ocolite. Sunt locuri „inconturnabile”, vorba francofililor furioşi, sau „must see”, cum ar zice englezul. Ordine-ţi poate reproşa cu superioritate că, dacă ratezi unul dintre obiectivele care urmează e ca şi cum n-ai văzut Parisul

Saint-Michel

D

În rue Cujas, se poate ieşi, spre stânga, în rue Saint-Jacques, sau spre dreapta, pe unde am venit, în bulevardul Sainî-Michei. Optăm pentru a doua variantă şi coborâm spre Sena. Traversăm un alt mare bulevard cu nume de sfânt, Saint-Germain, artera în jurul căreia s-a dezvoltat înalta aristocraţie din secolul al 19-lea. Ne aflăm în inima Cartierului Latin, punctul de întâlnire dintre sfinţii Michel şi Germain constituindu-se într-un simbol al locului: zonă multiplă prin excelenţă, Cartierul Latin a fost, pe rând, un adăpost al teologilor (cei care au creat Sorbona), apoi al studenţilor (cei care au continuat să studieze la bătrâna universitate sau la Facultatea de Medicină de pe strada cu acelaşi nume), apoi ai intelectualilor. Astăzi, străduţele strâmte din jurul marilor artere, doldora de restaurante etnice (în majoritate greceşti), librării şi magazine izbutesc să rămână martore gălăgioase ale animaţiei studenţeşti moştenite din epoca medievală.

Este imposibil să te pierzi în această zonă. Chiar dacă ajungi să rătăceşti pe străduţe mai mici şi pustii, ele te scot întotdeauna la un liman cunoscut sau uşor de identificat. Pe Saint-Michel, trecem de staţia de metrou din care am ieşit mai devreme şi, în câteva

Metfând din Paris/Gigantie vierme lucitor/ e acoperişurile din Paris/A ţesut fire de aw

(E & thPiaf)

minute, iară niciun avertisment, ne trezim pe cheiul Senei. Clădirile de cinci etaje (cu mansarda şase), cu balconaşe protejate de grilaje de fier forjat, dispar brusc permiţând fluviului să se desfăşoare şi e drept să fie aţa, căci Sena ne cucereşte tocmai prin primirea neaşteptată pe care ne-o face.

În capătul şirului de clădiri este amenajata Elntâna Saint-Michel (3), probabil cel mai celebru loc de rendez-vous din Paris. Aici îşi dau îmâlniie mai ales tinerii care se îndreaptă apoi spre restaurantele şi

barurile din zonă. Baronul Haussmann, arhitectul care a remodelat Parisul la mijlocul secolului al 19-lea, a avut ideea de a reconstrui fântâna, de fapt un grup statuar şi o colonadă din marmură, în stil rococo, înfăţişându-l pe arhanghelul Mihai în scena doborârii balaurului. Urbanist vizionar, Haussmann a urmărit obţinerea unor mari artere rectilinii, mărginite de arbori *şi* imobile din cărămidă, care să lege vizual punctele majore ale Parisului. El este creatorul Parisului magnific de astăzi, căci „tăieturile" lui ne permit să întrezărim, dintr-o perspectivă ideală, un monument sau altul din orice intersecţie pariziana.

Baronul Georges Eugene Haussmann (1809 – 1691), administrator şi om politic francez. Partizan al împăratului Napoleon III şi prefect al oraşului sub al doilea imperiu, a realizat o serie de proiecte de reamenajare şi înfrumuseţare urbană (crearea de grădini, a marilor bulevarde în linie şi cu unghiuri drepte, construirea canalizării moderne şi a unor rezervoare cu apă pentru aprovizionarea Parisului).

Île-de-la-Cite

D

În faţa fântânii, sub ochii noştri se întinde la soare Sena. Mai precis, doar un biaţ al ei, pentru că, odată trecut podul Saint-Michel, ne vom afla pe Île-de-la-Cite (a), insula cetăţii, locul unde a început povestea Parisului. Pe pod, nu avem decât a privi la dreapta pentru a ne simţi ca într-o carte poştală. Pe malul celălalt, ea însăşi o insulă, Notre Dame (4). Pare că până în acest moment nu fusese acolo şi, în acelaşi timp, nu se putea afla în altă parte, îi strigăm numele în cor, cu uşurare, ca şi cum am fi câştigat la „Vrei să fii miliardar". Nu pentru că am fi reculnoscut-o, ci pentru că ştiam – nu ştiu în ce fel – că acolo n-are cum să existe altceva decât cvasimile-nara catedrală.

Île-de-la-Cite, cea mai mare dintre insuliţele pe care Sena le îngăduie în oraş, este leagănul civilizaţiei pariziene. Metropola pe care o cunoaştem azi s-a dezvoltat în jurul acestui spaţiu, Cele 20 de arondismente administrative ale Parisului încep din jumătatea de vest a insulei şi continua descriind o spirală cu lâe-de-la-Cite drept centru. Astfel se face că arondismentul 2 se găseşte la nordul insulei, 4 începe din jumătatea ei estică, iar la sud arondismentele 5 şi 6 sunt separate de bulevardul pe care deja simţim că-l cunoaştem: Saint-Michel

Din cetatea medievală (întemeiată pe Île-de-la-Cite de tribul

celtic al Parisiilor pe la 250 î.Hr.), n-au mai rămas decât fostul palat, Sainte-Chapelle şi Notredame. A fost sediu! puterii politice şi religioase începând cu secolele 3 – 5 d.Hr., dar acelaşi Haussmann a modificat-o radical, eliminând vestigiile şi elementele de arhitectură prea învechite sau confuze, conform viziunii sale.

Se apropie ora prânzului, iar soarele începe să lumineze pieziş faţada monumentului. Noare Dame creşte şi impune respect cu fiecare pas făcut spre ea. Începând din 1991, exteriorul catedralei a fost supus unei ample renovări (care a înghiţit 100 de milioane de franci din bugetul statului), încheiate în 2000. Dacă până atunci originea medievală era trădată de zidurile înnegrite, întunecate şi fioroase ca apele tulburi ale Senei, acum albul marmurii şlefuite îi împrumută un aer tineresc, ca o definiţie a eternităţii. Doar înspăimântătorii „gargouilles" – demoni de marmură amplasaţi pe meterezele catedralei, cu menirea de a alunga duhurile rele – mai strecoară în sufletul privitorului ideea că dincolo de albeaţa orbitoare a marmurei, secrete grozave din vechime aşteaptă să fie scoase la lumină.

Notredame suntem în faţa unui adevărat templu.

Meca franceză a turiştilor. 12 milioane de oameni o vizitează anual, de două ori mai mulţi

S

W

obligatoriu

Vechiul *Paris nu* mai este

(forma *unui* orai se *schimbă, vait, atât de repede*)

decât inima unui muritor. (CJinrfrs *Baudelaire*)

decât cei care cască gura la Turnul Eiffel. În funcţie de bagajul cultural şi de starea de spirit, vizitatorii reţin lucruri mai mult sau mai puţin semnificative: unii cunosc romanul lui Victor Hugo, Notredame de Paris, şi se aşteaptă să dea ochi cu cocoşatul Quasimodo în fiecare firidă. Cum impactul vizual este întotdeauna mai puternic, cu atât mai crispaţi sunt cei care au văzut ecranizările omonime, cu actori sau desene animate Pentru alţii, întunericul din interior predispune la rugăciune, dar facilitează şi receptarea vitraliilor în toată splendoarea lor. Sacru şi profan se întrepătrund în acest spaţiu venerat. Ateul cel mai convins se simte împins de o forţă nevăzută să se reculeagă în faţa altarului unde au fost unşi regi şi împăraţi ai Franţei. Notredame nu se dă în vileag prea uşor; de opt secole, ea îşi cultivă propriul mister. Le-a

văzut pe toate: certuri între neguţători, bufonerii obscene la sărbătorile şi bâl-ciurile din evul mediu, plecarea regilor Franţei în cruciade, pe Napoleon împărat, intonarea (în falset) a unui Te Deum de către Charles de Cănile, cu ocazia eliberării Parisului în august 1944...

Că înălţimile atrag sinucigaşi) nu e lucru de mirare. Totuşi, Societatea Monumentelor istorice din Franţa anunţă că de la înălţimea celor 69 de metri ai turnurilor catedralei Notredamei s-au sinucis în medie (doar!) 30 de persoane pe secol, S-a întâmplat în trei rânduri ca cei supăraţi pe viaţă să mai ia cu ei un suflet. 3 octombrie 1964: o femeie de 37 de ani omoară în cădere o vizitatoare

2 – Île-de-la-Cite americană; 7 august 1983: o femeie care se aruncă din turn aterizează pe o turistă canadiana, ucigând-o pe loc; 26 iunie 1989: un bărbat cade peste o fetiţă de 13 ani care tocmai intra în catedrală. Abia în 1990 a fost instalată o plasa prevăzută cu ţepi orientaţi spre interior, pentru descurajarea pion-joanelor în gol.

Notredame a stat toi timpul sub semnul ciudăţeniei. De la legenda lui Biscornet, lăcătuşul care ar fi meşterit nişte încuietori imbatabile după ce a cerut ajutorul satanei, până la alchimiştii care-şi dădeau întâlnire în puterea nopţii sub zidurile catedralei; de la sinucigaşi până la coroana de spini a lui Iisus, care s-ar afla în colecţia de odoare dinăuntrul bisericii şi care nu este arătată decât credincioşilor merituoşi în vinerea sfânta

Revoluţia franceză i-a fost aproape fatală bătrânului monument, privit drept simbol al obscurantismului religios medieval şi vestigiu al Vechiului Regim, răsturnat de popor. Vandalizată şi jefuită, cu obiectele de cult şi clopotele date la topit şi transformate în tunuri, Notredame a rămas totuşi în picioare.

Concordatul semnat între Napoleon Bonaparte, şi Papa Pius al VII-lea, cu ocazia Paştelui în 1602, a fost semnalul reîntoarcerii catedralei la menirea sa primordială; săvârşirea cultului religios. Atunci, pentru prima oară de la Revoluţia Franceză, clopotul cel mare de la Notredame a chemat din nou credincioşii la slujba.

Afară, printre turişti şi cerşetori, încă apăsaţi de măreţia vitraliilor circulare, numite «rozele», mai descoperim un simbol al catedralei Notre Dame (4); ne aflăm în punctul zero al Franţei, răscruce de drumuri şi epoci. O placă de metal încastrată (în 1924) în pavajul de asfalt la nici 20 de paşi de monumentala intrare în catedrală, ne arată prin săgeţi sensul tuturor provinciilor istorice

franceze şi distanţa până la cele mai importante oraşe din Europa. Nu suntem în centrul geografic al Hexagonului, ci în punctul nodal al Franţei creştine: Notredame este, totuşi, «fiica cea mare a Bisericii». Ideea că Franţa trebuie descoperită pornind din faţa acestui monument

Parisul în doi fundamental ne reconfortează. Călătoria trebuia începută aici.

Episcopul Maurice de Sully a început construcţia în 1163, iar catedrala a fost desăvârşită în 1345. A rezultat o capodoperă gotică. Vizitatorii care se încumetă să urce cete 387 de trepte în spirală, nu foarte diferite de cele imaginate de Hitchcock în *Vertigo*, ajung la o înălţime de 75 m în vârful turnului nordic. Panorama asupra Senei şi centrului merită efortul, în plus, „gargouilles" sunt mai impresionanţi priviţi de aproape

Obscuritatea din interior este propice reculegerii şi rugăciunii, dar contribuie şi la descoperirea vitralillor. Cele 3 rozele sunt fabuloase: datând din secolul al 13-lea şi situate pe faţadele de vest, nord, sud, uriaşele vitralii circulare sunt chiar cele originale. Transport: Metro „Câte"; RER „St-Michel-Noiredame". Program catedrală: zilnic 7.45 – 18 45, cu excepţia Slujbelor (duminica l? 8.30, 10.00, 11.30 ai 12.30, în timpul săptămânii la S. OO, 9.00, 12.00 şi 18.15) Turnurile (intrarea prin turnul nordic): zilnic 9.30 – 19.30 (vara); zilnic 10.00 – 17.00 (iarna). Intrare: libera (catedrală); 2, 50 euro (colecţie); 5, 50 euro (turnuri).

Impresionaţi, mai lâncezim pe străduţele adiacente catedralei, unde magazinele de suveniruri, puzderie, propun cam aceleaşi mărfuri. Fană aici a ajuns influenţa bazarului turcesc? Rue d'Arcole, care trece chiar prin faţa ei, ne aduce pe partea cealaltă a insulei. De-acolo, coborâm pe Quai de la Corse, ocolind vechiul Hotel-Dieu (spital arondat unei parohii, în care prelaţii erau şi medici, şi asistenţi şi duhovnici), apucăm la stânga pe rue de la Câte şi ieşim în rue de Lutece, pietonală, de unde în *l* furişul seamănă cu un teatru *care păstrează*

urmele tuturor pieselor jucate în ei.

(*Roymonă Devos*)

se deschide calea dreaptă spre Palatul de Justiţie (5). Străzile sunt drepte, aşa cum le voia Haussmann, dar cenuşii şi triste, iar imobilele care le continuă pe verticală le seamănă. Vechea sobrietate a

insulei cetăţii stăruie ca o umbră.

Ne găsim în faţa unui complex arhitectonic impresionant, în incinta căruia se găseşte nu numai Palatul de Justiţie, ci şi La Conciergerie (6), fostul palat medieval al regilor, precum şi altarul lor oficial, o minune numită Sainte-Chapelle (7} şi care, deşi mai puţin cunoscută, din punct de vedere arhitectural rivalizează cu Notredame. Evul mediu reunise autoritatea politică şi cea religioasă pe lle-de-la-Cite, lăsându-i malului stâng (Rive Gauche), influenţa universitară, iar celui drept (Rive Droite), puterea comercială. După mutarea tronului de pe Câte la Luvru, în secolul al 14-lea, complexul a adăpostit Parlamentul, pentru ca Palatul de Justiţie să rămână astăzi singura putere în vigoare pe insulă.

Île-de-la-Cite este tăiată în două de Bulevardul Palatului (36), care marchează şi graniţa dintre arondismentele l şi 4. Cum venim din Cartierul Latin, o zonă aproape la fel de veche, avem ocazia să facem o remarcă: în Parisul istoric, străzile poartă numele monumentelor sau instituţiilor majore amplasate pe ele, din cel puţin trei motive: au fost construite împreună, este mai uşor aşa şi, în sfârşit, asta spune multe despre stabilitatea politi-co-administrativă. Astfel, Sorbona se află pe strada Sorbonei, Facultatea de Medicină pe strada Facultăţii de Mediană, iar fostul palat regal, actualul Palat de Justiţie, pe Bulevardul Palatului.

Pe vremuri, faţada de nord a palatului era scăldată, ca la Veneţia, de ape. Abia în 1611 au fost construite cheiurile, în scopul protejării clădirilor contra eroziunii, dar şi cu rol de apărare.

Clădirea de azi conţine elemente arhitectonice din epoci diferite. La colţul Bulevardului Palatului cu Cheiul Orologiului, se află Turnul Orologiului, datând din secolul al 14-lea: primul ceas public din Paris, care nu mai funcţionează. Pe aici se intră în Condergerie. Acest termen denumeşte, în zilele noastre, locul unde stă portarul într-o reşedinţă, instituţie, hotel, în fostul palat regal al capeţienilor, La Conciergerie desemna locurile supuse autorităţii guvernatorului regal, «le conderge», seniorul care percepea impozitele de la prăvăliile instalate la parter, în secolul al 16-lea, erau aici peste două sute de târgoveţi: frizeri, librari, bijutieri, negustori de vin. Din secolul al 14-lea, turnurile au fost transformate în închisoare, iar veniturile sus-numitului «conderge» au crescut semnificativ, în timpul revoluţiei franceze, numeroase figuri ilustre au fost întemniţate aici: regina

Maria Antoaneta (soţia regelui Ludovic al XVI-lea), dar şi revoluţionarii Danton, Saint-Jusî, sau filosoful şi omul de ştiinţă Lavoisier, precum şi generalul Hoche. De aici, majoritatea au plecat spre ghilotinele instalate în pieţele populare din apropiere, azi: Carrousel, Concorde, Basâille, Nation. Celulele oamenilor celebri pot fi vizitate, precum şi o expoziţie de ghilotine purtând numele pieţelor în care au funcţionat.

Turnul de Argint, la dreapta dacă luăm Sena ca punct de referinţă, adăpostea vistieria regelui. Turnul Bombec (Gură-Mare) servea drept loc de tortură a prizonierilor, care sfârşeau mai mereu prin a recunoaşte toate fărădelegile pe care le făcuseră sau pe care nu le făcuseră.

Plecând de la puşcărie, putem trece prin pavilionul central, tribunalul propriu-zis, unde oricine poate asista liber la procesele civile sau corecţionale, Se mai vizitează «sala paşilor pierduţi» sau galeria aurită, unde începând cu 1793 s-a instalat tribunalul revoluţionar şi au fost condamnaţi la moarte reprezentanţii Vechiului Regim. De aia, printr-o pasarelă boltită, se face trecerea spre Sainte-Chapelle. Aflăm că numeroşi turişti individuali nu apucă să viziteze această capelă, situată în curtea Palatului de Justiţie, unde controlul strict la intrare este o piedică suficient de serioasă.

În timpul Revoluţiei Franceze, Sainte-Chapelle, o capodoperă mal preţioasă din punct de vedere artistic decât Notredame, a fost folosită drept depozit de porumb.

Totuşi insistăm şi nu regretăm, căci descoperim o bijuterie a goticului de secol 13. Regele Ludovic al XII-lea, faimosul cruciat mai cunoscut ca Saint-Loms (Sfântul Ludovic), a construit-o pentru a depune în interior coroana de spini *şi* un fragment din crucea lui Iisus Hristos. Răscumpărarea acestor obiecte de la vărul său, împăratul Constantinopolelui, i-a costat pe Saint-Louis de două ori suma cheltuită cu ridicarea Sfintei-Ca-pele (7). Suntem seduşi de eleganţa arcadelor de piatră, de supleţea coloanelor care pun în valoare spaţiul. Fragilitatea construcţiei este însă aparentă, pentru că de şapte sute de ani încoace zidurile au rezistat celor mai neobişnuite agresiuni.

Palatul de Justiţie, Boulevard du Palais nr. 4.

Metrou; Câte. Bus: 21, 38. Orar: 8.00 – 18.00, duminica închis. Intrarea este liberă.

La Conciergerie, Quai de l'Horloge nr. 1. Metrou:

Câte. Sus: 21, 38. Orar: aprilie-septembrie 9.30 – 18.00;

octombrie-martie 10.00 – 16, 30. Acces: 5 euro.
Sainte-Chapelle, Soulevard du Palais nr. 4 Metrou:
Câte. Sus: 21, 38.
Orar: aprilie-septembrie 9.30 – 18.30; octombrie-martie
10.00 – 17.00.
Acces: 5, 30 euro.
Masă grecească şi surpriză românească
H
otărâm să nu ne lăsăm furaţi chiar din prima zi de febrilitatea vizitelor turistice, ci să lăsăm paşii să ne poarte. Aşa că revenim spre Saint-Michel, bulevardul «nostru», pe care-l considerăm deja ca un fel de pistă de lansare spre restul Parisului. Apărându-ne brusc din altă direcţie, ni se pare că vedem pentru prima oară îantâna Saint-Michel. Şi-l înţelegem pe baronul Haussmann: în lipsa unui monument care să fure privirea, şirul de blocuri care mărgineşte bulevardul Saint-Michel (3) ar fi părut neterminat. Noi cotim la stânga, pe o străduţă îngustă, dar animată. Rue de la Hachette (44) şerpuieşte paralel cu cheiul Senei şi iese în rue Saint-jacques, exact în faţa catedralei Notredame. Aici şi pe străduţele care vin şi pleacă în raze restaurantele se aliniază unul lângă altul, iar diversitatea lor este ameţitoare: greci.

Pan &*ul în de* turci, egipteni, mexicani, francezi de baştină, e toţii te invită înăuntru. Uneori şăgalnic, alteori ti iau pur simplu după gât ca să le calci pragul. Di rue de la Hachette se mai formează alte două-tn străduţe similare: rue de la Harpe, rue Sam everin (pe care se găseşte o biserică închina1 aceluiaşi sfânt), rue Xavier… Este un mâni-cartie: gastronomic pentru toate gusturile dar, hotăra) lucru, pe aceste străzi pietonale domină grecii.

Nu rezistăm şi alegem un restaurant greces *Mmos*. Vrem să „mâncăm un grec”, cum spu parizienii, în realitate, mai degrabă ospătarul (; patron în acelaşi timp) ne-a forţat să intrăm N ne pare rău. Luăm „farfurii greceşti” şi o sticlă d vin roşu, Kourtaki. O farfurie, în care abureşti carne de oaie, dreasă cu ţaţiki, asezonată o salată verde, ceapă, felii de roşie, ulei de măsline cartofi prăjiţi (opţional) costă 7 euro. Vinul: l euro. Urcăm la etaj – scările din cartier sun interzise claustrofobilor – şi ne trezim într-unt decor de film: varul alb de pe pereţi, mobilierul vechi de lemn şi posterele înfăţişând Marea Egee ne duc cu mintea şi cu inima la o tavernă grecească autentică. Suntem singurii clienţi. Alegem masa de la geam, pentru a simţi pulsul străzii.

Vizavi, un alt restaurant grecesc. Când am intrat 1. Mi nos, de fapt acolo mă trăgea inima, părea maij „chic”. Alături, Teatrul Hachette (45), peste firm *Parisul obligatoriu*

Anglia a construit londra pentru *uzul ei personal, în timp ce Franţa a clădit Parisul pentru* întreaga lume. (*Ralph Waldo hmerson*)

căruia trec fără să insist însă o dată foamea potolită, în jumătatea de oră de siestă – rară de care francezul tipic consideră că a mâncat prost –, am timp să cercetez mai cu atenţie repertoriul acestui teatru de buzunar: capul de afiş este *Cântăreaţa cheală* de Eugen Ionescu. Din anunţul pus pe frontispiciu, înţeleg că ne aflăm în faţa unui episod marcant din istoria teatrului. Piesa cu care Ionescu şi-a lansat cariera de dramaturg se joacă la Teatrul Hachette, neîntrerupt, săptămânal, din 1953. Sunt câteva sute de teatre în Paris, dar nicăieri nu se poate întâlni un al doilea caz de continuitate şi fidelitate.

Alte restaurante interesante din zona Saint-Michel: *Le Bistro 30*, rue Saint-Severm nr. 32. Ambianţă din vechiul Paris. Aripi de pui cu paprika, raţă cu portocale, escalop de curcă, plus o listă de vinuri bine garnisită. Meniu prânz: 8 – 15 euro. Meniu seara: 15 euro. ta *fourmi ailee*, rue du Fouarre nr. 8. O fostă librărie cu tavan înalt, cu fresce, gravuri şi etajere cu cărţi este proprietatea unui român. Puteţi răsfoi o carte în timp ce savuraţi ardei umpluţi sau un meniu vegetarian. La mezanin se poate sorbi un ceai parfumat sub cerul liber. Costă 4 euro. Un meniu complet: 20 euro. *Chez Jaafar*, rue Sommerard nr. 22. Un popas obligatoriu pentru iniţierea în bucătăria tunisiană: couscous, oaie sub toate formele sau peşte, pe fond de muzică languroasă. Excelent raport calitate/preţ şi serviciu agreabil. O sticlă de bere costă 3 euro, o cafea (făcută în casă, după un ritual arab) – 1, 80 euro, Jar ceaiul 2, 50 euro. Meniul la dejun costă 8, 50 euro, iar la cină între 9 şi 12 euro. *La Cour aux Crepes*, rue Galande nr. 27. Clătitărie tradiţională franceză. Clătite cu brânzeturi, ou şi jambon sau cu gem, stropite cu cidru şi sucuri de fructe aduse direct de la producător. Preţuri între 2, 50 şi 8, 50 euro.

Eterna Senă

L

a plimbare prin Paris, mai cu seamă prima oară, e bine să-ţi fixezi mai întâi obiectivele de la distanţă şi să revii mai târziu penâiu o vizită amănunţită. Sunt locuri de văzut şi epuizat în câteva minute, dar la fiecare colţ de stradă pândeşte surpriza unui monument fastuos ori

a unui muzeu generos care să-ţi acapareze jumătate din ziua prevăzută pentru hoinăreală. Parisul înseamnă, desigur, muzee şi monumenie, cafenele şi catedrale – toate aspiratoare de timp, element atât de preţios turistului grăbit – dar şi, sau mai ales, plimbarea pedestră, care duce la descoperiri progresive, în ritmul molcom al paşilor fără ţintă precisă.

Plimbarea leneşului: *Balabus*. Un autobuz obişnuit purtând însemnele Bb acoperă centrul Parisului pe traseul Defense – Gare de Lyon între aprilie şi septembrie şi opreşte în punctele-cheie Detalii în orice staţie de metrou.

Les Cars Rouges sunt autobuzele roşii decapotabile (în stil londonez) care fac tururi ale Parisului. Se fac 9 opriri în tot atâtea puncte de atracţie, dar pasagerii pot coborî oriunde pe traseu, la fel cum se pot urca oriunde, în limita valabilităţii de 2 zile a biletului, care costă 21 euro

Pe acelaşi principiu al utilizării libere (hopa sus/hopa jos) funcţionează şi *Open Tour*. Aceste autobuze circulă zilnic, 10.00 – 18.00, pe tot timpul anului şi propun trei trasee diferite care leagă cele mai importante obiective turistice. Biletele valabile o zi sau două costă 24, respectiv 27 euro (12 euro pentru copiii de 4 – 11 ani) şi se găsesc în principalele staţii de metrou şi în majoritatea hotelurilor. Vara, frecvenţa autobuzelor *Open* Tour este de 15 – 30 de minute, iarna de 25 – 30 de minute.

De câteva ore parizieni, deja şocaţi de primele experienţe *şi*, de asemenea, aflaţi în plin proces de digestie a mult prea săţioasei „farfurii greceşti” stropite cu acel Kourtaki negru, mai greu decât capetele noastre, ne străduim să nu dăm buzna în locurile care ne incitau dinainte. Dana s-ar fi văzut coborâtă din avion direct în sala renascentiştilor italieni de la Luvru, pe când eu fantasmam despre colecţia magnifică de sculpturi de la Muzeul Rodin. Socoteala culturală de acasă…

Retraversând podul Saint-Michel şi, pe insulă, cotind la stânga pe Quai des Orfèvres (Cheiul Bijutierilor), nu putem spune că ne îndreptăm spre un punct anume. Plimbarea devine scop în sine la Paris, cu atât mai mult pe cheiuri. Dana este prima care cedează emoţional şi-mi porunceşte să facem acest traseu. Sena ne însoţeşte ca o amantă geloasă şi totodată ghid fidel. După câteva sute de metri în care are admirat de pe partea sudică zidurile Palatului de Justiţie

reflectate în oglinda fluviului, ne dăm seama că, de fapt, Sena este ea însăşi un solemn monument. Recunosc că am greşit minimalizându-i importanţa, tot trăgând ocheade spre zidurile Luvrului care se ghiceşte în zare, pe cheiul opus.

Al doilea fluviu francez ca lungime (776 km), Sena este totuşi cel mai important din punct de vedere economic. Cea mai mare parte a albiei sale de 78 de mii de metri pătraţi corespunde bazinului parizian. Sena la naştere în platoul Langies (471 m altitudine), izvoarele sale aparţinând Parisului. Traversând Champagne, regiunea pariziană şi Normandia, fluviul se varsă în Canalul Mânecii, prin estuarul din Le Havre. Sena are corespondate prin canale cu fluviile Meuse, Loara şi Rin.

Personaj prin excelenţă parizian, Sena este axa geografică, culturală, soci al-poli ti că a oraşului. Civilizaţia locală s-a dezvoltat pe malurile ei în cercuri concentrice. Progresul şi înflorirea Parisului au depins întotdeauna de hrana apelor sale: aşezare de pescari, ulterior important port fluvial, Parisul există prin şi pentru Sena. Simpla sa prezenţă a influenţat organizarea oraşului: nu numai că desparte Parisul în două emisfere, de sud şi de nord (căci *cursul său* arcuit scaldă centru! de la est la vest), dar cele două maluri, Rive Gauche (sud) şi Rive Droite (nord) au căpătat de-a lungul timpului funcţii economice, culturale şi politice distincte. Tocmai de aceea găsesc inspirată ideea vaporaşelor de agrement, celebrele Bateaux-Mouches (dar mai sunt şi alte firme concurente): o călătorie pe Sena facilitează întoarcerea într-o istorie specială a Parisului, căci este povestea oraşului din perspectiva Senei. Ca nişte pacheboturi miniaturale, doldora de turişti ascultând aceleaşi informaţii esenţiale în cinci limbi, vaporaşele nu fac decât să fixeze, pe retina turiştilor şi în camerele obscure ale aparatelor lor de fotografiat, jaloanele dezvoltării pariziene. Dacă nu aş avea decât o oră de

Parisul în doi petrecut la Paris, un dus-întors pe axa profundă a Parisului mi-ar da măcar senzaţia că am văzut (dar nu şi cunoscut) esenţialul.

Vechiul Pod Nou

L

a vest, îl e-de-la-Cite se termină printr-un spaţiu verde romantic, numit Square du Verî-Galant (9), asemănător unei prove de vapor, înainte de acesta, ne atrage atenţia Place Dauphine (30), pe

locul căreia, până în secolul al 17-lea, se aflau trei insulițe mlăștinoase.

Vert-Galant (în traducere liberă «crai», «cuceritor») era porecla regelui Henrâc al IV-lea, redutabil sfărâmător de inimi feminine.

Regele a hotărât închiderea brațelor și unirea insulițelor. Apoi, Henric al IV-lea i-a vândut terenul președintelui parlamentului din Paris, care a construit a doua piață regală triunghiulară din oraș (după Place des Vosges), botezată în cinstea „Deâfinului" Franței, fiul regehii, viitorul Ludovic al XIII-lea. Piața Delfinului și amintitul spațiu verde al galanților sunt oarecum separate de Pont Neuf (8), «Podul Nou», devenind prin ironia istoriei o antifrază arhitectonică: este de fapt cel mai vechi pod și unul dintre primele făcute din piatră în Paris. Renovat în mai multe rânduri (ultima oară în 2000), podul își păstrează aproape în întregime nu numai aspectul de origine, dar și eleganța formei, început în 1578, pentru a asigura legătura dintre Luvru și abația Saint Germain des Preș, Pont Neuf a fost inaugurat sub Henric al IV-lea, în 1607. Statuia regelui care a pus capăt războaielor religioase prin exemplul personal, convertindu-se el însuși la catolicism, tronează în mijlocul podului.

Pont Neuf a mers la inima parizienilor încă de la început. Contrar obiceiului vremii, regele a poruncit să nu se construiască nicio casa pe pod, pentru a permite o mai bună perspectivă asupra Senei și a lăsa nealterată vederea asupra Luvrului de pe malul stâng.

Majoritatea celor 385 de măști grotești care ornau *odinioară* arcade/e *podului* au dispărut cu vremea.

Parisul obligatoriu

Doar la Parh se *trăiește*, oriunde *altundeva se vegetează*.

Qean ibuis *Baptiste* Gressef)

unele dintre ele aflându-se – după anumite surse – la muzeele Cluny și Carnavalet. Candelabrele de pe Pont Neuf datează din secolul al 19-lea.

Forfota este și azi la fel de prezentă ca acum câteva sute de ani. Datorită lărgimii sale (potențate și de semilunile așezate deasupra fiecărui pilon), pe pod se înghesuiau aristocrați ieșiți la promenadă, vânzători de diverse nimicuri, bouquiniști (un soi de anticari înșirați pe chei), cerșetori, acrobați, actori, mimi, cântăreți, cu toții așezați strategic în apropiere de malul drept, lângă pompa Samaritaine, de unde întreg Parisul se alimenta cu apă. Tot aici, dentiști ambulanți scoteau dinți și măsele fără anestezie. O adevărată curte a miracolelor.

Mai mult, Pont Neuf devine loc privilegiat de vizionare a execuţiilor din Place Dauphine şi capătă un soi de «imunitate» pentru vorbitori, ca Hyde Park din Londra. Aici oricine poate spune orice despre oricine, inclusiv despre rege, tară a risca nicio pedeapsă.

«Moţul» insulei, parcul Vert-Gaâant (9), este un binecuvântat loc de odihnă, beneficiind de o superbă panoramă asupra Senei şi centrului oraşului, de la un nivel apropiat de cel al fluviului şi din mijlocul unei verdeţi răcoroase. Aici ai impresia că te afli la cârma Île-de-la-Cite. Doar poluarea, vizibilă la Paris cu ochiul liber după-amiaza şi seara, mai ales pe cheiurile Senei, reuşeşte să trezească spiritul din reverie şi să ne aducă în era noastră, industrială şi doar declarativ ecologică. De aici se poate însă porni în voiaj pe Sena cu «Les Vedettes du Pont-neuf», nişte şalupe turistice mai rapide, dar lipsite de farmecul masivelor Bateaux-Mouches.

Prima oară pe Rive Droite

C

heiul Megisserie: unul dintre cele mai vechi din Paris (1369). La dreapta, drumul care duce în piaţa Châtelet este plin de florării şi magazine de păsări, cântătoare sau nu, decorative sau pur şi simplu zgomotoase, peşti ornamentali sau animăluţe de companie. O veritabilă grădină zoobotanică în boutique-uri, cum zice Dana, Pe trotuarul opus, bouquiniştii exilaţi de pe Pont Neuf îmbie cu cârti vechi despre Paris, gravuri, fotografii de început de secol, cărţi poştale ilustrate de acum câteva zeci de ani, machete miniaturale din aluminiu grosolan aurit sau din plastic ale celor mai cunoscute monumente.

Stânga-mprejur, înapoi la Samaritaine (11). Este vorba de magazinul universal, aşezat în dreptul Pont Neuf, care *şi-a luat numele* de *Iz* pompa de apă din apropiere. Samaritaine face parte din seria «marilor magazine» (alături de Galeriile Lafayette sau Printemps, situate mai sus, pe Bulevardul Haussmann) create în secolul al 19-lea pe baza unor principii novatoare pe care astăzi le cunoaştem atât de bine încât nici nu ne putem închipui că, într-o vreme, se trăia tară ele. preţuri fixe şi afişate, sau posibilitatea de a proba îmbrăcămintea.

Magazinele Samaritaine, rue de la Monnaie, metrou: Pont-neuf. Deschis: 9.30 – 19.00, joi până la 22.00. Duminică închis.

Cele patru magazine Samaritaine, construite între 1910 şi 1928, pot fi vizitate şi ca exemplu de arhitectură comercială de Belle Époque (început de secol 20).

doi

Terasa Samaritaine oferă o vedere impresionantă de la 46 m înălţime asupra centrului Parisului, pe baza unui tabel de orientare document istoric, datând de la 1930. aici, la etajul al nouălea, funcţionează un restaurant (cu preţuri piperate, probabil sporul de înălţime e de vină) de la 19.30 la 23.00.

Dincolo de rue de i' Arbre Sec (unul dintre cele mai poetice nume de străzi din Paris), Biserica Saint-Germain l'Auxerrois (12), construită în secolul al 12-lea, este considerată drept punctul de pornire al Masacrului din noaptea sfântului Bartolomeu (1572). Ordinul atacului catolicilor asupra hughenoţilor s-ar fi dat de aici. Arhitectura acestei biserici combină creator mai multe stiluri: roman, gotic flamboaiant şi renascentist, Era biserica „oficială" a Luvrului şi, deci, a regilor Franţei din secolele al 16-lea şi al 17-lea. Artiştii aflaţi în graţia suveranului (şi care locuiau din această cauză la Luvru) sunt înhumaţi aici. Printre ei, arhitecţii Le v-au şi Souffiot. Undeva citim că aici s-a căsătorit Molière.

Bouquiniştii

C

ontinuăm să înaintăm spre vest, spre Luvru. Traversăm din nou Sena pe Pont des Arts (13) şi, de pe malul stâng, obţinem o perspectivă mai largă, chiar dacă mai depărtată, asupra Luvrului.

Construit la ordinul lui Napoleon l, în 1801, Podul Artelor marchează începutul erei fontei şi fierului în construcţii. Numele i-a fost dat prin referinţă la Palatul Artelor (Luvrul), pe care îl lega de Institutul Francez. La origine, era o pasarelă pietonală, decorată cu flori şi arbori, un fel de grădină suspendată a cărei traversare costa 1 galben.

Facem poze cu faţada sudică a legendarului fost palat regal, de o sobrietate arhitectonică neaşteptată şi ale cărei combinaţii vizuale cu Sena atotprezentă, mărginită de expoziţiile bouqiniştilor, constituie una dintre imaginile pariziene recognos-cibile instantaneu. Cărţile valoroase şi maculatura coexistă fără gâlceava înăuntrul lăzilor de metal montate pe parapetul cheiului. Noaptea, sau la ivirea vreunei rafale de ploaie, cărţile rămân acolo iar lăzile sunt încuiate. \înzătorul nu are a-şi aduce, în fiecare dimineaţă, decât cafeaua şi scăunelul pliant, din care îşi cercetează clienţii neaâent, cu un aer mai mereu superior şi ironic. Clientul nu e stăpânul lui, o el e stăpânul cărţilor,

deci al cunoaşterii; clientul nu e decât un mijloc prin care el, posesorul cunoaşterii, îşi afirmă superioritatea. Comerciantul de cărţi – cel francez cu precădere, din câte constatăm – se crede cunoscător profund al tuturor obiectelor pe care le vinde. E îndeobşte reticent la abordările trecătorilor (e adevărat, fiecărui bouquinist îi trec zilnic prin faţă mii de oameni) şi încercarea de a discuta în contradictoriu pe tema unei cărţi se soldează cu un pufăit de dispreţ din partea negustorului, care se întoarce demn la scaunul pliant (turnul lui de fildeş), mai decepţionat decât Cioran în zilele lui bune şi mai întunecat decât Sena pe timp de furtună.

De-a lungul Senei, lăzile bouqiniştilor se întind pe 4 km. Este o librărie în aer liber, unică în lume (alături poate de cea de pe treptele Universităţii din Bucureşti). Primii bouqmişti (de la englezescul «book», carte, sau de la mirosul de «bouc», adică ţap, al legăturilor de piele) s-au instalat în secolul al 17-lea, după deschiderea Pont-neuf. şi de atunci au fost evacuaţi cu regularitate de oficialităţi. Abia în 1891 comercianţii au fost lăsaţi să-şi monteze lăzile pe parapet. Astăzi, primăria Parisului îi tolerează pe bouqmişti (doar atrag atenţia turiştilor), dar reglementează strict dimensiunile şi culoarea lăzilor cu cărţi.

Institutul Francez – Muzeul Orsay – Adunarea Naţională

N

e aflăm în Place de l'Institut, un colţişor încântător, unde casele fac colţ ascuţit iar străduţele sunt atât de înguste încât înţelegi de unde a apărut ideea de Renault 5. Este liziera cartierului Saint-Germain, în labhintul căruia nu ne aventurăm deocamdată. Puţin în spate străluceşte cupola unui edificiu impunător, mai puţin celebru, dar extrem de interesant prin istoria sa şi consecinţele asupra vieţii culturale şi ştiinţifice franceze: Institutul Francez (14).

18

Parisul obligatoim

Parisul îşi arată mereu *dinţii*. *Şi pentru a* tnacni, şi *pentru a râde*. (*Victor* %gr>)

Institut de France, Quai de Conţi n r. 23. Vizitabil sâmbăta şi duminica, la 10.30 şi 14.30, cu rezervare prealabilă. Construit de arhitectul Le v-au în 1691. La iniţiativa lui Mazarin («prim-minrsirul» regelui Ludovic al XIV-lea după moartea lui Richelieu), a fost construit un colegiu naţional destinat celor mai merituoşi tineri din provincie.

Aici se află Mazarme, prima bibliotecă publica din Franţa, în 1795, Revoluţia a creat Institutul Francez, unde au fost adunate toate Academiile Vechiului Regim: Academia Franceză (fondată de Richelieu în 1635), Academia de Inscripţii şi Litere (documente istorice) şi Academia de Ştiinţe (creată de Colbstr). Ulterior, tot aici şi-au stabilit sediul Academia de Arte Frumoase şi Academia de Ştiinţe Morale şi Politice.

Tot înainte pe Cheiul Voltaire, care se continuă cu Cheiul Anatole France. Cu ochii pe Luvru (15), pe malul celălalt, care se terminăm dreptul Podului Regal, cât p-aci să pierdem din vedere că trecem pe lângă Muzeul Orsay (16). Abţinându-ne să intrăm la Luvru, suntem pe punctul de a ceda acestui mausoleu al picturii impresioniste. N-o facem, promitem să revenim aici altă dată, pentru că deocamdată Sena cea geloasă ne face semn să curgem şi noi, alături de ea, spre vest, mereu spre vest.

Lângă Muzeul Orsay însă, o clădire elegantă adăposteşte Palatul Legiunii de Onoare (18) înfiinţat de împăratul Napoleon pentru a recompensa «talentele care contribuie la apărarea şi prosperitatea ţării», Ordinul legiunii de Onoare a fost acordat până în prezent unui număr de peste 250 de mii de personalităţi, în toate cele cinci grade ale sale: cavaler, ofiţer, comandor, mare ofiţer şi mare cruce.

În faţa Podului Concorde, perspectiva se lărgeşte, spaţiul se dilată. Mai mult decât în alte locuri din Paris, sunt simbolizate aici ciocnirea şi ulterior coabitarea elementelor regale cu cele republicane: pe malul stâng, Adunarea Naţională, fost palat regal Pe cel drept, Piaţa Concordiei (20), fostă Regală, chiar locul decapitării ultimului rege al Vechiului Regim, Nu mai ascult porunca Danei de a ne îndrepta spre Concorde, ci supun la vot (sistemul coabitării ne-a cucerit): vom continua să urmăm Sena şi ne vom întoarce prin altă parte în Piaţa Concorde.

j Palatul Bourbon, actualii! sediu al Adunăriii Naţionale (19) (camera inferioară a Parlamentului francez), a fost construit în 1726 şi destinat uneia dintre fiicele lui Ludovic al XIV-lea şi a doamnei de Montespan, văduva ducelui de Bourbon, De dimensiuni umane, prin comparaţie cu gusturile faraonice ale Regelui Soare (vizibile la Luvru sau Versailles), palatul este considerat drept unul dintre primele edificii în care confortul personal primează în faţa factorului de reprezentare a blazonului. Faţada actuală, cu aspect de templu grecesc,

un peristil corintian tipic epocii imperiale, este pur decorativă şi a fost ridicată de Napoleon I în 1807. În acelaşi complex arhitectonic fiinţează şi Ministerul Afacerilor Externe, denumit generic «Qiiai d'Orsay», după adresa la care se află.

Pe acelaşi Chei Orsay purcedem şi noi mai departe, după ce aflăm că Palatul Adunării Naţionale poate fi vizitat doar în ţinută corectă, prin care se înţelege, în ţara modei, un sacou, nu un tricou, pantaloni de stofă, nu bermude şi nici jeans, pantofi de stradă şi nu de sport. Am pierdut ocazia să admirăm grădinile multinivelate din curte şi faimosul «hemiciclu», sala de şedinţe a deputaţilor, acelaşi din 1795, unde activau revoluţionarii din Consiliul celor Cinci Sute, reconstruită în 1832.

Adunarea Naţională, rue de l'Université n r. 126. Metrou: Assemblee Naţionale, Concorde. RER: Invalides. Deschis sâmbăta (dacă nu sunt prevăzute şedinţe) la 10.00, 14.00, 15.00. Intrare vizitatori: Ouai d'Orsay nr. 33. Un act de identitate obligatoriu.

Arhitectură Belle Époque

E

splanada Invalizilor, la stânga, se prelungeşte peste Sena cu Podul Alexandre al II-lea (22), Grand Palais (21) şi Petit Palais (23). Nu ne oprim decât pentru a surprinde, încă o dată, perfecţiunea perspectivelor, tăieturile impecabile ale străzilor şi clădirilor. Vom încerca să revenim aici, căci Hotelul Invalizilor (24) merită mai multă atenţie, în realitate, ne îndreptăm cu toate motoarele turate spre turnul Hirtei. A constatat-o şi *1 20*

Păii wl în doi

Dana, uimită de această prezenţă magnetică, indiscretă, covârşitoare, care creşte cu fiecare pas. Aş minţi dacă aş zice că ne apropiem de turn pe nesimţite, încă de la traversarea Podului Nou, alura dominatoare a siluetei de oţel pe orizontul de apus ne-a capturat privirea. Prefăcându-ne că nu-i dăm importanţă, că suntem atenţi la celelalte elemente din peisaj, de-a lungul plimbării i-am tot aruncat ocheade curioase.

Grand Palais şi Petit Palais, Avenue du General Eisenhower nr. 3. Metrou; Champs-Élysées-Clemenceau, Franklin Roosevelt. Grand Palais deschis: 10.00 – 20.00 (marţi închis), 10.00 – 22.00 (miercuri), intrare fără rezervare începând cu ora 13.00. Acces: 6 euro. Până în toamna anului 2003, închis pentru renovare. Petit Palais deschis:

10.00 – 17.40 (luni închis).

Construite împreună pentru Expoziţia Universală de la 1900 de arhitectul Charles Girault, cele două Palate (cel mare în stil Art Nouveau, cel mic în stil academic, cu colonade, fronton, statui clasice) aveau menirea de a reprezenta în chipul cel mai luxos gloria artei franceze. Palatul cel Mare (21) a găzduit de la început diverse saloane artistice şi tehnice, târguri internaţionale de artă, iar Palatui cel Mic (23) adăposteşte expoziţii temporare şi permanente de artă antică, renascentistă, pictură flamandă şi olandeză (Rubens, Rembrandt), franceză din secolele al 18-lea şi al 19-lea (Fragonard, David, Monet, Deâacroix), porţelanuri, mobilă, obiecte de artă de la 1900, orologii germane şi franceze din secolele al 16-lea şi al 17-lea.

Podul Alexandre al III-lea (10? în lungime) a fost construit în acelaşi timp cu Grand Palais şi Petit Palais. Jarul Nicolae al II-lea al Rusiei a pus prima piatră a viitorului pod care a primit numele tatălui său, intru celebrarea relaţiilor de prietenie franco-ruse. Alcătuit dintr-o singură arcadă de fontă, destul de joasă, pentru a nu altera perspectiva, podul este decorat din abundenţă cu candelabre de bronz, statui, cai înaripaţi, îngeri sunând din trompete (toate aurite) şi alte alegorii. Podul st cele două palate sunt mărturii exemplare ale gustului pentru grandios şi ornament de la începutul secolului 20, *La Beţie Époque*.

Pansul obligatonu

A nu te putea lipsi de Paris – semn *de* prostie; – a n-ai iubi – *de decandettţă*. (*Gustave Flaabert*)

În vârful Parisului

D

etestat sau admirat, Turnul Eiffel (26) nu lasă pe nimeni indiferent. De la depărtare, gigantismul care l-a făcut celebru este mai greu perceptibil. Dar, pentru nişte novici într-ale Parisului ca noi, apropierea treptată de monumentul care a marcat intrarea în secolul 20 este o adevărată experienţă iniţiatică. Cine nu-l vede «crescând» sub ochii lui nu poate înţelege fascinaţia pe care o degajă. Voi recomanda tuturor prietenilor mei care merg la Paris pentru prima oară să abordeze acest adevărat mit din direcţia în care o facem noi şi pe jos, Garantat că, ieşind din metrou la câteva zeci de metri de el, efectul nu mai este la fel de puternic deşi, desigur, apariţia bruscă a colosului de metal în faţa ta îţi provoacă o surpriză pe cinste. Este însă

convingerea mea, pe care i-o împărtăşesc Danei, că apropierea progresivă, la pas, de Turn, are rolul de a «domestici» bestia şi, în acelaşi timp, de a crea o surpriză şi mai mare. Danei i se pare că m-a apucat beţia sofismelor, dar mă explic: cum spuneam, Turnul Eiffel ni s-a părut de pe Pont-neuf o construcţie ciudată, poate chiar neavenită în peisajul atât de ordonat arhitectonic al centrului istoric. Deosebită, nicidecum impunătoare, cu atât mai pistin enormă. Din cauza distanţei, mă pune la punct Dana. E marele truc pe care-3 arată Turnul tuturor, parizieni sau nu. De departe, ţi se pare că nu corespunde legendelor şi superlativelor care i s-au atribuit de-a lungul timpului pentru ca, apropiindu-te de el, intrigat de aceasta dezamăgire aparentă, să constaţi ajuns la câţiva metri de el cât de falsă era prima impresie. La fiecare colţ de stradă, părţi mai mici sau mai mari din turn se lasă întrezărite printre blocuri sau pomi şi niciodată impresia nu este aceeaşi, Marele mim care este Turnul Eiffel se redescoperă şi se remodelează la fiecare privire care i se aruncă. Dintr-un loc pare de dimensiuni cosmice, dând buzna să iasă din cerul Parisului. Dintr-altul capătă dimensiunile unui bloc tipic parizian, cu cinci-şase etaje şi-o mansardă, fără a fi niciodată insignifiant. Dar nu numai dimensiunile Turnului impresionează, mă corectează Dana, d capacitatea sa de a se «înţelege» de minune cu mediul înconjurător. Cum remarcasem şi la vederea catedralei Notredame, Turnul Eiffel este acolo unde trebuie şi nimic altceva nu putea să-i ia locul.

Prinşi în mrejele discuţiilor, stârnite de apropierea realmente emoţionantă a Turnului, nici nu băgăm de seamă că ajungem în dreptul Podului Alma (25). Ne sună cunoscut numele şi nu ştim de unde să-l luăm. Dincolo de pod, pe malul drept, o flacără mare din metal aurit lămureşte lapsusul, iar Dana începe să intoneze şlagărul lui Elton John, «*Canale in the* wind». Traversăm şi ne găsim deasupra intrării în pasajul rutier Alma, locul unde şi-a pierdut viaţa prinţesa Diana într-un accident de maşină, în 1997. Pe flacăra de metal, pe postamentul de piatră care o susţine, pe balustrada podului Alma şi a pasajului subteran care curge paralel cu Sena, sute, poate mii de mesaje şi semnături, poezii şi desene au fost lăsate de atunci de turiştii care vin ca într-un pelerinaj. Puţini dintre turiştii care se reculeg la «candela în vânt» vor fi ştiind că flacăra montată aici nu are nicio legătură cu moartea prinţesei! Monumentul a fost ridicat în amintirea revoluţionarilor de la 1789.

Privind înapoi, între Podul Alma şi Grand Palais, sub malul drept al Senei, găsim Portul Conferinţei, Jocul de îmbarcare în Bateaux-Mouches (113). Încă mi-am scăpat de atracţia irezistibilă a Senei, la care se adaugă acum cea a Turnului Eiffel, aşa că ne propunem să revenim aici altă dată. Poate seara, căci vaporaşele circulă şi după lăsarea întunericului.

Denumirea de «Bateaux-Mouchesn provine de ia numele de odinioară al şantierelor navale din Lyon. Vaporaşele se deosebesc de toate celelalte prin cele 2 punţi: cea de jos este acoperită şi încălzită, iar cea de sus este complet descoperrlă. Capacitate: 400 de persoane. O călătorie durează aproximativ o oră şi costă 7 euro. Alte companii care propun plimbări cu vaporaşul pe Sena sunt localizate în porturile de la poalele Turnului Eiffel:

Bateaux Parisiens, Portul Bourdonnais, Podul lena. Vaporaşe cu 150 de locuri (cu acoperiş de sticlă) pentru plimbări, dejunuri şi cine. Vedettes de Paris, Portul Suffren. Vaporaşe cu 250 de locuri. Preţ: B euro.

Rămânem pe malul drept pentru a avea o mai bună vedere asupra Turnului. Pe malul stâng am fi fost mai aproape, dar silueta colosală începe să ne agreseze pe măsură ce ne apropiem, aşa că preferam să punem fluviul între noi şi ea. Am intrat în arondismentul 16, una dintre zonele cele mai luxoase şi rasate din Paris. Multe sedii de ambasade, multe imobile strălucitoare mai vechi sau mai noi. Şi o observaţie: onomastica americană a străzilor şi pieţelor are aici o densitate crescută. Avansăm pe Avenue New York, care se intersectează cu Ave-nue du President Wilson şi cu Avenue des Nations Unies. Nu departe se află Avenue Franklin D. Roosevelt, Piaţa Statelor Unite, Avenue du President Kennedy sau strada Benjamin Franklin.

Iată-ne în Piaţa Varşoviei, exact în faţa Turnului Eiffei. Nu mai trebuie decât să traversăm Podul lena ca să ajungem chiar la picioarele lui. O clipă rămânem pironiţi pe loc, Senzaţia că ne aflăm în faţa unui uriaş viu scos din cărţile de poveşti este accentuată şi de lifturile

Parisul în doi roşii care-i umbla ca sângele prin „vene” de jos în sus şi de sus în jos. Forfota e cuvântul de ordine, nu numai sub turn, dar şi la primul sau al doilea etaj. Sus, în vârf, nu se mai ghicesc decât blitzurile aparatelor foto, la la orice întâlnire de gradul trei, ai nevoie de timp pentru a înţelege ce ţi se întâmplă şi pentru a te obişnui cu

ideea. Nu ne mai săturam măsurând din ochi structura metalică, deşi ştim prea bine că sunt 320 de metri, cu tot cu releul de telecomunicaţii din vârf. Mai ştim că, pe faţada la care avem acces, cea de nord, în efervescenţa milenaristă de acum câţiva ani (între l ianuarie 3998 şi l ianuarie 2000) a funcţionat un enorm ceas electronic care arăta câte zile au mai rămas până în anul 2000. La trecerea în noul mileniu (revelionul 2000 – 2001), iluminarea deja magnifică a turnului a fost completată cu 20 de mii de beculeţe scânteietoare care se aprindeau intermitent, la fiecare oră, timp de câteva minute. Din cauza unei defecţiuni, această instalaţie suplimentară n-a funcţionat decât câteva luni, fiind reparată în iunie 2003.

Turnul Eitfel (18B9). RER: Tour Eittel-Champ de Marş, Metrou: Trocadero, Passy. Deschis: 9.00-0.00 din 15 iunie până la 31 august, 9, 30 – 23.00 în restul anului. Preţuri ascensiune (plus coborâre): 3, 70 euro până la primul etaj (aprox. 90 m); 6, 90 euro până la al doilea etaj (aprox. 130 m); 9, 90 euro până în vârf (aprox. 300 m). Pe scări se poate urca numai până la cel de-al doilea etaj în schimbul a 3 euro, Cel cu simţul aventurii dezvoltat şi îmbogăţit cu fler economic vor descoperi că cea mai avantajoasă variantă de ascensiune este pe scări până la etajul al doilea (educaţia fizică se îmbină în mod fericit cu asimilarea informaţiilor despre geneza monumentului) şi apoi cu liftul până sus. Cum liftul între etajul al doilea şi vârf costă numai 3 euro, preţul total al acestei variante este de 6 euro.

Poveşti, Turnul Eiffel are să ne spună nenumărate, aşa cum îi stă bine unei vedete incontestabile. Noi purcedem însă la descoperirea directă a „hidoşeniei”, cum îi spune parizianul snob, acela pe care îl recunoşti după basca de lână Woolmark, cămaşa Cardin şi fularul Gucci şi care locuieşte în vecinătate, în zonele Passy, Ranelagh, Neuilly. Prin aceste

Parisul obligatoriu

Ador să-mi beau cafeaua în vârful

Turnului Eifl Pel… *E singurul loc* din *Paris de unde nu-l pot vedea*. (*Guy se Maupassant*)

cartiere ultraluxoase circulă vorba potrivit căreia niciun parizian veritabil nu va urca vreodată în Turnul Eiffel, aceasta fiind o îndeletnicire vrednică pentru îngrijitorii edificiului şi pentru turiştii provinciali, printre care se numără, de bună seamă, şi străinii.

«Noi, scriitori, sculptori, arhitecţi şi iubitori pătimaşi ai

vechiului Paris, protestăm cu tărie şi indignare, în numele gustului francez, în numele artei şi istoriei franceze primejduite, împotriva ridicării acestui turn monstruos şi inutil în inima scumpului nostru oraş...» Cam aşa suna «Protestul contra Turnului Eiffel» adresat directorului lucrărilor Expoziţiei de personalităţi ale secolului al 19-lea (printre care Alexandre Dumas-fâul, Charles Gounod, Suâly Prudhomme), care au văzut schiţele noului edificiu, proiectat pentru a fi înălţat pe Champ de Marş (Câmpul lui Marte), locul ales de al doilea Imperiu pentru desfăşurarea marilor expoziţii universale ale erei industriale, mai întâi în 1867, apoi în 1878. Pentru centenarul Revoluţiei Franceze, 1889, punctul de atracţie trebuia să fie absolut special. Gustave Eiffel însuşi şi-a dat osteneala de a răspunde iniţiativei intelectualilor, printr-o scrisoare care avea să devină ţelul artistic al monumentului: „Cred că Turnul va fi frumos în felul său. Suntem ingineri, dar asta nu înseamnă că ştim a face doar construcţii solide şi durabile, nu şi elegante. Legile forţei sunt conforme legilor secrete ale armoniei. Iar prima lege de care am ţinut cont la proiectare a fost rezistenţa în faţa vânturilor. Ei, bine! Susţin că, aşa cum calculele mi-o indică, curbele celor patru arcade ale monumentului vor da o puternică impresie de forţă şi frumuseţe. Colosalul atrage, are farmecul său propriu, teoriile obişnuite nu i se pot aplica”.

Mân scriitori ai sfârşitului de secol al 19-lea (Guy de Maupasssant, Huysmans, Verlaine, Coppee) şi-au înmuiat pana în cerneala sarcasmului şi au gratulat

Turnul Eiffel cu cele mai dispreţuitoare definiţii: «abominabil stâlp de fier forjat», «cuşcă de girafe», «lragic felinar», «colos găunos», «catarg de fier neterminat, confuz, diform», «monstrul de pe Sena», «furnal de uzină în construcţie»...

Ei bine, vorba lui Eiffel, nu se poate spune că uriaşul proiectat de el nu a «rezistat vânturilor», fie ele şi metaforice. Turnul a declanşat controverse dintre cele mai violente care nu s-au stins nici până azi, transformându-se peste timp din «schelet dizgraţios» (Guy de Maupassant *dixit*] în veritabil simbol identificator al Parisului şi chiar al Franţei. S-au pus prinsori şi s-au organizat concursuri de poezie ca să se hotărască ce reprezintă Turnul lui Eiffel. Dicţionarul arhitecţilor (Segliers) spune că edificiul este cea mai frumoasă ilustrare a formei-tip în arta începutului de secol 20, adică floarea de crin (răsturnată, în cazul nostru) – efigia monarhiei franceze.

Gustave Eiffel (1632 – 1923), de origine germană, inginer specialist în construcţii metalice, a realizat îndeosebi poduri şi viaducte. Turnul din Paris îi poartă numele, deşi paternitatea îi este contestată. Se pare că proiectul iniţia! te-ar fi aparţinut inginerilor săi şefi, Koechlin şi Nouguier, care i-au cedat lui Eiffel patentul în 1884, pentru a-l prezenta la expoziţia din 1889. Ulterior, se spune că Eiffel ar fi refuzat să plătească patentul, neacceptând ca Turnul să poarte şi numele celor doi ingineri. Oricare ar fi adevărul, este vorba de o capodoperă tehnică: întreaga construcţie nu a avut nevoie decât de 7.000 de tone de fier (15.000 de piese metalice, legate între ele prin 2.500.000 de nituri). Performanţa constă şi în realizarea unui echilibru cu adevărat perfect, căci toată această greutate se sprijină la sol în 4 kilograme pe centimetru pătrat.

Alegem varianta pedestră. Ascensiunea pe scări se face numai prin turnul de vest, în timp ce liftul se aşteaptă doar la turnul de nord. Scara metalică nu este în spirală, aşa cum m-aş fi aşteptat, ci în unghiuri drepte şi suficient de lată ca să nu dea naştere la probleme de claustrofobie. Curioşii care urcă pe scară sunt cel puţin la fel de numeroşi ca cei care prefeia liftul. Contribuim şi noi la media de 4 milioane de turişti pe care Turnul îi primeşte în fiecare an. Până la cei nouăzeci şi ceva de metri ai primului etaj nimic deosebit, în afară de prilejul de a cerceta mai îndeaproape ţesătura de metal a piciorului. Solidă *şi* în acelaşi timp aerisită. Poţi vedea cum Parisul îţi rămâne la picioare cu fiecare treaptă urcată. La etajul l, un muzeu audio-video ne deapănă în câteva minute istoria Turnului. Terasa, vastă, este folosită ca loc de popas pentru cei care se încumetă să escaladeze şi etajul următor. Restaurantul *Altituăe 95* este decorat ca o corabie.

Turnul este supus intemperiilor şi trecerii timpului. De aceea, 50 de tone de vopsea se folosesc la fiecare şapte anf pentru a da o nouă fată tuturor arterelor şi venelor sale metalice.

Oraşul începe să-şi dezvăluie forma, Acoperişurile, cupolele, străzile, pieţele, monumentele alcătuiesc parcă un sistem organic al cărui ochi şi creier este chiar organismul înăuntrul căruia, protejaţi, ne aflăm. La etajul doi, terasa este fatalmente mai strâmtă. Aici cei patru piloni se unesc. Privim în sus; încă jumătate din înălţimea Turnului, Pe uşa restaurantului} *ales Verne*, aflat la acest nivel, stă scris că locurile pentru revelionul următor sunt deja rezervate, deşi eram în luna august. Preţurile prohibitive ne fac să ne punem în cui pofta de a

savura panorama Parisului la un pahar de vin.

Construcţie iniţial temporară, ilustrare a unui momenf de vârf al tehnicii, Turnul trebuia *să fie dărâmai* după 20 de ani, fiind considerat învechit şi caduc. Adepţii săi, în frunte cu Eiffel însuşi, i-au găsit o utilitate practică şi! – au salvat de la pieire: imediat după ridicare, Turnul a servit drept laborator de observaţii meteorologice, iar din 1898 şi-a demonstrat calităţile de stâlp de telegraf. În 1925 au fost montate în vârf antene de radio, Iar în 1957 de televiziune, care au stabilit altitudinea totală a colosului fa 320 de metri.

De la cei 130 de metri ai etajului secund ai senzaţia că Parisul este propriul tău buzunar. De aici, fotografiile ies iară cusur. Nu aşteptaţi să ajungeţi în vârf pentru a captura toate imaginile posibile. Pe faţada de sud, la picioarele Turnului se întinde Champ de Marş (27), fostă mlaştină şi câmp de cartofi pe la 1785, devenit parc de lux în care un

Parisul în doi r

Johnny Hallyday sau Jean-Michel Jarre profită de scenografia extraordinară pentru a susţine concerte istorice. Parizienii îşi plimbă câinii printre bătrânii jucători de bile (pétanque), iar turiştii se opresc la capătul dinspre Şcoala Militară (112) a Câmpiei lui Marte, unde a fost ridicat recent un «Zid al Păcii» din sticlă, pe care cuvântul «pace» sta scris în mai multe limbi. Regele Ludovic al XV-lea a creat Şcoala Militară în 1751 pentru a asigura instrucţia tinerilor provenind din nobilimea săracă. Câmpul care făcea legătura cu Sena, unde o sută de mii de soldaţi executau exerciţii militare, datează din aceeaşi perioadă şi a fost botezat după zeul roman al *războiului*.

Sunt 1789 de trepte până în vârf, număr corespunzând (accidental sau nu) anului Revoluţiei Franceze pe care o celebrează monumentul. La inaugurarea din 1689, prinţul de Wales a avut nevoie de o oră pentru a urca pe scară până în «garsoniera» pe care Gustave Eiffel şi-a construit-o în vârf, deoarece liftul nu era terminat, în aceasta cămăruţă de la altitudinea de 300 de metri celebrul inginer obişnuia să-şi primească oaspeţii de onoare, iar în anii ’80 au fost aşezate două statuete de ceară, reprezentându-l pe Gustave Eiffei invitându-l la o cafea pe Thomas Edison.

Spre est, privirea se opreşte asupra cupolei aurite a Domului Invalizilor (24) şi, măturând acoperişurile caselor din cartierul Saint-Germain, admiră cele două turnuri ale catedralei Saint-Sulpice.

Inconfundabil, tumul Montparnasse din mijlocul cartierului omonim se străduieşte de câteva zeci de ani să concureze faima colegului său mai bătrân, dar va rămâne întotdeauna pe locul doi, fie şi pentru că nu a crescut la fel de mare («doar» 200 de metri). De-a lungul Senei, spre răsărit, regăsim locurile pe care tocmai le-am văzut îndeaproape şi ne bucurăm ca nişte copii când reuşim să le identificăm: iată Notredame, iată Luvrul… La sud, dincolo de Sena, Palatul Chaillot (114) se deschide elegant, în două aripi arcuite, pentru a permite trecerea spre esplanada Trocadero. Dana mă ameninţă ca nu coboară din Turn dacă nu ne continuăm plimbarea într-acoao. Privesc cu regret spre Sena, dar e drept că dacă am continua s-o urmăm spre vest tiu ne-ar mai aştepta multe surprize interesante.

Parisul obligatoriu

Turnul Elffel – ghitara de pe cer. (*Vimte Huiâsbro*)

În depărtare la miazănoapte, parcă pentru a ne atrage atenţia, colina Montmartre s-a ridicat pe \arfuri ca să ne arate mândră Bazilica Sacré-Cœur, o bijuterie misterioasă de un alb strălucitor.

În 1986, un electrician britanic, Pierre Brideau, a creat un sistem de iluminare revoluţionar, care dăinuie şi azi: turnul nu mai este luminat prin proiectoare exterioare, ci din interior, dând impresia că străluceşte prin resurse proprii datorită lămpilor cu sodiu amplasate în suprastructuri. După lăsarea întunericului, la aprinderea luminizor, Turnul pare aurit „iar de la distanţa culoarea mat-gălbuie, plăcută ochiului, uşor retro, îi conferă o aură maiestuoasă de adevărat stăpân al Parisului. Din 2000, două faruri montate în vârf luminează de jur-împrejur depărtările. Oriunde te-ai afla în Paris, fie că Turnul se vede sau nu, dacă stai cu ochii pe cer timp de cei puţin 30 de secunde vei vedea raza farului.

Habitaclul electric care urcă la 300 de metri este tot ce poate fi mai spectaculos. Rapid şi silenţios, liftul nu ne îngrădeşte perspectiva, Parisul fuge în jos cu viteză, iar senzaţia pregnantă este că nu se va opri până când nu ne vom afla printre stele, în vârf, terasa este infimă, dar vederea îţi taie răsuflarea, iată şi Defere, cartierul de zgâne-nori cu Arcul său construit ca oglindă a Arcului de Triumf, vizibil şi el, ca şi piaţa Étoile în care este amplasat. Poluarea face ravagii ia Paris, norii de gaie nocive plutesc ca în filmele-catastrofa peste oraş. Nu au nimic din bulucirea curată a cumulonimbus-urilor pe care Van Gogh îi vedea scuturându-se peste Paris. Aflăm că momentul cel mai potrivit pentru

a te afla pe acoperişul Parisului este cu o oră înainte de apusul soarelui. Atunci vizibilitatea este maximă, putând atinge 90 km pentru cei cu ochi de vultur, nemaipunând la socoteală romantismul astrului care se culcă. Pesemne că cei 400 de sinucigaşi (2 au supravieţuit) care au sărit de aici de-a lungul timpului nu au avut inspiraţia să aleagă acest moment privilegiat. Astăzi, terasa din vârf este protejată de gratii de fier, probabil şi pentru a atenua sentimentul de măreţie care-l încearcă pe turist văzând întreg Parisul desfăşurat docil dedesubt.

Fonta folosită la construcţia Turnului Elffel şi niturile provin de la uzinele Reşiţa.

Coborârea este la fel de tristă ca ieşirea de la filmul preferat: ai vrea să te întorci înapoi, dar ştii că emoţia dintâi nu poate fi recucerită atât de uşor, îţi promiţi să revii cu o altă ocazie, dar oare se va mai ivi vreodată? înapoi pe Podul lena şi în Piaţa Varşovia, aruncăm încă o privire gigantului şi Dana îmi dă dreptate: de fiecare dată când îl priveşti, Turnul îţi spune altceva. Dacă la început ne agresa cu dimensiunile sale exacerbate, acum, după ce 3-am cunoscut pe dinăuntru, îl găsim mai uman şi parcă îl putem cuprinde dintr-o privire. Urcăm treptele spre Palatul Chaillor, admirând parcul Torcadero (28), un fel de replică la Champ de Marş prevăzută cu fântâni arteziene. Impresionantul edificiu compus din două pavilioane simetric aşezate, parcă în oglindă, datează în forma actuală din 1937.

Palatul Chaillot, aflat în apropierea staţiei de metrou Trocadero, adăposteşte patru muzee: Cinemateca, Avenue Albert-de-Mun nr. 7, deschis 10.00 – 16.00 (marţi închis), este muzeul cinematografului unde au loc vizite-spectacot. Muzeul Marinei, în aripa de vest a Palatului Chaillot, deschis 10.00 – 18.00 (marţi închis). Creat în 1827. Muzeul Omului, în aripa de vest a Palatului Chaillot, deschis 9.45 – 17.15 (marţi închis). Creat în 1938. Expoziţie antropologică şi etnologică a artelor, tehnicilor, obiceiurilor tuturor popoarelor.

Muzeul Monumentelor Franceze, în aripa de est a Palatului. Propune o istorie a celor mai importante edificii.

Alternative pentru turiştii scorţoşi

A”.

Î

nainte de a purcede spre Arcul de Triumf, pe care-l ghicisem aproape din vârful Turnului Eiffel, Piaţa Trocadero (28) merită puţin mai multă atenţie, căci este poarta de intrare în arondismentul 16, un

fel de „Chelsea” a Parisului: cel mai bogat, aristocratic şi serios cartier, acolo unde nu prea găseşti picior de socialist. Pentru turiştii aflaţi la vânătoare de monumente celebre şi senzaţii tari, zona poate părea plictisitoare, dar amatorii de imobile semnate de mari arhitecţi (Le

Pansu) în *doi*

Corbusier, Mallet-Stevens, Guimard), de magazine scumpe (rue Victor Hugo, spre exemplu) sau de muzee fine se află aici pe cel mai propice teritoriu. Din Piaţa Trocadero, luând-o la stânga pe Avenue du Presidem Wilson, ajungem la Muzeul de Artă Modernă al Parisului, în care sunt expuse tablouri de Matisse, Picasso, Modigliani sau Chagall (deschis 10.00 – 17.00 în afară de luni, iar sâmbăta şi duminica până la 19.00). Dana mă pune să jur că ne vom face timp să intrăm şi vizavi, la Muzeul modei şi costumului (deschis 10.00 – 17.40 în afară de luni).

Cimitirul Passy, vecin cu Piaţa Trocadero, este o soluţie pentru a ne face o idee despre cine a locuit în cartier în ultimele câteva sute de am; aflăm aici mormintele unor Manet, Debussy, Fernandel, Talâeyrand, Guerlain. Rue Benjamin Franklin ne poartă spre muzeul Georges Clemenceau, casa în care a murit fostul prim-mi-nistru francez de la începutul secolului 20. Faţade impresionante, boutique-uri luxoase şi restaurante *trendy* sunt semănate ici şi colo în acest cartier aparţinând aşa-numitei caste BCBG, «Bon Chic Bon Genre», conservatori până în măduva oaselor, adepţi ai valorilor tradiţionale, aristocraţi, intelectuali şi industriaşi cu parfum de secol al 19-lea. Fostul preşedinte Valéry Giscard d’Estaing (vlăstar al unei familii cu sânge nobil) locuieşte prin zonă, alături de tot felul de magnaţi şi proprietari de castele.

Dincolo de Piaţa Costa Rica, din rue Raynouard se deschide la stânga strada Apelor (rue des Eaux). Numai umorul francez putea aşeza aici Muzeul Vinului, cu pivniţe perfect conservate din secolul al 14-lea. Vizita, care include şi o degustare, nu costă decât 6 euro. Revenind pe rue Raynouard, francofilii îndrăgostiţi de romanul realist francez se pot impregna de gemul lui Balzac în muzeul dedicat acestuia, în această casă, scriitorul a locuit incognito din 1840 până în 1847, baricadându-se la etajul întâi pentru a scăpa de creditori.

Muzeul Balzac, rue Raynouaref nr. 47, Metrou: Passy, La Muette. Deschis: 10.00 – 17.40, luni închis. De pe rue Raynouard, faci stânga pe rue du Ranelagh pentru a ajunge la Casa Radio France, cu intrarea în Avenue du President Kennedy. Vizifabilă între 10.30 şi 16.30, cu

excepţia zilelor de sâmbătă şi duminica şi a sărbătorilor legale Din Piaţa Clement Ader, o scurtă plimbare pe Podul Grenelle, la capătul Aflee des Cygnes (Aleea Lebedelori, o insuliţă alungită aflată pe mijlocul Senei Aici găsim Statuia Libertăţii, o copie identică, la scară mai mică, a emblemei New York-ului. Copia de bronz a fost oferită Parisului în 1885 de colonia americană din capitala Franţei, drept mulţumire pentru primirea originalului. Ambele «surori» au fost executate de sculptorul Frederic Bartholdi

Dacă ţineţi neapărat la incursiunea în biografia marii literaturi franceze, din Piaţa Dr. Hayem putem continua în linie dreaptă pe rue La Fontaine, unde a locuit nu numai autorul patronim al nemuritoarelor fabule, ci şi Moaiere sau teoreticianul clasicismului literar, Nicolas Boileau. Şi, dacă tot am ajuns până aici, de ce să nu coborâm, urinând oarecum cursul Senei, care coaeşte şi ea spre sud, spre cartierul Auteuil unde, pe aceeaşi stradă La Fontaine, la numărul 96, a locuit Marcel Proust, la câteva case distanţă de fraţii Antoine şi Emmanuel Bibescu, fiii prinţului domnitor al Ţării Româneşti.

Drumul spre sud şi prin Auteuil duce la Parcul Roland-Garros, celebrul complex unde în fiecare iunie are loc marele turneu de tenis. Greu de găsit bilete. Căutaţi-le pe piaţa neagră, în vecinătatea complexului de tenis tronează Parc des Princes, stadionul echipei locale de fotbal, Paris Saint-Geraiam, un castron de beton de o evidentă urâţenie. Nici interiorul nu ne trezeşte amintiri mai frumoase: nicio echipă românească nu a reuşit vreodată să câştige pe acest stadion. Ambele obiective se vizitează, dar la ce bun să vezi pe dinăuntru o arenă când nu are loc niciun eveniment sportiv?

Ne aflării la liziera Bois de Boulogne, cea mai mare pădure din Paris, apreciată de turiştii obosiţi, de ciclişti, de alergători şi de iubitorii de pariuri hipice (în pădure se află celebrele hipodromuri Auteuil şi Longchamps). Unii mai caută tot prin Bois (prescurtarea pe care i-o dă parizianul) şi un anume fel de iubii e, cea plătită şi suspectă pentru că, mai ales pe timp de noapte, practicantele culese aici se pot dovedi ulterior fie persoane de alt sex

Parisul obligatoriu

Parisul va fi în *curând* singurul oraş din lume unde, în zori, *vom păţea* asculta *păsărelek tuşind*. (*Pierre* Dom)

decât ce! scontat, fie purtătoare de boli ruşinoase, fie infractoare agresive. Oricum ar fi, dacă nu vă place promiscuitatea, nu aveţi

maşină şi sunteţi singurţă), e mai bine să evitat! cele 25 de hectare ale Bois de Boulogne, chiar şi în amiaza mare.

Avenue Kléber este o arteră de ambasade trasă cu rigla pe care pornim, din Piaţa Trocadero, cu destinaţia Piaţa Etoiie. Abia ajunşi în faţa Arcului de Triumf ne dăm seama că tocmai am parcurs una dintre cele 12 „raze" care pleacă din această intersecţie cu nume de stea. Până atunci, ne tragem totuşi puţin sufletul într-un cafe chic şi scump (în această parte de Paris nici nu există de alt fel). Brassuc (29), situat la numărul 37, are un aspect excentric, transportându-ne în anii '70 aşa cum ni-i arată filmele cu Charles Aznavour şi Alain Delon. Scai roşu pe pereţi şi veioze fluorescente, dar şi multă lumină naturală. Clientela se alege mai cu seamă dintre diplomaţii de la ambasadele din zonă, dar nici turiştii cu dare de mână nu sunt dispuşi să rămână minoritari. Meniul de tip snack ne sugerează salate de icre, lasagna cu spanac şi antricot rece, dar Dana preferă un cocktail de 9 euro, iar eu mă delectez cu un pahar de vin de Bordeaux la 5 euro. Moment numai bun să facem bilanţul unei zile pline la Paris. Suntem conştienţi că, la ieşire, vom destinde într-un alt Paris, acela care se pregăteşte de viaţa de noapte.

Alte cafe-baruri din zonă: *Sir Winston Churchill*. rue de Presbourg nr. 5. Atmosferă toarte „batish" într-un pub oarecum baroc. Lista cu cincizeci de tipuri de whisky din toată lumea. Serate cu DJ într-un cadru parcă scos dintr-un James Bond versiune Sean Connery. O bere mică face 4 euro şi un cocktail – 9 euro. *K'te Court*, Boulevard Flandrin nr. 85. La extremitatea vestica a arondismentului 16. Terasă cu umbreluţe, aer de vacanţă. Bucătărie franceză cu pretenţii – raţă cu fistic, file de peşte cu lapte de cocos – dar preţuri decente. O bere la halbă: 2, 50 euro, iar un cocktail merge de la 5, 50 la 10 euro.

Piaţa Etoiie – Arcul de Triumf

C

onstruit întru gloria cuceririlor napoleoniene, Arcul de Triumf este principala atracţie a Pieţei Étoile-Charles de Gaulle (30). Parizianul, mereu tentat să prescurteze cuvintele, frazele, comunicarea, nu va pronunţa niciodată numele întreg, «Etoiie» este suficient şi simbolic. Imagine tipică a megalomaniei imperiale, Arcul de Triumf nu a mai fost văzut de cel căruia îi era închinat. Regentul Philippe-Auguste este cel care l-a inaugurat în 1836 dar, patru ani mai târziu, rămăşiţele fostului împărat au trecut pe sub Arc în drumul lor

spre locul de odihnă veşnică. Victoriile lui Napoleon sunt ilustrate prin basoreliefuri şi numele lor sunt menţionate, alături de cele ale generalilor şi ofiţerilor fideli împăratului. Victor Hugo era foarte mâhnit că numele tatălui său nu figurează printre cele 660.

Arcul de Triumf are 50 de metri înălţime şi 45 lăţime. În 1919, ignorând Interdicţiile, aviatorul Charles Goddefroy a reuşit, în faţa aparatelor înmărmurite ale câtorva fotografi, să zboare prin interiorul Arcului, deşi spaţiul dintre fiecare aripă şi perete era de numai 3 metri.

Este imposibil să ajungi lângă Arcul de Triumf traversând pur şi simplu piaţa. Circulaţia este cu adevărat nebunească, nu atât din cauza aglomeraţiei cât mai ales a stilului agresiv şi inconştient de a conduce al parizienilor. Nu ne încredem nici măcar în culoarea verde a semaforului pentru pietoni, mai mereu se găseşte un şofer grăbit care riscă să ne tacă una cu asfaltul. Aşa că folosim un pasaj subteran, secare ne aduce sub Arcul de Triumf. Cu 6, 10 euro, Aircăm pe terasă şi devenim noi înşine nodul din; care pornesc cele douăsprezece bulevarde-raze Construite de acelaşi mag al urbanisticii pariziene, wonul Haussmann. Se înserează şi încep să se aprindă luminile Parisului. Chiar dacă nu e la fel de spectaculoasă ca cea văzută din Turnul Eiffel, panorama rămâne una dintre cele mai frumoase din Europa. De văzut în amurg sau seara, când stelele prind a străluci pe pământ în toate zările. Acesta e Parisul.

Sub Arcul de Triumf se odihneşte din 1921 Soldatul Necunoscut De la acea dată, ale! arde d flacăra eternă, Arcul devenind un loc al memoriei patriotice. Locul a fost martor al celor mai diverse şi interesante evenimente. La distanţa de 4 ani, Adolf Hitler şi Charles de Gaulle au venit să se reculeagă la mormântul Soldatului Necunoscut (1940, respectiv 1944) înainte de a străbate în triumf, pe jos, Champs-Élysées. Piaţa Arcului de Triumf este inima manifestaţiilor de 14 iulie, ziua naţională a Franţei şi a fost punctul de destinaţie a milionului de francezi ieşiţi în stradă cu ocazia câştigării Campionatului Mondial de Fotbal în 1996.

Înserare pe Champs-Élysées

P

poate mai mult decât în cazul Turnului Eiffel, contactul cu Champs-Élysées este supus clişeelor: «cel mai frumos bulevard din lume», calea regală», calea imperială», calea victoriei». Odinioară, spuma eleganţei pariziene îşi dădea întâlnire pe Champs-Élysées, în

cafenelele şi parcurile sale. Astăzi, «raza» cea mai strălucitoare dintre cele douăsprezece care pleacă de la Arcul de Triumf a devenit o colecţie cosmopolită de boutique-uri scandalos de scumpe, sedii de bănci anonime, ambasade, cafenele şi restaurante tradiţionale sau etnice, McDonald's şi Planet Hollywood, Disney şi Virgin Megastore. Doar cele două rânduri de trotuare, larg fiecare cât Bulevardul Magheru, şi şiragul de cinematografe – clasice şi multiplexuri – mai păstrează din savoarea unei plimbări «pe stil vechi» pe Champs-Élysées. Pomii care străjuiesc partea carosabilă de-o

Parisul în doi parte şi de alta sunt, şi ei, la fel ca în cărţile poştale de la sfârşitul secolului al 19-lea, Doar că acum, în perioada sărbătorilor de iarnă, ei sunt împodobiţi cu ghirlande de becun care îi dau bulevardului, de la Étoile la Concorde, aerul unei piste de aterizare pentru navele extratereştrilor.

În anii 1993 – 1994, trotuarele de pe Champs-Élysées au fost lărgite şi un al doilea rând de platani a fost plantat pentru a recrea spaţiul verde de odinioară şi, odată cu el, atmosfera de promenadă. Din acest moment, Champs-Élysées devine cel mai larg bulevard din lume, supremaţie care durează doar până în 1988, când Nicolae Ceauşescu are ambiţia de a construi la Bucureşti un Bulevard al Victoriei Socialismului mai lat cu 3 metri.

Regina Maria de Medici a creat, la începutul secolului al 16-lea, Calea Reginei (Le Cours de la Reine), o alee mărginită de pomi care să înlocuiască mlaştinile din această parte a Parisului, în! 709, Calea este botezată Champs-Élysées (Câmpiile Elizee), aluzie la locul unde, în mitojogia greco-romană, sălăşluiesc în eternitate eroii. Abia la începutul secolului 20, odată cu construirea liniei l-a metroului (care trece pe dedesubtul bulevardului), pe Champs-Élysées apar hoteluri şi magazine de lux. Bulevardul devine o vitrină a modernismului industrial, automobilistic şi cinematografic începând cu anii '30 se construiesc numeroase birouri, astfel încât chiar şi în zilele noastre Champs-Élysées este o stradă locuită pe timp de noapte doar de nişte paznici.

La plimbare pe Champs-Élysées, primul fapt care le izbeşte la propriu este un alt turist. Chiar aşa late cum sunt, trotuarele bulevardului se pot dovedi neîncăpătoare, şi asta nu numai de 14 iulie

Parisul obligatoriu

La Paris, decenţa obiceiurilor e la fel de mare ca indecenţa

moravurilor. (Ckrtes *de* Srosss)

sau în noaptea de anul nou, când aglomeraţia este sufocantă, ci şi într-o zi obişnuită din timpul săptămânii. De la Arcul de Triumf până la Rond-Point des Champs-EIysees, adică aşa-numita parte superioară, plutim în zona care-ţi ia ochii. Ca perlele, se înşiră orbitor fără o ordine anume boutique-uri de parfumuri şi moda (Dior, Prada, Chanei, Givenchy etc.), saloane auto (Mercedes şi Peugeot creează la concurenţă vitrine înfăţişând maşina viitorului), agenţii de voiaj, Club *Mediterrannk*, ce a mai rămas din restaurantele şi cafenelele din epoca de glorie în cinematografele tipic franceze (Le sau multiplexurile de tip american (L/GC, Gflumont) au loc săptămânal premierele filmelor franceze sau străine, de obicei cu participarea vedetelor şi realizatorilor.

Champs-Élysées este un magnet pentru star şi opincă deopotrivă. Clasele se disting însă destul de clar. Cluburile private precum *Maison du Denmark* sau *Clubul* Aviatorilor sunt mai discrete, căci clientela este alcătuită din… „persoane însemnate, nu spui cine”. Cum cobori dinspre Arc, trotuarul din stânga pare cel mai animat. Este, cu siguranţă, cel mai popular, aici găsându-şi drept de cetate chiar şi reprezentantele fast-food-ului atât de hulit în Franţa: MacDonald’s, Quick, Planet Hollywood. Cu 85 de cenţi (atât certă un hamburger simplu la MacDo, cum îi spun francezii), te poţi lăuda că ai mâncat pe Champs-Élysées. Tot pe stânga sunt şi cele mai multe cinematografe de pe bulevard: 5 multiplexuri care proiectează în mare aceleaşi filme, îndeobşte noutăţi, Pe trotuarul din dreapta, promenada este mai aerisită, dar parca nici vitrinele unde să caşti gura nu sunt la fel de îmbietoare: mai mult restaurante şi terase indignam de scumpe şi sedii de mari firme.

Aici, la colţul făcut de Champs-Élysées şi Avenue George V, ultimul vestigiu al Parisului de ieri, restaurantul *Fouquét’s*, rămâne unul dintre monumentele istorice veşnic admirate. Pe dinafară căci, vorba ceea, pe dinăuntru nu cutezi săi cercetezi decât dacă eşti invitat. *Fouqwt’s* dăinuie ca pentru a mărturisi decadenţa şi strălucirea de acum o sută de ani. Ţinuta de seară este obligatorie, precum şi un minim bagaj de cunoştinţe gastronomice şi de comportament într-un restaurant francez de mare clasă, Un meniu fix costă aici aproximativ 50 de euro fără vinuri, iar o masă d *k cane* poate merge până la 90 – 150 de euro. De persoană. O sticlă de şampanie de calitate superioară

(altfel nici nu găseşti aici) atinge şi 200 de euro. Conştienţi de sentimentele pe care le trezesc aceste preţuri în sufletul clienţilor, fabricanţii de şampanie propun şi sticle mai mici, de 500 sau chiar 350 de mililitri, pentru o varietate cât mai largă de buzunare.

Menu du chef în luna iunie 2003 la *Fouquét's*: Efitree: Ravioll de homar parfumat cu busuioc roşu. Peşte: Noix de Saint-Jacques (melci) în cochilie cu smântână. Grătar: Coastă de viţel cu sos bearnez şi macaroane. Brânzeturi: Fourme d'Ambert (brânză albastră, cu mucegai) marinată. Desert: Mousse de chocolat (spumă) cu îngheţată de fructe. Acestea sunt componentele unei mese „corecte", *nu* opţiuni. Să reţinem, pentru orice eventualitate, ca în restaurantele de ţinuta şi la mesele private de soi brânze-turâle nu se gustă în entrée, ci după felul principal, chiar înainte de desertul dulce, şi sunt stropite cu coniac sau vinuri destinate special anumitor tipuri de brânzeturi.

Continuând pe Avenue George V, printre hoteluri care pe drept cuvânt sunt creditate cu patru sau cinci stele, nu peste mult ajungem în faţa unuia dintre cele mai vestite şi mai trăsnite cabarete din lume: Cruzv Horse (unde o masă înainte sau după spectacol costă 125 de euro de persoană). Valetul-paznic-custode de la poartă este îmbrăcat ca un general napoleonian şi-ţi arată amabilitate până când încerci să negociezi un tarif redus pentru spectacolul din seara asta. În acel moment, cerberul în tunică roşie devine dispreţuitor şi mojic, semănând tot mai mult cu un caporal napoleonian.

Revenim pe Champs-Élysées şi, o dată ajunşi în fermecătoarea pieţişoară Rond-Point des Champs-Élysées, decorată cu fântâni arteziene, o luam la dreapta pe Avenue Montaigne, denumită odinioară «Aleea Văduvelor», înțesată pe atunci cu taverne ordinare şi puzderie de femei uşoare.

Parisul în *doi* acum este chintesenţa «chic»-ului parizian Pe vremuri, bărbaţii veneau aici în căutarea vreunei aventuri sordide, acum vin însoţiţi de neveste sau prietene şi cu siguranţă cheltuiesc mai mult, în boutique-urile Ungaro, Christian Lacroix, Scherrer, Valentino, Thierry Mugler, şi ale altor creatori de modă pentru care au fost inventate marile reviste de gen. Pe partea cealaltă a Rond-Point-ului se formează Avenue Matignon, pe care se află hotelul cu acelaşi nume, actualul sediu al guvernului francez.

Creat de André Le Notre, arhitectul lui Ludovic al XIV-lea şi al XV-lea care a realizat printre altele magnificele grădini de la Versailles

şi Tuileries, Rond-Pointul este una dintre cele mai importante intersecţii de pe Rive Droile Pe pe cele câteva băncuţe, perspectiva asupra Champs-Élysées şi Arcului de Triumf, mai ales seara, este mirifică. Aici, printre castani, burghezia „fin de siècle» îşi aducea odraslele să se joace. Recitiţi *în căutarea timpului pierdut* de Proust, pentru amănunte despre Gilberte şi Champs-Élysées, primele iubiri ale tânărului Marcel.

Încă uimiţi de această demonstraţie de strălucire, mai ales eu, nesătui de atâta «leche-vâtrines» (lins vitrine, în argou), mai ales Dana, facem cale întoarsă, dar pe trotuarul celălalt. Boutique-ul Guerlain trebuie admirai ca o rarisimă mostră de arhitectură de început de secol 20, iar supermaga-zinul FNAC (carte, muzică, film, computere) se străduieşte cu succes să facă faţă concurenţei mai celebrului Virgin Megastore (britanic). Nu pierdem ocazia de a ne aşeza la o terasă, amenajată cochet chiar pe trotuar. Suntem la *Bistro Romoin* (31), un restaurant de nivel mediu cu o bucătărie italiană completa şi nu foarte costisitoare. Specialitatea casei: se serveşte la discreţie produsul comandat. Altfel spus, dacă ai cerut o porţie de paste carbonara, ospătarul îţi va reumpie gratuit farfuria cu spaghete până când îi fluturi şerveţelul alb în semn de abandon. Mesele şi scaunele de trestie împletită şi atmosfera creată pe terasă ne fac să uităm definitiv că ne aflăm în plină stradă. Dar ce stradă!

Luam carpaccio de viţel, entree-ul care face faima localului, apoi paste pe farfurii potrivite mai degrabă pe pofta unor uriaşi. Ambele feluri, repet pentru cei înfometaţi, sunt «a volonte». Pe furiş, copiez din menu câteva deserturi: platou de brânzeturi, creme caramel, struguri, lapte de pasare şi celebra Jatte de ciocolată.

În restaurantele franceze, clienţii îşi pot compune singuri meniul, alegând din ofertă orice le face cu ochiul. Acest procedeu, numit «à la carte», este şi cel mai costisitor. De aceea, restauratorii au inventat meniurile fixe, propunând două sau trei feluri de mâncare (şi la fiecare câteva opţiuni) pentru un preţ modic. La Bistro Romain de pe Champs-Élysées, un meniu fix cuprinzând trei feluri oscilează între 16 şi 26 de euro, asta dacă rezişti tentaţiei de a comanda un vin alb şi sec de Alsacia, sau un Chardonnay de pe Rhon şi te mulţumeşti cu apă rece. Nu poţi mânca à la carte aici pentru mai puţin de 30 – 50 de euro. Atenţie la nota de plată: dacă găsiţi expresia «service compris», nu vă mai căutaţi în buzunare pentru bacşişul ospătarului. A fost inclus de la

bun început în preţul bucatelor, în majoritatea covârşitoare a localurilor franceze, nota de plată finală conţine deja „le pourboire”, tradiţionalul bacşiş.

Avea dreptate marchizul Brillat de Savarin (autor, în secolul a 18-lea, al *Fiziologiei gustului*, devenită carte de căpătâi a filosofiei gastronomice) când spunea că omul care a mâncat bine este cel mai fericit. Prin «mâncat bine» nu se înţelege neapărat mult, ci rafinat şi elegant, într-o companie plăcută. Acesta e gurmandul universal, pe care în seara asta îl considerăm de naţionalitate franceză. Ne facem siesta coborând agale, scăldaţi de luminile Câmpiilor Elizee, raiul eroilor, şi ne întrebăm dacă nu cumva aşa va fi arătând şi paradisul muritorilor de rând.

Ghilotina, Buddha şi Noctambusul

D

e la Rond-Point, atmosfera se schimbă radical pe Champs-Élysées. Luxul şi forfota dispar ca prin farmec, lăsând locul unei promenade maiestuoase, punctată de aceiaşi platani seculari, care duce direct în Piaţa Concorde (20). Este secţiunea inferioară a bulevardului, mai apropiată de anii de glorie, unde trecătorul poate înţelege ce simţeau parizienii care veneau din toate colţurile

Parisul obligatoriu

Paris, oraş *d plăcerilor*, unde *patru* cincimi din locţiitori mor de plictiseală. (Cham/eu)

Parisului pentru a se plimba pe Champs-Élysées, în trăsuri sau pe jos. Şarmul nonşalant al teraselor, retrase discret în spatele trotuarelor, se îmbină cu sobrietatea traseului nepoluat de masa turiştilor agresivi din zona superioară, Ajunşi în Piaţa Clemenceau, Grand (21) şi Petit Palais (23) ni se oferă din perspectiva opusă Mai devreme le admiraserăm de pe malul Senei. Cinci minute mai târziu, ajungem în Place Concorde (20), punctul terminus – pentru noi – al celor 3 kilometri de Champs-Élysées, dar punct de pornire, aşa cum a fost conceput iniţial, al Căii Triumfale. Este locul în care regele se arăta poporului şi, dacă era în toane bune, împărţea pâine şi vin umililor săi supuşi.

Între Piaţa Clemenceau şi Concorde, grădinile Champs-Élysées au cunoscut o perioadă neagră în 1814 – 15, când trupele ruse şi prusace au împins linia de apărare a armatei franceze până în capitală. Soldaţii şi-au făcut tabără în aceste grădini, distrugând plantaţiile şi

periclitând prestigioasă promenadă. Aceasta a fost refăcută abia în 1938, împreună cu trotuare, fântâni, pavilioane şi candelabre cu gaz

Pietonul se simte literalmente pierdut în Piaţa Concorde, cea mai largă din Europa, Construită între 1753 şi 3753 pentru a primi statuia lui Ludovic al XV-lea (care de altfel nu a rămas aici decât 30 de ani), actuala Piaţă a Concordiei (din 1830) s-a mai numit Piaţa Regală (1763), Piaţa Revoluţiei (3792), Piaţa Ludovic al XVI-lea (1825). Ea se separă de tradiţia pieţelor regale, închise, sigure, nefiind construită decât pe o latură, cea de nord, pentru a respecta perspectiva asupra Champs-Élysées (la vest) văzut din jardins des Tuileries (la est). Cele două paâate masive de pe latura nordică sunt inspirate de stilul colosal al coloanelor de ia Luvru. În timpul Revoluţiei Franceze, aici a fost instalată ghilotina pentru pedepsirea duşmanilor poporului, care i-a făcut să-şi piardă capetele, în 1793, pe regele Ludovic al XVI-lea, regina Maria Antoaneta şi, mai târziu, pe înşişi liderii revoluţiei, Robespierre şi Danton.

În centrul pieţei, ca un contrapunct la ciocnirea vizuală dintre cele două palate somptuoase de la nord *şi* Palatul Bourbon (sediul Adunării Naţionale) la sud, a fost instalat în 1833 un monolit vechi de 33 de secole, adus din Egipt. Obeliscul din Lucsor, cadou al viceregelui Mohammed Ali al Egiptului către regele Carol al X-lea, a fost inaugurat oficial în 1836 de regentul Philippe-Auguste. Acesta căuta să ridice un monument care să nu trezească pasiuni nici în rândul adepţilor revoluţiei, nici în inima nostalgicilor imperiului, nici printre regalist! După 1830, obeliscului i s-au adăugat, tot în mijlocul pieţei, două fântâni monumentale din bronz, iar de jur-împrejur au fost ridicate opt statui ornate fiecare cu un lampadar şi o provă de corabie (emblema Parisului), simbolizând cele opt mari oraşe ale Franţei: Bordeaux, Brest, Lyon, Marsilia, Nanâes, Lille, Rouen şi Strasbourg.

Obeliscul rim Lucsor are 23 de metri înălţime şi cântăreşte 23 de tone. Pentru transportarea lui s-a construit o corabie specială. De fapt, viceregele Egiptului oferise trei obeliscuri regelui Franţei, dar numai acesta a putut fi transportat. Stâlpul din granit roz este acoperit cu hieroglife povestind domnule faraonilor Ramses al II-lea şi al III-lea.

Aflăm că Piaţa Concorde este primul loc din Europa unde s-a instalat iluminatul public electric, în 1844. Chiar şi astăzi, când dăm ocol obeliscului şi nu ne mai săturam de perspectivele care se deschidţ ie cu Champs-Eâysees, fie cu Paiaţele de dincolo şi de dincoace de

Sena, fie cu Turnul Eiffel, seara este moroenw! magic în care trebuie vizitată Place de ia Concorde. Circulaţia se mai domoleşte, iar luminile... Ei bine, fie şi numai pentru acest spaţiu merita Parisul să i se spună Oraşul Luminilor. Vederea asupra Turnului Eiffel luminat este şi ea răpitoare. Jocul vizual pe care-l creează împreună cu obeliscul atrage nenumăraţi artişti, pictori sau fotografi porniţi în căutarea unghiului ideal din care ambele monumente pot fi puse în valoare.

Între cele două palate de pe latura nordică a pieţei, dintre care cel din stânga este fostul sediul al Ministerului Apărării, iar cel din dreapta Hotelul Crillon (fostă reşedinţă a familiei Chateaubriand), rue Royale duce direct la Madeleine, o catedrală cu totul atipică pe care o vom vizita mai îndeaproape. Reţinem deocamdată că pe strada Regala la numărul 3 a locuit cardinalul Richelieu şi că faţada bisericii Madeleine (38), construită de Napoleon, se află exact în faţa Adunării Naţionale (19) şi este o reflectare aproape identică a frontonului şi colonadelor acesteia. Până şi curiozităţile sunt simetrice la Paris.

Cum se apropie de miezul nopţii, iar şocul unei zile de hoinăreală prin centrul Parisului începe să se facă simţit, hotărâm să încheiem seara «en fanfare», pentru a asimila experienţele acumulate. Din Piaţa Concorde, paralelă cu rue Royale, descoperim strada Boissy d'Anglas, celebră pentru că găzduieşte nu mai puţin faimosul *Budâhă Bar*. Restaurant, cafe-bar, discotecă, acest stabiliment cunoscut şi imitat în toată lumea este prizat mai ales de protipendada pariziană dar, cum altfel, şi de turişti, în afară de bucatele alese (încercaţi salatele) şi cocktailurile abracadabrante (12 euro), *Buddha Bar* (32) oferă în fiecare seară muzică de tip „lounge" – colorată şi antrenantă, de atmosferă şi ascultare –, mixată live de DJ deveniţi vedete precum Claude Chalie, Ravin sau... David Vişan (de origine română). Compilaţiile Buddha Bar, cu muzică creată aici de-a lungul timpului, au ajuns la volumul al cincilea şi au un succes fenomenal în Franţa, Italia, Statele Unite sau Japonia. Salonul de la parter, cu influenţe asiatice, unde se poate lua masa, este dominat de o imensă statuie aurită a înţeleptului zeu indian, iar barul se găseşte la etaj, introdus într-o atmosferă indo-colonială cuceritoare, datorată şi iluminării inteligente.

E trecut de l noaptea, iar toate ghidurile de care dispunem ne avertizează că la această oră transportul în comun merge la culcare. Ieşim într-o Piaţă Concorde de nerecunoscut. Statuile, fântânile,

obeliscul, faţadele clădirilor, până acum iluminate în aşa fel încât păreau pline de viaţă, sunt acum scufundate în întuneric, ca şi Turnul Eiffel. Doar iluminatul public stradal ne permite să ne orientăm.

Traversând piaţa spre Sena, ieşim încă o dată pe chei, de data asta pe Quai des Tuileries (34), unde în se spune că există o staţie pentru autobuzele de noapte. Cele 18 linii ale Noctam-busului circulă între l noaptea şi 5.30 dimineaţa cu o frecvenţă de 20 – 30 de minute. Noctambusul nu are numere, ci litere, şi pentru un tarif aproape dublu faţă de transportul de zi (2, 50 euro) traversează oraşul de la nord la sud şi de la vest la est. Rupţi de oboseală, nu măi avem puterea de a ne întoarce pe jos până la hotelul nostru din Cartierul Latin. Cu toate acestea, Noctambusul A – spre surprinderea noastră, mai plin decât autobuzele de zi – ne depune abia lângă Palatul de Justiţie (36). Pentru a ajunge pe Bulevardul Saint-Michel, ar trebui să aşteptăm un alt autobuz insomniac, şi anume J, M sau R, dar cum suntem la un sfert de oră de mers pe jos de hotel, întindem pasul.

Încheiem unul dintre cele mai dense şi obositoare trasee pariziene, dar şi poate cel mai ofertant din punct de vedere turistic. Nerecomandabil persoanelor comode sau cu copii: e într-adevăr un marş spre inima Parisului, un „tour de force”.

Pentru a fi parizian, *trebuie na sa te naşti*, *ci să renaşti* fa *Paris*. (Sficftn *Gvitry*)

Parisul instinctiv

Sorbona şi Collège de France – Nou şi vechi în cartierul Latin – Jardin du Luxembourg – Montparnasse (cartierul) – Montparnasse (cimitirul) – Catacombele – Montparnasse (turnul) – Metroul ca experiment psihologic – Montmartre – Sacre Coeur – Abesses – Moulin Rouge – Marile magazine – Marile bulevarde – Palatul Garnier – Pia’a Operei – Madeleine – Seara în Faubourg Saint-Honoré – Vendôme – Palatul Regal – Halele

T

raseele pariziene pot urma criterii exclusiv raţionale, dar ar fi păcat, Ajunşi într-un, punct sau altul, simţim nevoia s-o apucăm într-o direcţie mai degrabă necunoscuta decât în alta, indicată de ghiduri şi hărţi.

* o.

] Sorbona şi

„*F* Collège de France

Tv e la fereastra hotelului nostru de pe rue *LJ* Cujas se văd foarte aproape acoperişurile I Sorbonei. Strada cu acelaşi nume e chiar după colţ. Suntem în zona cea mai intelectuală, creierul Parisului (43). Sanctuar religios încă din secolul al 6-lea, a când Clovis a pus bazele viitoarei abaţii Samte-Ge – f nevieve, marcat şi de prezenţa abapei Saint-Victor, cartierul devine jalon al tradiţiei intelectuale europene în secolul al 12-lea. Teologul Abélard s-a exilat atunci de pe Île-de-Ia-Cite pentru a se sustrage autorităţii episcopului de Notredame şi, pe malul stâng, mai precis pe colina Sainte-Genevieve fân vârful căreia se ridică azi Panteonul) a continuat să ţină lecţii discipolilor, în scurt timp, pe fiecare străduţă sau alee, în aproape fiecare cămăruţă din zonă fiinţa o şcoală, o universitate, un laborator. Cum Biserica era deţinătoarea şi distribuitoarea cunoaşterii, instrumentul de comunicare între magiştri şi învăţăcei era latina (care a continuat să fie limba universitară prin excelenţă până la revoluţia Franceză).

De aici şi numele cartierului.

Intrăm pe poarta Sorbonei (47), deja intimidaţi de căutătura severă a portarului în livrea albastră. Nici nu vrem să ne închipuim cum trebuie să arate un profesor la examen în Sorbona, dacă până şi omul care asigură paza are un aer atât de intransigent. Templu al învăţământului religios şi scolastic în evul mediu, Sorbona fiinţează din secolul al 13-lea. Robert de Sorbon punea atunci temelia unui colegiu pentru copiii oamenilor sărmani. Ulterior, universitatea avea să-i preia numele şi să devină vreme de câteva secole cea mai redutabilă şcoală de teologie din Europa, egala Oxfordului şi Bolognei, celelalte mari instituţii de învăţământ medievale, în ceea ce priveşte numărul de studenţi: circa 10.000.

În curtea de onoare a prestigioasei universităţi ne atrage atenţia o capelă, în epoca Renaşterii, opacă la ideile novatoare, Sorbona începuse să apună pe firmament în profitul Collège de France, aflat vizavi, pe rue Saint-jacques împreună cu cea mai mare parte a clădirii universităţii, capela a fost construită în 1642 de Richelieu. Închis publicului, acest mausoleu adăposeşte chiar rămăşiţele fostului mare om de stat. Aşa cum arată astăzi, imobilul numit Sorbona a fost clădit în secolul al 19 – 3 ea şi primeşte studenţii Universităţii Paris IV – Sorbona şi ai Universităţii Paris III – Sorbona Nouă. Specializate în litere, istorie, limbi clasice şi filosofie, ele au repulaţia unor instituţii conservatoare, în care valorile şi metodele de lucru tradiţionale

primează. Ne plimbăm prin holurile încărcate de istorie şi aruncăm câte un ochi prin două amfiteatre celebre, Guizot şi Rjehelieu. Dacă studenţii nu ar fi în vacanţă, am fi avut poate ocazia de a asculta un curs.

În timpul Revoluţiei Franceze, ca atâtea alte simboluri ale trecutului, Sorbona a fost închisă. Napoleon a redeschis-o în 1806 acordându-i statutul de universitate laică pentru prima oară în istoria sa de peste cinci veacuri.

Ieşim din Sorbona prin spate, direct în rue Saint-Jacques, Ne aflăm în faţa unui atât stabiliment prestigios: Coalege de France (48). Fondat în 1530 de regele Francisc I, Colegiul trebuia să favorizeze disciplinele moderne pe care universitatea de peste drum, închistată în teologism şi scolastică, refuza să le promoveze. Coalege de France, îmbogăţit prin asimilarea celor mai diverse catedre, rămâne până în zilele noastre o instituţie originală: nu se susţin examene, nu există diplome de absolvire, conferenţiarii de aici nu sunt neapărat universitari, sau dacă sunt, se aleg dintre cei mai străluciţi, iar cursurile şi seminariile sunt deschise tuturor, programul acestora fiind disponibil la intrare.

În jos, pe rue Saint-Jacques, stânga pe rue des Écoles, dreapta pe deja familiarul bulevard Saint-Nichel, dacă aveţi timp vizitaţi Muzeul Evului Mediu (59) şi termele romane de la Cluny. RER: Saint-Michel-Notredame. Metrou: Cluny-La Sorbonne. Deschis 9.15 – 17.45 (marţi închis). Acces: 4 euro. Muzeul evocă viaţa unui senior medieval, cu mobile, tapiserii, obiecte religioase şi de uz casnic originale datând din secolele 12 – 15. Muzeul mai cuprinde o grădină amenajată ca în secolul al 15-lea (muzeografii s-au inspirat după tapiseriile epocii) şi ruinele unuia dintre cele trei stabilimente balneare ale provinciei Lutetia, din secolul al 2-lea. Zidurile mâncate de timp, pustii dar degajând o anumită căldură, sunt vizibile de pe bulevardul Saint-Michel, contratând puternic cu aglomeraţia permanentă din cartier.

Panteonul

T T ce am colina Sainte-Genevieve pe rue U Saint-Jacques şi ajungem pe rue Souffâot. La stânga se ridică Panteonul (49), iar la dreapta se ghicesc aleile umbroase din Jardin du Luxembourg (50). Urcăm spre Piaţa Panteonului, un spaţiu semicircular care pune şi mai bine în valoare clădirea fostei biserici Sainte-Genevieve.

Parisul în *doi* astăzi mausoleu al «marilor bărbaţi» cărora «patria le este recunoscătoare». Am citat inscripţia de pe frontispiciul clădirii. Remarcăm încă o dată că numele străzilor au deseori legături strânse cu elementele arhitectonice pe care le găzduiesc. Crezându-se pe moarte, Ludovic al XV-lea a promis că, dacă se va face bine, va construi o biserică în cinstea sfintei patroane a Parisului, Genoveva. Regele i-a poruncit în 1744 arhitectului său, jacques-Germain Soufflor, să reconstruiască vechea biserică. A rezultat un monument care îmbină mai multe stiluri arhitecturale: peste planul în cruce de tip grecesc este pus un dom clasic, iar în faţă un portic inspirat din Panteonul roman. Dana îmi atrage atenţia asupra asemănării izbitoare cu Capitoliul din Washington, în ce priveşte coloanele care susţin cupola, are perfectă dreptate. Revoluţia a decis ca noul edificiu (încă neterminat) să devină o necropolă a marilor personalităţi franceze, cu condiţia, stipula legea revoluţionară, să fie decedate de cel puţin 10 ani. Astfel, Mirabeau, Voltaire şi Rousseau au fost primii (în această ordine) ale căror rămăşiţe au fost deshumate şi mutate în cripta Panteonului. Lui Marat i s-a blocat calea de acces.

Toate atributele religioase ale clădirii au fost eliminate (mai puţin crucea din vârful domului) *şi* toate ferestrele au fost zidite, pentru a se accentua efectul sepulcral. În secolul al 19-lea, parizienii au oscilat permanent între vocaţia religioasă şi cea republicană a monumentului. Funeraliile naţionale ale lui Victor Hugo (1885), prima personalitate care a fost înmormântată direct aici, au consfinţit funcţia Panteonului de lăcaş, al liturghiilor republicane.

Panteonul. Metrou: Cardinal Lemoine, Maubert-Mutualite. RER: Luxembourg, Deschis: 9.30 – 18.30 (aprilie-septembrie), 10.00 – 17.00 (octombrie-martie). Vizita costă 7 euro (include şi criptele), sau 4, 50 euro pentru tinerii sub 25 de ani.

În impunătorul interior (110 metri lungime şi 85 lăţime) pot fi admirate o serie de fresce (printre care câteva extraordinare reprezentări ale Sfintei Genoveva, executate de Puvis de Chavannes) care

Pansu] *instinctiv*

Când respiri Parisul, sufletul îţi rămâne tânăr, (*Victor* Hugo)

Istorisesc geneza Parisului în general *şi* a Cartierului Latin în particular. Cu ochii aţintiţi pe pereţi, aproape că ignoram elementul central: Pendulul lui Foucault, celebra bilă de oţel suspendată în vârful

cupoiei, care l-a ajutat pe fizicianul Leon Foucault să demonstreze, în secolul al I9-lea, rotaţia pământului.

Criptele «marilor bărbaţi», oricât de lugubre, constituie un obiectiv obligatoriu pentru cei interesaţi de istoria politico-culturală a Parisului, Impresionante sunt şi măştile mortuare care străjuiesc nişele unora dintre «locatari» (Rousseau, Descartes, Gambetta). Ceilalţi – Émile Zola, Pierre şi Marie Curie, Jean Jaurès, Louis Brailie – alcătuiesc o veritabilă Academie Franceză de dincolo.

Nou şi vechi în Cartierul Latin

P

pentru turistul nehotărât şi dornic să vadă cât mai mult Paris în cât mai puţin timp, Panteonul devine un adevărat nod de trasee. Din spatele mausoleului, o putem apuca spre nord, printre biserica Sainte-Étienne du Mont (60) – un uimitor amestec de stiluri datând din secolul al 13-lea (şi renovată în secolul al 19-lea) – şi barul de tip «british» Bombardier, unde studenţii au reduceri la bere şi unde un mic-dejun cu omletă sau un prânz cu friptură şi cartofi la cuptor beneficiază de somptuosul decor al pieţei Panteonului. Coborâm colina Sfintei Genoveva chiar pe strada care-i poartă numele, rue de la Montagne Sainte-Gene-vieve. Pe ambele laturi, lipite unul de altul, restaurantele cu specific etnic convieţuiesc democratic: de la bucătăria din Orientul Mijlociu (libaneză, irakiană, iraniană etc.) până la cea din Orientul îndepărtat (chineză, vietnameză, coreeană), oferta este bogata şi diversă, dar preţurile pot urca până la cote neverosimile, făcând ca fiecare dintre aceste localuri să devină pe nesimţite o capcană pentru turistul neştiutor.

Strada, care coboară şerpuind până în Bulevardul Saint-Germain, are un farmec aparte şi cine se simte în stare să reziste tentaţiilor gastronomice exotice se poate bucura de una dintre mai pitoreşti atmosfere din Paris.

La intersecţia cu rue des Écoles, 50 de paşi spre vest ne aduc în faţa unei statui care ne spune ceva. Este Minai Emmescu, imortalizat de sculptorul Ion Vlad şi prezent în acest loc din 1989. Puţin intrigaţi de această prezenţă neaşteptată, coborâm spre scuarul care se desenează în spatele statuii şi pătrundem misterul. Aici, pe strada Jean de Beauvais, strânsă în chinga a doua imobile, se află Biserica Ortodoxă Română (53) cu hramul Sfinţilor Arhangheli Mihail şi Gavnt. Este o clădire veche, cu o istorie zbuciumată, în secolul al 17-lea, aici a

funcţionat şcoala unde a învăţat celebrul scriitor cu nas memorabil, Cyrano de Bergerac. Regele Carol i-a cumpărat imobilul în 1914 pentru statul român şi i-a atribuit rolul de aşezământ spiritual pentru românii din Paris, în perioada regimului comunist, biserica s-a rupt de sinodul de la Bucureşti şi a reprezentat un punct de întâlnire şi de alinare sufletească în special pentru refugiaţii şi exilaţii români. Astăzi, atmosfera de solidaritate din acea epocă s-a dispersat. Enoriaşii cu vază se luptă între ei pentru putere, iar liniştita străduţă Jean de Beauvais se animă doar duminica dimineaţă, când o parte din românii aflaţi la Paris vin la slujbă. Cei mai mulţi, însă, se adună în pieţişoara din fata bisericii, la vânătoare de locuri de muncă, locuinţe, sau pentru informaţii proaspete din ţară. Mai există şi cei care vin ca ia talcioc, în căutarea celor mai diverse obiecte (de la ţigări de contrabandă la parfumuri şi aparatură electronică) pe care compatrioţii noştri cu mână mai lungă le procură în timpul săptămânii şi le valorifică, la preţuri imbatabile, conaţionalilor lor. De ocolit dacă nu vă e dor de Obor, dar de vizitat neapărat în timpul slujbei pentru a asculta corul bisericii.

Din aceeaşi categorie a străduţelor strâmte, neregulate şi cochete face parte şi strada Mou-ffetard, pe care ajungem tot pornind din spatele Panteonului, dar mergând în direcţie opusă, spre sud-est. Ne oprim mai întâi în Piaţa Contrescarpe (115). Acostaţi un turist pe stradă şi faceţi prinsoare cu el că acordeoniştii sau cântăreţii întâlniţi aici sunt români; aveţi şanse mari să câştigaţi. Piaţa este formată pe trei laturi din terasele unor cafenele elegante, în timp ce pe latura a patra se ridică imobile cu patru etaje vechi de sute de ani, dar renovate în chip inteligent astfel încât să nu-şi piardă din patină. Strada Mouffetard, cu localurile ei strâmte şi intime, cu magazinele de suveniruri şi, mai ales, cu trotuarele ei celebre (nu mai late de 50 cm), nu este pietonală, prin urmare om şi maşină îşi împart cu mai mult sau mai puţină răbdare dreptul la circulaţie.

Pe strada Mouffetard, aproape că nu te poţi abţine să nu intri într-unul din numeroasele restaurante sau bistrouri cu specific francez, grecesc sau – surpriză – chiar american). Luaţi o masă la fereastră *şi* testaţi pe propria piele forma de lenevealā cea mai agreată de parizianul mic-burghez: privitul trecătorilor la un pahar cu vin (bere sau licori mai tari) ori o ceaşcă de ceai (cafea sau ciocolată).

Intraţi, de pildă, la te Pa/n *Quotidien* (Pâinea cea de toate zilele),

de la numărul 138. Un mic-dejun «à la francaâse» (ou fiert, croissant sau baghetă, jambon, unt, brânză topită, gem, ceai sau calea) costă între 5 şi 7 euro, iar un dejun compus din salate sau tartine cu pâine făcută în casă nu trece de 18 euro. Pentru o altă baie de specialităţi culinare franceze, nu ocoliţi Le *Brazier* (Rugul), tot pe strada Mouffetard, la nr. 88. Aici se savurează divinele „raclertes" şi „fondues", adică brânzeturi preparate la foc sub ochii clientului. Pe fiecare masă se află un grătar la care vă puteţi prepara personal friptura. Preţuri între 11 şi 18 euro.

Perpendiculară pe Mouffetard, rue du Pot de Fer (strada Ceaunului de fier), destinată exclusiv pietonilor şi nu mai lungă de 50 de metri, pare a fi fost inventată anume pentru ca restaurantele şi

Parisul instinctiv

Paraţii *sfătuieşte*, *Parisul începe*, *Europa continuă*. (*Victor Hugo*)

terasele aferente să se înşire perete lângă perete, în capătul celălalt, colţ cu strada Tourneforî, mai ales în zilele de vară, de weekend sau de sărbătoare, un îaraf (de români, desigur) cântă pentru toţi clienţii localurilor de pe această ulicioară şi purcede apoi printre terase să culeagă răsplata. Continuând în jos pe strada Tournefort, într-un mic scuar încântător, numit Place Herr, ridicăm ochii spre firma unui restaurant cu o locaţie privilegiată: la etaj, unde beneficiază şi de o terasă de piatră care oferă o vedere superbă asupra pieţişoarei.

C/iez *Lena et Mimile*, strada Tournefort nr. 32.

Bistrou parizian tipic. Bucătărie tradiţională pe bază de carne de pasăre şi – rarisim la Paris – porc. Meniul dx este compus dintr-un entrée, un fel principal şi un desert. Apetitivul şi o sticlă de vin sunt din partea casei. Prânz: 23 euro. Cina: 35 euro.

Scăpat ca prin minune de renovările haussma-nniene, veritabil sat în aer liber, Mouffetard joacă oarecum rolul de frontieră între Cartierul Latin tradiţional, istoric, şi cel recent, dominat de arhitectura modernistă a secolului 20, Dincolo de această graniţă, până şi legătura dintre numele străzilor şi edificiile lor începe să se estompeze, între străzile Mouffetard, Monge, Censier şi Geoffroy ne aflam într-o o zonă în care imobilele moderne sunt tot mai numeroase, deşi adresele lor recheamă amintiri din trecut, precum Puits de l'Ermite (Puţul Ermitului), Saint-Médard, Pasajul Patriarches, L'Ep ce de Bois (Sabia de Lemn), Arbalete.

Înaintând pe strada Calvin, care se continuă cu Erasme, nu avem

decât a coti la stânga pe strada Ulm pentru a ajunge în faţa unei alte instituţii de învăţământ prestigioase: Şcoala Normală Superioară (57). Aici se pregăteşte elita Franţei, căci Normale Sup, cum este alintată Şcoala, este o trambulină spre înalta administraţie a statului francez.

Intersecţia dintre străzile Monge şi Dau-benlon nu iese din tiparul colţurilor pitoreşti din Paris, care se găsesc, cu puţina perseverenţă, cam în toate cartierele. Putem continua pe rue Monge până ce ajungem la Arenele Lutetia (54), ruinele unui amfiteatru roman distrus în secolul al 3-lea, înconjurate de un parc ideal pentru petrecerea unei după-amiezi liniştite, sau pe rue Daubenton, până la intrarea în Jardin des Plantes (55), sau Muzeul naţional de istorie naturală.

Muzeul în ser iiber este deschis în fiecare zi de ia 8 dimineaţa până la apusul soarelui. Grădina este cea mai veche din Paris şi datează de pe vremea regelui Ludovic al XIII-lea (1626). Fiind şi primul parc deschis publicului, aici studenţii medicinist! îşi făceau educaţia în domeniul plantelor medicinale. În secolul al 18-lea, când s-au dezvoltat ştiinţele naturale, locul 3 căpătat o mare importanţă ştiinţifică, în pavilioanele risipite prin parc, găsim de la minerale şi plante fosilizate până ia schelete de animale. Grădina botanică se mândreşte cu sutele de varietăţi de trandafir şi iris, cu arborii de esenţe rare. Există şi o menajerie în care vieţuiesc (ia origine, exclusiv pentru a fi studiate) în special animale mici: insecte, reptile, păsări. Animalele pot fi vizitate între 9.00 şi 17.00, iar grădina botanică este închisă în perioada octombrie-martie, în restul anului programul fiind: 8.00 – 11,00 şi 13.30 – 17.00. Acces în grădina botanică: liber. Acces menajerie: 5 euro (pentru copii 3 euro}.

Vizavi de grădina zoobotanică nu se poate să ratăm Moscheea (58), o bijuterie a artei hispano-maure, primul loc de cult din Paris pentru musulmani.

Moscheea din Paris, Place du Puits de l'Ermite nr. 1. Metrou: Place Monge. Deschis: 9.00 – 12.00 şi 14.00 – 18.00, vineri închis. Acces: 3 euro. Nu rataţi, în afară de adorabila grădină, minaretul şi cafeneaua. Disponibil este şi un hammam (baie turcească), dotat cu masori.

Dacă aţi intrat în Jardin des Plantes prin strada Geoffroy, încercaţi să ieşiţi prin capătul opus, în Piaţa Valhubert, chiar pe cheiul Senei, în dreapta se poate admira clădirea Gării Austerlitz (63), iar

dacă preferaţi încă o plimbare mai lungă pe malul fluviului, sensul de curgere vă va aduce la Institutul Lumii Arabe (56), un impresionant edificiu a cărui apariţie în contextul Cartierului Latin e ca o interpretare cu mijloace moderne a constantelor arhitecturale din lumea arabă.

Institut du Monde Arabe, rue des Fosses Saint-Bernard nr. 1. Metrou: Jussieu, Cardinal Lemoine. Deschis: 10.00 – 16.00. Luni închis.

Jardin du Luxembourg

D

după acest periplu prin partea de est a Cartierului Latin, se poate reveni în punctul nodal numit Piaţa Panteonului prin rue du Cardinal Lemoine şi rue Clovis. Nu ni se pare un moment de apatie a plimbării, în primul rând pentru că urcăm, din nou, dar pe altă parte, colina Sainte-Genevieve. În al doilea rând, pentru ca zona este anume concepută pentru «gură-cască»: o librărie, un magazin de antichităţi, de suveniruri, de muzică, de vinuri sau de specialităţi culinare rafinate (foie-gras) ori etnice ne atrag în permanenţă atenţia când obosim să admirăm faţadele albe impecabile, cum numai în acest cartier se găsesc, cu balconaşe prevăzute cu grilaje de fier forjat, într-o unitate stilistică de invidiat.

De la Panteon e simplu: strada Souffiot ne depune exact în faţa intrării în Jardin du Luxembourg (50). Menţionată în atâtea poeme, romane şi şansonete, grădina face parte din patrimoniul cultural de elită al Franţei. Alei, iazuri cu peşti decorativi, pomi umbroşi, terenuri de sport şi scaune de fier stau la dispoziţia trecătorilor. Aceştia sunt de două feluri: ocazionali, ca noi, care doar traversăm grădina cu pas molcom, pentru a putea respira în voie aerul unei promenade celebre, şi «Ies inconditionnels», adică furioşii perseverenţi, oameni care vin în Jardin du Luxembourg pentru a-şi petrece o zi întreagă, cu cartea, tabla de şah, teancul de reviste sau laptopul, Este şi locui preferat ql studenţilor care au oroare de biblioteci.

Parisul în doi

Pietrişul scârţâie sub tălpi, iar Dana îmi şopteşte ceea ce eu nu puteam exprima: deşi suntem într-o zi de lucru, atmosfera din grădină este de vacanţă. Emil Cioran se plimba adesea prin Jardin du Luxembourg, declarând nu o dată că pentru el acesta e Parisul. Relaxaţi, cu încălţările abandonate sub scaune, oamenii fac plajă sau înjghebează conversaţii. Parizianul este *un* artist al seducţiei sau poate

acest dolce-farniente din grădină îi stimulează nervul comunicării. Aşezaţi sub un platan enorm, având Palatul Luxembourg (50 A) în faţă, gustăm câteva minute din modul de viaţă parizian.

Jardin du Luxembourg, deschis: 7.30 – 21.30 vara şi 8.15 – 17.00 iarna. Creată în 1617 pentru regina Mana de Medici, care a construit şi palatul din interior, în amintirea morţii soţului său, Henric al IV-lea. Astăzi, în palat funcţionează Senatul Franţei şi Muzeul Luxembourg, care beneficiază de expoziţii temporare excepţionale (în 2002, expoziţia Modigliant a adus câteva sute de mii de vizitatori, care formau cozi de sute de metri la intrare), în secolele al 16-lea şi al 19-lea, la Muzeul Luxembourg erau expuşi numai mani pictori francezi în viaţă. La moartea lor, operele erau imediat mutate la Luvru. Grădina a fost deschisă publicului în 1776. De-a lungul timpului, chioşcurile cu fanfară, caruselele, concursurile de navomodefe pe iaz şi plimbările pe ponei pentru cei mici au constituit atracţia sa principală.

Montparnasse – cartierul

F

rontieră naturală între Cartierul Latin, Saint-Germain şi Montparnasse, Jardin du Luxembourg are, fireşte, câte o intrare în toate cele trei. Accesul în Saint-Germain se face prin rue de Vaugirard (cea mai lungă stradă din Paris), în spatele palatului, dar noi preferăm să ne îndreptăm spre Montparnasse, aşa că traversăm grădina de la nord la sud şi descoperim că Jardin du Luxembourg se prelungeşte cu încă două mici parcuri, Jardin du Cavalier de la Salle şi Jardin Marco Polo. Din Piaţa Ernest Denis, apucăm pe Bulevardul Montparnasse şi resimţim trecerea de la sobrietatea religios-scolas-îică a cartierului din jurul Muntelui Sfintei Geno-veva la boema de pe Muntele Parnasse, cartierul

Parisul instinctiv

Adevăratul parizian na iubeşte Parisul, *ăar n-ar putea trăi în alt & parte*. (*Alphonse Karr*)

locuit prin tradiţie de o majoritate bretonă. Chiar la colţul tăcut de Bulevardul Montparnasse şi strada Notredame des Champs se găseşte un luxos restaurant, *La Closerie* des Li/os, care, pe vremea când Ernest Hemingway (locatar al străzii Notredame des Champs) îşi petrecea după-amiezile aici, era o simplă şi ieftină terasă, Marele scriitor american a iubit Parisul, cu care s-a identificat total.

Parnassos era în mitologia greacă muntele la poalele căruţa se

găsea oracolul din Delfi. Prin pădurile sale bântuiau muzele, în secolul al 17-lea, studenţii parizieni au numit Montparnasse (Muntele Parnasse) satul din sudul cartierelor Saint-Germain şi Latin din cauza unei coline artificiale (astăzi dispărute) formate din molozul adus de la carierele de piatră din vecinătatea sudică. Pajiştile din jurul colinei, teren propice aventurilor amoroase, au fost puse sub oblăduirea zeului Apolo.

Epoca de aur a cartierului începe odată cu secolul 20, când artiştii au început să se mute în casele din jurul cimitirului Montparnasse şi să formeze cenacluri literare, teatre sau cabarete muzicale în localurile din zonă. Oameni celebri precum Picasso, Hemingway, Apollinaire sau Ezra Pound frecventau cu asiduitate terasele unde se consumau băuturi mai mult sau mai puţin legale (printre ele, verdele absint, care ingerat în cantităţi mari poate provoca orbirea). Majoritatea pictorilor celebri s-au «exilat» aici din Montmartre, colina din nord unde rivalităţile *şi* orgoliile nu-i mai încăpeau pe toţi: Bracque, Chagall, Klee, Modigliani.

Cu fiecare pas făcut pe Bulevardul Montparnasse parcurgem un segment de istorie a Parisului şi nimic nu-i mai aduce aminte trecătorului că, la colţul cu strada Vavin, la Rotonde, sau vizavi, la legendara *Coupole*, artiştii majori ai începutului de secol 20 (însoţiţi, uneori, de personaje precum V.I. Lenin sau Leon Troţki) puneau la cale lumea. Bulevardul s-a aseptizat, acum

5 – Montparnasse fii

Parisul în doi lanţurile de magazine, hoteluri şi restaurante au uzurpat locul cârciumilor mici, cu personalitate. Trebuie să te rătăceşti pe străduţele care pornesc spre sud ca nişte fireturi din bulevard ca să mai regăseşti ceva din parfumul epocilor trecute, când fiecare străduţă se termina printr-un impas şi fiecare imobil ascundea un atelier de pictor sau chichineaţa unui scriitor căruia întreaga lume i se deschidea la picioare. Colectivitatea artistică din Montparnasse avea atât de multă influenţă în întreaga lume încât a fost numită «Şcoala din Paris» şi susţinută de personalităţi precum Stravińsk, Eisenstein sau Cocteau.

Pe Bulevardul Montparnasse, într-un apartament de la numărul 114, aproape de Piaţa Pablo Picasso, adică în inima cartierului vechi, a locuit în ultimii ani de viaţă scriitorul de origine română Eugen Ionescu, membru al Academiei Franceze.

Părăsim bulevardul şi alegem, aproape la întâmplare, strada

Delambre. Nu greşim. Cinematograful «Les 7 Parnassiens» rămâne ca un vestigiu al celei de a şaptea arie în epoca multi-plexurilor. Hoteluri vechi, cu confort minim dar curate, se intercalează cu baruri dintre cele mai pitoreşti, intrăm ia *Smoke* (67), de pildă, aflat la numărul 29, un monument bahic închinat jazz-ului şi marilor fumători francezi, de la Jacques Brel şi Serge Gainsbourg până la Yves Montând şi a sa soţie, Simone Signoret. Aici, berea are tot atât de mult gust cât decorarea barului (cu afişe rarisime de concerte şi portrete de mari interpreţi), iar preţurile invită la o rămânere cât mai îndelungată la mesele de lemn nefinisat: între 4 şi 7 euro o halbă. Ca să facem economie, luăm o halbă de un litru (8 euro) şi o împărţim la doi. Vecinii noştri de masă comandă de mâncare, aşa avem ocazia să constatăm ce fripturi arătoase se ascund îndărătul denumirilor pompoase din meniu.

Alte baruri de neocoli în Montparnasse: O'Pi/ou, rus de l'Ouest n r. 33. Nu departe de Gara Montparnasse, este un pub-bar cu decor fastuos (oglinzi, instrumente muzicale) şi influenţe celtice, în afară de berea atotprezentă (de încercat neapărat berea irlandeză neagră şi roşie) la 3 euro sticla sau 6 halba, salata de ftcat de pasăre sau antricotul de vită cu orez oferă surprize plăcute papilelor gustative. Specialitatea zilei Ea 9, 90 euro şi meniul fix la 15 euro. *Bock de Botieme*, *rue* da Cnâleau nr. 104. Deviza localului: noi vă predăm arta paharului şi a conversaţiei. Mese de lemn aşezate în jurul unui şemineu, pereţi decoraţi cu tablouri, atmosferă discretă de cârciumă veche dintr-un pori franţuzesc. Cum suntem într-un cartier breton, nu daţi înapoi de la preparatele din fructe de mare, dar feriţi-vă de orele de vârf (început de seară): nu sunt mai mult de 30 de locuri. Preţurile sar puţin peste cal, dar setea de bere poate fi potolită în schimbul a 3 euro halba mică.

Montparnasse – cimitirul

I

Ieşim în Bulevardul Edgar Quinet şi ne trezim în faţa Turnului Montparnasse (68). Un uriaş din oţel şi sticlă ne priveşte de la înălţimea celor 56 de etaje. Le-am numărat, îi întoarcem spatele şi ne îndreptăm spre cimitirul Montparnasse (61) pentru a ne lămuri: oare parizianul chiar se plimbă prin manie cimitire din oraş ca într-un parc? Este atât de macabru? Sau au reuşit francezii să transforme până şi un loc de veci într-un obiectiv turistic?

Încă de la intrare, adulmecându-ne ca pe nişte proaspeţi turişti,

portarul ne informează că nu are rost să bântuim prin cimitir fără un plan şi, zicând aşa, ne întinde o hartă pe care nu numai că sunt tipărite aleile, dar sunt localizate şi mormintele cele mai faimoase, deci cele mai vizitate, Pătrundem într-un adevărat orăşel, căci dimensiunile cimitirului sunt respectabile, nu cu mult mai reduse decât Jardm du Luxembourg, încercăm să nu vânăm celebrităţile înmormântate aici la fel cum nu căutăm nici obiectivele turistice cu lumânarea, ci preferăm o plimbare liniştită. Paşii ne poartă spre o statuie izbitor de cunoscută: la capătul aleii de nord ne întâmpină *Sărutul* lui Brâncuşi. Nu departe de statuie găsim şi mormântul marelui sculptor, pe care un admirator a lăsat de curând un buchet de trandafiri proaspeţi.

Parisul instinctiv

Când Parisul are guturai, întreaga Europă face gripa. (*Kkmms Mettermâi*)

În Mortptarnasse odihnesc, printre alţii, românii

Emil Cioran, Eugen Ionescu sau Tristan Tzara, dar şi Charles Baudelaire, Jean-Pau! Sartre sau

Camille Saint-Saëns.

Şi când te gândeşti că este abia pe locul doi în topul celor mai vizitate cimitire de «vedete» din

Paris.

Catacombele

U

n traseu alternativ prin Montparnasse ar trebui să includă zona Denfert-Rochereau. Din cimitir se poate ieşi prin rue Emile Richard (care împarte cimitirul în două părţi inegale) şi de acolo în rue Froidevaux, care se termină în Piaţa Denfert-Rochereau (65).

Denfert-Rochereau, generalul rămas celebru pentru rezistenţa eroică din Munţii Vosges în 1880, în timpul războiului Iranco-ptusac, este onorat prin prezenta în mijlocul pieţei a statuii «Leului din Belferi», o copie redusă a operei lui Bartholdi.

Aici, la numărul 3, se află intrarea în Catacombele Parisului (65). Nerecomandate celor cu stomacul sensibil, aceste subterane ticsite cu schelete şi resturi umane datând din secolul al 18-lea oferă un început de idee asupra gradului neverosimil în care subsolul Parisului este găurit pe mai multe direcţii şi niveluri. Exploatate timp de secole pentru materiale de construcţii, galeriile subterane ale oraşului ajunseseră deja de acum câteva sute de am să măsoare peste 160 de

kilometri. Cum cimitirele erau suprapopulate, mirosurile, mizeria, dar şi insistenţele opiniei publice abia născute, conduse în acest caz de Voltaire, l-au determinat în 1780 pe rege să strămute Cimitirul Inocenţilor, din apropierea Halelor (arondismentul î), în subterane. Pe arcada care precede intrarea în subterane, o inscripţie care aminteşte de infernul lui Dante: „Arrete! c'est ici l'empire de la mort!” (Stai! Aici începe imperiul morţii!).

Catacombele. Deschise 14.00 – 16.00 (luni închis) în timpul săptămânii, iar sâmbăta şi duminica 9 00 – 11.00 şi 14.00 – 16.00. Acces: 5 euro. Conform datelor oferite de primăria Parisului, Catacombele ar adăposti circa 5*6 mâiioane de schelete, răspândite pe o distanţă de 65 hm şi pe o suprafaţă de 11 hectare în subsolul oraşului, în 1995, Catacombele au fost închise pentru a se instala un sistem de ventilare-refrigerare care să diminueze din efectul olfactiv pe care resturile umane îl pot avea asupra celor 160.000 de vizitatori anuali.

La un sfert de oră de mers pe jos de Piaţa Denferî-Rochereau, pe strada cu acelaşi nume, merită un popas şi Observatorul astronomic (66), cel mai vechi din lume. Fie şi pentru faptul că airi s-au calculat pentru prima oară dimensiunile reale ale sistemului solar (3672) s, i viteza luminii, iar în 1846 tot aici a fost descoperită matematic planeta Neptun.

Montparnasse – turnul

D

acă am fi făcut totuşi acest ocol prin cartier, ne-am fi întors la Tumul Mont-parnasse (68), pe care l-am măsurat din priviri înainte de a intra în cimitir. Din Piaţa Denfert-Rochereau, am fi urcat pe Bulevardul Raspail până la intersecţia cu Edgar Quinet, care se opreşte la piciorul turnului.

Ajunşi în Piaţa Quinet, mai facem un scurt ocol pe strada (nu bulevardul) Montparnasse, care face unghi drept cu bulevardul, unde la numărul 54 descoperim casa unde a trăit Constantin Brâncuşi în ultimii ani de viaţă. Atelierul din apropiere, impasse Ronsin nr. 11, cu lucrările, machetele, obiectele de uz casnic, până şi atarprea tot exactă au fost mulate şi refăcute identic în actualul Atelier-muzeu Brâncuşi, din faţa Centrului Pompidou. Strada Montparnasse se continuă la sud de Piaţa Edgar Quinet cu rue de la Gaiţe (Strada Veseliei), unde se înşiră în devălmăşie teatre celebre (Comedia Italiană), restaurante,

music-hall-uri, bistrourl şi sex-shopuri. Aşa cum îi spune şi numele, este poate strada cea mai viu colorată şi animată din cartier. N-o rataţi mai ales spre seară, când spectacolul parizienilor care ies din sălile de spectacole pentru a da buzna în baruri şi cafenele este fascinant.

În 1973, când s-a încheiat construcţia turnului, abia începeau controversele estenco-politice legate de oportunitatea amplasării unui sediu-gigant de afaceri în ambianţa «la scară umană» a cartierului Montparnasse. Colosul compartimentat pe birouri se ridică 3 a 210 metri înălţime din mijlocul *unui* complex mai mare, care cuprinde, pe lângă alte scapi comerciale, şi o «filială» a «Galeriilor Lafayette», în spatele turnului, Gara Montparnasse, principalul punct de legătură cu vestul Franţei (în special Bretania şi Normandia) a fost în mod evident concepută să răspundă, atenuându-3, şocului estetic reprezentat de turn. Fosta clădire a gării a fost dărâmată în 1965, când o locomotivă a depăşit capătul liniei şi, spărgând geamurile, a ieşit în stradă. Actuala gară, cu o linie somptuoasă şi o faţadă construită din uriaşe panouri de sticlă, datează din 1987 şi este mai celebră prin chioşcurile care se află în pieţişoara dintre ea şi turn, unde se \ înd bilete la preţ redus pentru spec-îacolele din Paris.

Turnul Montparnasse, Piaţa Raoul Dautry, Metrou: Montparnasse-Bienvenue. Deschis: 9.30 – 22.30 (în perioada 1 octombrie – 31 martie) şi 9.30 – 23.30 în restul anului. Acces: 7 euro.

Atracţia inexplicabilă a înălţimilor la Paris. Raţiunea ne spune că, după ce ai pătruns Parisul cu privirea din vârful Turnului Eiffel, experienţa poate cu greu fi egalata. Totuşi, dacă n-ar fi decât liftul care te depune în mai puţin de 30 de secunde la etajul 56, trimiţându-ţi în stomac o senzaţie mai puternică decât la decolarea avionului, şi tot ar menta efortul. U acest etaj, restaurantul le *del de Paris* (cel mai înalt din Europa) beneficiază de o panoramă care-ţi taie răsuflarea. Nota *bene*; pianistul care creează o atmosferă romantică în timpul cinei şi luminile Parisului sunt procedee garantate de seducţie. Dana îmi spune că până la desert ea ar ceda lamentabil oricărui june care i-ar oferi o cină la «Cerul Parisului». Pe de altă parte, preţurile sunt prohibitive chiar şi pentru buzunarele medii. Un meniu fix pentru o persoană ajunge la 75 – 90 de euro. Doar prânzul pare mai accesibil, la 30 de euro. Locurile care nu sunt aşezate lângă fereastră au fost amplasate pe un podium discret, astfel încât orice masă din acest restaurant are parte de vizibilitate maximă asupra întregului Paris. Se

poate urca şi pe terasa în aer liber a edificiului de oţel şi sticlă fumurie, trei niveluri deasupra restaurantului. Nimic nou faţă de ce văzusem din Turnul Eiffel, cu excepţia Turnului Eiffel. Văzându-l de 3 a 210 de metri înălţime, îi admirăm şi mai mult graţia, iar sentimentul de prezenţă discretă dar autoritară a crinului de metal răsturnat ne revine în suflet.

Reuşim să depăşim vizual impactul provocat de orice perspectivă asupra Turnului Eiffel care reuşeşte să-l pună în valoare în întregime şi privirea se concentrează asupra unei mogâldeţe albe, undeva la nord. Bazilica Sacré-Cœur, cu poziţia sa imbatabilă pe culmea colinei Mont-martre, devine un punct de atracţie instinctiv. Dana şi cu mine ne privim în ochi cu acelaşi gând: acolo mergem Parisul este şi un tărâm al descoperirilor neaşteptate, dictate de proximită-ţiie geografice sau istorico-culturale, dar şi de alte criterii, interioare Văzut de sus, oraşul este o întindere de dorinţe, o alăturare de goluri şi plinuri ce creează în sufletul fericitului călător o ţesătură de vise şi împliniri, de idealuri atinse şi promisiuni respectate. Parisul înseamnă a vrea, mereu, spunea un romantic incurabil, Victor Hugo. iar noi vrem să vedem Montmartre, acum.

Pansul instinctiv

Parisiil} punctul cel mai depărtat *se Paradis*, *e totodată şi* singurul loc *unde disperarea face bine*. (*Emil* Cioran)

Metroul ca experiment i; psihologic

C

chiar dacă Parisul trebuie cucerit cu pasul, coborârea în măruntaiele metroului secular este necesară ca experienţă iniţiatică (a câta oare?). Cele H linii şerpuiesc, urcă şi coboară, se întretaie în câteva zeci de puncte *şi* te lasă întotdeauna la mai puţin de 500 de metri de orice destinaţie ai căuta la Paris, în afară de performanţa tehnică şi funcţională, metroul parizian – chiar aşa murdar, mirositor, zgomotos, aglomerat, sau poate exact din aceste motive – se laudă şi cu ştiinţa seducerii turiştilor.

De la poalele turnului Montparnasse sărim în linia 12 cu destinaţia Pigalle. Fiind unul dintre cele mai turistice trasee (punctăm, pe drum, staţii ca Assemblee Naţionale, Concorde, Madeleme, Hauss-mann-Saint-Lazare), muzicanţii şi cerşetorii nu întârzie să-şi facă apariţia. Dacă despre primii mai ştim câte ceva, ascultându-le repertoriul format din manele sau romanţe culese de pe malul

Dâmboviţei, ceilalţi sunt la rândul lor nişte figuri: cerşetorul francez nu va veni niciodată k tine ca să-i dai bani înainte de a-ţi expune o argumentaţie, parcă scoasă din manualele de retorică, menită să te convingă (nu să-ţi provoace mila) că are ca adevărat nevoie de bani şi din ce cauze. Pe tot parcursul jumătăţii de oră cât durează drumul metroului, nu facem decât să studiem fizionomii şi reacţii. Căci metroul este un spaţiu privilegiat în care parizianul sau provincialul (categorie în care, desigur, intră şi străinul) îşi dezvăluie ticurile, obiceiurile, simpatiile şi antipatiile sau, dimpotrivă, face toate eforturile să le ţină sub obroc, ceea ce iarăşi poate da naştere unui spectacol.

Nici parizianul cel mai versat nu se poate descurca fără plan în hăţişul metroului. Astfel de hărţi se pot procura gratuit din orice staţie şi de la orice chioşc de ziare, şi conţin îndeobşte, în afară de *traseele* metroului, şi pe cele ale RER-ului sau autobuzelor. Cele mai bune ghiduri sunt *Petit Plan de Paris* şi *Paris Plan de Poche*, unde se găseşte şi un repertoriu al străzilor şi poziţionarea exactă a fiecărei staţii de metrou. Fiecăreia dintre cele 14 linii îi este atribuita o culoare-cod. Spre exemplu, linia 12, care face legătura între cartierele Montparnasse şi Montmartre, are culoarea verde închis. Pentru a afla peronul la care trebuie să aşteptaţi metroul, aveţi nevoie *de două* repere; staţia la care coborâţi şi punctul terminus al liniei pe care o folosiţi, în subteran, mai ales în staţii-le-nod, când aveţi nevoie să faceţi o conexiune de la o linie la alta, indicatoarele vă îndrumă doar spre punctele de destinaţie ale fiecărei linii. Căile de acces spre conexiuni sunt indicate prin panouri portocalii. Ca să ajungem la staţia Pigalle de pe linia 12, o dată coborâţi în subteran nu avem decât să căutăm indicatorul spre Porte de la Cnapeffe, staţia terminus.

Unii dintre muzicanţi, mai cu seamă cei care aduc a profesionişti, sunt priviţi cu simpatie, pentru că produsul muncii lor e de calitate, uneori surprinzător de bună. Cu toate acestea, mâinile se mişcă cu greu spre buzunare. Chiar şi în faţa acestui public subteran extrem de pretenţios, sunt unii care cântă „pe bandă” şi care nu înţeleg, înjurând pe neaoşa românească, de ce nu se aleg cu niciun cent într-un vagon plin. Cerşetorii cu program, adică cei de prin părţile locului, au înţeles perfect precauţia francezului de a nu se lăsa înşelat. Ei nu sunt niciodată zdrenţăroşi sau murdari, nu-şi exhibă rănile sau invaliditățile, adresându-se acelor călători care vor să ştie exact pentru ce dau banii şi cum vor fi aceştia folosiţi, într-adevăr, în metroul

parizian sunt prea puţini filantropi şi o sumedenie de «investitori». Dana îi numeşte mai simplu, zgârciţi. Oricum ar fi, în scurtul nostru periplu prin Paris avem ocazia să constatăm că nimic nu scoate mai bine în evidenţă caracterul şi temperamentul parizianului decât o călătorie cu metroul.

Montmartre

S

taţia Pigalle ne scoate în celebra piaţă cu acelaşi nume, în plin cartier Montmartre, la poalele colinei, înconjuraţi de cabarete, restaurante, sex-shopuri şi de un trafic infernal. Adăpost al artiştilor într-o măsură cel puţin la fel de mare ca şi Montparnasse, Montmartre se deosebeşte de cartierul din sud prin faptul că numele său trimite la un «munte» real1 colina este naturală, fostă carieră de piatră pe vremea romanilor. Primii creştini s-au refugiat aici, confirmând tendinţa tuturor credincioşilor persecutaţi religios de a căuta salvarea pe o înălţime, ca pentru a fi mai aproape de Dumnezeu şi, astfel, mai protejaţi. Saint-Germain, cel care a încreştinat aşezarea parisiilor, a fost martirizat, în secolul al 3-lea, pe această coaină către care ne îndreptăm.

Aş vrea să pot spune că suntem pătrunşi de evlavia chemată de lupta vechilor parizieni pentru păstrarea credinţei, însă ne distrag atenţia sex-shopurile cu parfum interlop din Place Pigalle, stabilimentele în care patronii aproape că te trag de mână pentru a vedea «le sexe sur *h* scene», barurile cu geamuri mate, dar cu ochiuri suficient de limpezi cât să ghiceşti înăuntru, lasciv rezemate de bar, câteva dame de companie cu înfăţişare spectaculoasă (fuste ultramini, cizme de piele roşie până dincolo de genunchi, părul albastru cu sclipici) şi preţuri explozive.

Brusc, înţeleg. Suntem la baza colinei, acolo unde instinctele îşi cer dreptul, iar comerţul cu orice (muzică, alcool şi sex) nu poate fi îngrădit. Pe măsură ce urci colina pe oricare dintre străduţele în pantă abruptă care pornesc din Bulevardele Clichy sau Rochechouart, casele sobre şi cochete de pe spinarea dealului şi Bazilica Sacré-Cœur din vârf fac ca prima impresie asupra cartierului să se nuanţeze, dacă nu cumva să se transforme complet.

Parisul instinctiv

Coasta se Azur este sera în care cresc *ră a* & *câmle*. Parisul *este florăria*, (*Jean Coiteau*)

«Montmartre» ar proveni, după unii Istorici, de la Muntele lui M arte (zeul războiului la romani). Alţi etimologi pretind că originea numelui se apropie mat mult de Muntele lui Mercur, sau al Martirilor. Din 166, când a fost anexat Parisului, şi până în secolul al 19-lea, Montmartre era un sătuc în care locuitorii cultivau legume, pomi fructiferi şi viţă-de-vie. Când baronul Haussmann a dărâmat jumătate din Paris pentru a-şi înfăptui planurile de urbanism, parizienii au migrat pe colina Montmartre. Chiriile modice, viaţa bucolică şi abundenţa vinului (artizanat) au atras numeroşi artişti, cartierul devenind o boemă la care au participat, printre alţii, Salvador Dalí, Malisse, Toulouse-Lautrec, Renoir.

Înaintând din Place Pigalle pe Bulevardul Rochechouart, trecem pe lângă numeroase magazine de instrumente muzicale şi admirăm pe dinafară vechea şi legendara sală de concerte «La Cigale» (Greierele), unde s-au produs personaje precum Louis Armstrong, Jacques Brel, Joséphine Baker sau Yves Montând. Alături, o altă sală celebră, „Élysée-Montmartre”, destinată rockului, pe faţada căreia afişui ne invită la un concert Sâeve Vai.

Sacré-Cœur

P

faţa Anvers este locul de unde începe ascensiunea spre Bazilica Sacré-Cœur (71), ţinta principala *a* – Izbitatorilor cartierului. Nu ne lăsăm prinşi în mrejele comercianţilor de suveniruri ieftine, dar încercăm castanele coapte pe care pakistanezii sau arabii le prepară la fiecare colţişor de stradă, Fostul sătuc Monâmartre este asaltat: aproape la orice oră, la poalele colinei şi pe esplanada din faţa Bazilică! zumzăie de o mulţime pestriţă de turişti şi localnici.

Colina devine abruptă. Rină sus, la Bazilică, se poate ajunge fie pe scări (peste 200 de trepte), fie cu funicularul. Acesta este un fel de lift oblic care urcă paralel cu scările. Dacă aveţi prin buzunare un bilet de metrou nefolosit, e bine de ştiut că o urcare cu funicularul costă cât o călătorie cu metroul. Esplanada şi scările din faţa

Bazilică! oferă o panoramă splendidă asupra oraşului. Interiorul este decorat cu mozaicuri, iar spaţiul este extrem de generos, motiv pentru care în Sacré-Cœur au loc frecvent concerte de gospel sau orgă.

Bazilica Sacré-Cœur, Place du Parvis du Sacré-Cœur. Metrou; Anvers, Abesses, Deschisă: 9.00 – 19.00, sau 9.00 – 18 00 în perioada octombrie-martie. Intrarea este liberă. Pentru vizitarea domului şi a

criptelor, se percepe o taxă de 5 euro. Construită între 1873 şi 1919, biserica «Inimii Mărimmoase» a fost desemnată ca loc al ispăşirii păcatelor de moarte comise de parizieni pe timpul Comunei de la 1871 şi a fost finanţată prin donaţiile publice a peste 10 milioane de credincioşi. Galeriile de gips din subteran au făcut necesară construcţia unei fundaţii foarte adânci. La temelie au fost îngropaţi 83 de piloni care au născut legenda potrivit căreia Bazilica este cea care încă susţine colina Montmartre, şi nu invers. Cu o faţadă albă în stil roman-bizantin, biserica este caracteristică gustului eclectic al secolului al 19-lea st a născut vii controverse estetice şi politice.

Cel puţin la fel de interesantă ca şi Sacré-Cœur este biserica Saint-Pierre de Montmartre, aflată alături. Aşezată pe locul unui fost templu închinat zeului Marte devenit lăcaş de cult merovingian în secolul al 5-lea, biserica actuală datează din secolul al 12-lea, când a fost renovată de călugării benedictini.

Străduţele ne poartă invariabil spre Place du Terâre (116), un spaţiu rectangular ale cărui laturi sunt formate de terase şi restaurante iar întreg perimetrul este ocupat de pictori, desenatori, graficieni care-şi expun lucrările şi-ţi fac portretul în toate tehnicile posibile, Fosta piaţă sătească, veche de peste şase sute de ani, este una dintre cele mai populare locaţii din Paris. Când răsare soarele din spatele cupolei Sacré-Cœur, aveţi parte de singurul moment liniştit al zilei, ne informează chelnerul uneia dintre terasele din jur, mereu dispus să ia o pauză de conversaţie. Zona este prea pitorească şi nu ne îndurăm s-o părăsim atât de repede, aşa că încercăm să găsim un restaurant simpatic, lucru care se dovedeşte extrem de greu în lipsa unor informaţii prealabile, cad oferta este

Parisul în doi descumpănitor de bogată. Inima ne dă ghes să intrăm la *A k mere Catherine*, un local arătos situat chiar în piaţă şi care face parte din istoria Franţei, înfiinţat în 1873 de o oarecare Catherine Lemoine, frecventat şi de Danton, se pare că aici a apărut curantul «bistro» («repede», în rusă), adus de ocupanţii ruşi, iuţi ia foame, sete şi mânie, care s-au instalat pe colină în 1814. Seara, un pianist şi o cântăreaţă ne transportă în Parisul glorios al epocii de înflorire artistică, dar preţurile ne alungă încă de la intrare: un meniu fix costă la Mere *Catherim* între 20 şi 40 de euro.

Alegem până la urmă *Le Pichet du Tertre* («pichet» înseamnă «carafa», recipientul de sticlă în care se serveşte la restaurant vinul de

casă). Într-un decor fermecător, asigurat de tablourile ce deapănă istoria cartierului, aflăm că în fostul cabaret care funcţiona odinioară aici au debutat Charles Aznavour şi Gilbert Becaud, iar la bar se întâlneau cu prietenii Picasso sau Renoir. Tradiţionale sunt supa de ceapă, servită cu o felie de pâine prăjită, acoperită cu brânză topită, sau «boeuf bourguignon», friptura de vită preparată în sos din vin roşu de Burgundia. Prânzul ne costă 13, 50 euro de persoană, iar pentru cina am fi plătit 25 de euro.

Montmartre este o zonă convivială prin excelenţă. Cartierul nu duce lipsă de restaurante cu muzică, pub-uri tradiţionale, dar adevărata problemă este alegerea lor. Nu puţine sunt localurile dezamăgitoare, unde preţurile sunt usturătoare, iar produsele, atmosfera sau serviciul lasă de dorit, Iată câteva adrese din zonă, de utilizat cu ochii închişi: *la Petaudiere*, rue Norvins nr. 7 (lângă Place du Tertre). Piano-bar cu restaurant în stilul hanurilor de odinioară care asigură o atmosferă animată tot timpul zilei. Degustare de vin artizanal. Meniu: 14 – 25 euro. Le *zouave des Abesses*, rue Durantin nr. 8. Sală intimă, preferată de actorii teatrelor din zona şi obişnuiţii casei. Mesele de marmură şi covorul creează un spaţiu inedit Reţete originale şi rafinate din bucătăria franţuzeasca. Meniu prânz: 15 euro. Meniu cina: 17 – 22 euro Un pahar de vin: 2 euro. *Un zebre* a *Montmarire*, rue Lépic nr. 38. Resto-bar cu ambianţa galbenă sau roşie, în funcţie de variaţiile luminii în sală. Ideal şi simpatic pentru un prânz rapid. Meniu: 12 – 20 euro.

Abesses

T ieşim din zona Place du Tertre, unde se înghe-l suie doi pictori pe metru pătrat, deşi chipurile turiştilor sunt adeseori mai interesante decât tablourile lor, şi purcedem la plimbare prin rue Norvins, Apucăm la dreapta pe rue des Sauâes (strada Şalăilor) şi nimerim, la numărul 22, în faţa unei căsuţe toată în roz colorată. Este vestitul cabaret *le Lapin* agile (75) (Iepurele cel sprinten), denumit la 1860 Cabaretul Asasinilor, gazdă până în 1914 al scriitorilor şi pictorilor din cartier. Cel mai bun client era, fără îndoială, Amedeo Modigliani, Mai puteau fi văzuţi la mesele ascunse în penumbră poetul Verlaine sau politicianul Câemenceau. Intraţi şi savuraţi un pahar de vin (de preferinţă fiert, cu scorţişoară) în compania cântăreţilor care trezesc memoria bătrânelor şansonete franceze.

Muzeul Montmartre, rue Cortot nr. 12, la doi paşi de cabaretul

cu nume de rozător urecheat. Imobilul, care datează din secolul al 17-lea, i-a aparţinut unei actriţe din trupa lui Molière. În secolul 20, clădirea a devenit atelierul unor pictori, printre care Renoir sau Utrillo. Muzeul reface istoria satului şi, ulterior, cartierului Montmartre. Util pentru aflarea unor anecdote savuroase despre artiştii celebri care au locuit în zonă.

Revenim la strada Norvins şi, înainte de a coborî pe scările făcute anume pentru a mai arunca un ochi admirativ acoperişurilor Parisului care ne aşteaptă la bază, intrăm pentru câteva minute în Espace Montmartre-Salvador Dalí. În două vaste încăperi din subsol sunt expuse sculpturi, gravuri şi litografii ale marelui suprarealist. Regia teatrală, iluminarea inteligentă şi intervenţiile vocii lui Dalí însuşi creează o atmosferă stranie, nu tocmai lipsită de umor. Muzeul, situat în rue Poulbot la numărul 11, este deschis zilnic între 10.00 şi 18.00.

Fiecare străduţă, fiecare casă ascunde o istorie care merită povestită. Montmartre este poate zona cea mai densă din Paris în materie de anecdote şi cu siguranţă este cartierul cu cea mai mare densitate de celebrităţi pe metru pătrat, Ne oprim, miraţi, în faţa unei mori de vânt a cărei apariţii dintre două imobile stârneşte interesul

Parisul instinctiv

Parisul est* capitala divinelor *tentaţi*r (*2 oe Valăes*)

trecătorilor. Este Moulin de la Galette (la colţul dintre străzile Lépic şi Girardon), ultima supravieţuitoare a morilor din Montmartre, care datează de la 1622. Mecanismul ei este intact, pe deplin funcţional, dar admiraţia se transformă în groază când aflăm că, în timpul invaziei ruso-prusace a Parisului, în 1814, cei patru fraţi Debray, proprietarii morii, au apărat-o cu atâta înverşunare încât unul dintre ei a fost ciopârţit şi răstignit pe aripile ei. Spre sfârşitul aceluiaşi secoî, moara s-a transformat în îavernă, unde venea să bea un pahare! şi Vincent Van Gogh, locuitor al cartierului.

Casa lui Tristan Tzara, avenue Junot n r. 15, în continuarea străzii Norvins, dincolo de Piaţa M. Aymé, se află casa construită în 1926 pentru poetul dadaist de origine română, un melanj de stiluri moderne aparent surprinzător pentru drumeţul abia familiarizat cu Montmartre. Avenue Junot este însă considerată un «Champs-Élysées» al cartierului. Aici locuiesc astăzi parizieni bogaţi şi sofisticaţi.

Pe scări sau pe străduţe întortocheate, coborâm colina şi

ajungem în Piaţa Abesses. Uşor de recunoscut după intraiea monumentala în staţia de metrou, cars-a-ntâmplă de altfel să fie cea mai adâncă din Paris (30 de metri). Pe pereţii staţiei, fresce viu colorate cu scene de viaţă mont-martrează îl pregătesc pe turistul care iese din metrou pentru prima oară în acest cartier.

Hector Guimard (1B67 – 1942) este arhitectul care, la începuturile metroului parizian, a creat în stil Art Nouveau intrări decorative fastuoase în staţii, pentru a-i convinge pe locuitorii reticenţi în faţa acestei minuni a tehnicii să folosească noul mijloc de transport. Din fier şi beton, Guimard izbuteşte să realizeze motivele florale şi animale datorită cărora cele mai vechi staţii de metrou parizian sunt uşor de recunoscut. Ca urmare a acestui succes, se poate vorbi de «stilul metro».

Moulin Rouge

D

În Piaţa Abesses continuăm pe sârada cu acelaşi nume şi ne intersectăm cu rue Lépic, una dintre cele mai comerciale şi animate artere din Montmartre. Dacă alegem să urcăm pe rue Lépic, la numărul 54 găsim casa în care, la etajul al treilea, a locuit Vincent Van Gogh împreună cu fratele său, Théo. Noi coborâm însă, iar Impasul Marie Blanche (prin Rue Constance) sau Pasajul Lépic dau într-adevăr măsura termenului «Ies folies (nebuniile) de Montmartre». Micul cartier ascuns în aceste pasaje seamănă mai curând cu un Disneyland sau cu un roman gotic de Walter Scott. În orice caz, ne simţim transpuşi în atmosfera filmelor *Amoebe* sau Moulin Rouge, la vederea acestor construcţii neogotice, de un kitsdi rară egal în Paris.

Strada Lépic ne aduce pe Bulevardul Clichy unde, imediat la dreapta, recunoaştem aripile celei mai celebre Mori Roşii (74) din lume, care n-a măcinat niciodată altceva decât banii muşteriilor. Vestitul cabaret este situat în Piaţa Blanche (Albă), denumire care aminteşte de fostele cariere de gips. Continuând jocul cromatic, trebuie să spunem că ne aflăm în perimetrul cel mai roz-bon-bon al Parisului. Sex-shopurile şi sex-barurile cele mai deocheate se înşiră tocmai din Piaţa Pigalle, de unde ne-am pornit aventura prin Montmartre, până în Piaţa Blanche şi mai departe, spre Piaţa Clichy. Un amestec neverosimil de burghezie subţire (reprezentată de clientela Moulin Rouge), promiscuitate groasă (lucrătorii şi amatorii de senzaţii tari din magazinele de vândut sex total), pub-uri luxoase şi

rămăşiţe ale unor ateliere de pictori celebri (Degas, Manet, Chavannes).

Epoca de glorie a cabaretului Moulin Rouge, creat în 1889, s-a stins odată cu fumul unui incendiu care l-a distrus în timpul primului război mondial. De atunci, dansatoarele (printre cele mai celebre, Yvette Guilbert, Jane Avril), animatorii (Valentin le Desosse, La Goulue) şi clienţii au început să migreze spre Montparnasse Reconstruit în 1924, cabaretul prezintă până în zilele noastre un program de revistă care păstrează cu strălucire tradiţia french cancan-ului. Vedete precum Elton John sau Liza Minelli s-au produs pe mitica scenă de la Moulin Rouge. Spectacolul la Moulin Rouge poate fi văzut de la masă, unde este obligatorie rezervarea unui meniu, cu preţuri cuprinse între 75 şi 160 de euro, în funcţie de calitatea meniului şi de poziţionarea meselor faţă de scenă, sau de la bar, unde spectatorul trebuie să consume măcar un pahar mic de şampanie de 12 euro.

Nimic mai potrivit, în această ambianţă, decât o vizită la muzeul sexului. Pe patru niveluri, avem ocazia de a admira de la obiecte de cult închinate zeului sex şi aduse de pe toate continentele până la «fun-sex» şi artă erotică contemporană.

Muzeul Erotismului, Bulevardul Clichy nr. 72. Metrou: Blanche, Pigalle. Deschis zilnic: 10.00 – 2.00. Peste 2000 de exponate în acest muzeu privat, deschis în 1997. Acces: 7 euro.

Marile magazine

Te-am obişnuit ca dintr-o piaţă importN tantă să se formeze o stradă purtând acelaşi nume şi am remarcat că, de obicei, aceasta este artera cea mai importantă care porneşte din piaţa respectivă. Coborâm şi noi pe rue Blanche, printre imobile eclectice, unde coloane greceşti fac casă bună cu faţade din oţel şi sticlă.

Parisul în doi

Cotind la dreapta, pe rue de la Tour des Dames (Strada Turnului cu Dame), şi apoi puţin la stânga pe rue La RDcrrefoucaufd, putem petrece o oră în uimitorul muzeu-atelier-locuinţă Gustave Moreau de la numărul 14. Deschis: 11.00 – 17.15 (luni şi miercuri) sau 10.00 – 12 45; 14.00 – 17.15 (marţi închis). Acces: 3 euro. În 1695, marele pictor simbolist şi-a amenajat conacul în muzeu. Găsim aici tablouri de dimensiuni mici, mari sau imense, înfăţişând scene stranii, alegorii pătrunse de o imaginaţie uimitoare, reprezentând cu precădere scene biblice sau mitologice care i-au influenţat pe suprarealişti.

Rue Blanche ne aduce în faţa Bisericii Trinite d'Estienne d'Orves (73), Din piaţa care poartă acelaşi nume putem face la dreapta pe bulevardul Clichy, de unde pornesc în raze străzi botezate după diferite oraşe europene. Rue de Bucarest, de pildă, nu merită efortul unui ocoî, căci în afara denumirii nu se remarcă prin nimic. Dincolo de acest mini-cartier se află Gara Saint-Lazare, una dintre cele mai vechi din Paris şi cea mai impresionantă arhitectural.

Continuăm să coborâm pe rue de la Chaussee d'Antin (numele i se poate traduce cu Calea de Altă dată), o arteră comercială pentru toate buzunarele, iar febra comercială a Parisului marilor magazine începe să se facă simţită. Cu al şaselea simţ, tipic feminin, al cumpărăturilor, Dana mă avertizează că nu putem rata ocazia unei vizite, măcar de curiozitate, în *Galeriile Lafayette* (76). Am ajuns într-adevăr pe Bulevardul Haussmann, chiar în locul unde se ridică acest mall de lux cu un hol interior monumental, amenajat în stil Art Nouveau şi mândrându-se cu o imensă cupolă din sticlă. Construit în plină fervoare Belle Époque, în 1908, faimosul centru comercial a pornit de la un boutique infim pentru a se întinde azi (pe verticală şi orizontală) pe 120 de mii de metri pătraţi. Alături, magazinele *Printemps* (77) sunt încă şi mai vechi, datând din 1881, şi prin preţurile ceva mai reduse fac concurenţă vecinilor.

Galeriile Lafayette, Bulevardul Haussmann nr. 64. Deschis: 9.30 – 19 00 (joi nocturnă până la 22.00), Duminică închis. Se laudă cu 60.000 de vizitatori pe zi. *Printemps*, Bulevardul Haussmann nr. 40. Acelaşi orar.

Parisul instinctiv

N-am văzut niciodată atâtea magazine de haine la Paris ţi niciodată fetele n-au fost mat dezbrăcate. Qean Misâkr)

Boutique-un de marca şi un anume snobism parizian te îndeamnă să intri, să admiri, chiar să probezi, poate să şi cumperi un nimic, un fleac care să-ţi amintească de Galerii sau pe care să-l fad cadou. Cele două perioade anuale ale soldurilor sunt adevăratele sărbători ale consumatorilor şi sunt stabilite prin lege la nivel naţional. Prima începe imediat după anul nou şi durează la Paris până spre jumătatea lunii februarie. Cealaltă perioadă de reduceri are loc la sfârşitul verii, în august şi septembrie. Atunci preţurile pot coborî, chiar şi în bou-tique-urile marilor creatori de modă sau ale parfumerilor, până la 50 – 75 la sută. Daţi buzna la începutul

soldurilor, căci spre sfârşit nu mai rămân de vânzare decât mărfurile pe care nu le vrea nimeni.

Marile Bulevarde

N

e aflăm în aşa-numita zonă a Marilor Bulevarde, concepute sub domnia lui Ludovic al XIV-lea, şi modernizate de vizionarul baron-prefect-arhitect, Fie că prelungesc bulevardul Haussmann, ca Bd. Montmartre, Poissoniere, Bonne-Nouvelle, Saint-Dénis, Saint-Marâm, sau că fac unghi cu acesta, ca Bd. Italienilor, aceste artere au fost tăiate de-a curmezişul Parisului în urma victoriilor de la 1670. Cum linia de apărare a capitalei a fost degajată la frontierele ţării, a fost creat un şir de străzi largi, regale, pe care au fost instalate două arcuri de triumf pentru a celebra victoriile Regelui Soare Ulterior, Marile Bulevarde au devenit un loc favorit de petrecere a timpului liber pentru parizieni, aici înmulţindu-se vodevilurile (de unde şi denumirea de «teatru de bulevard”), cafenelele, marile conace aristocratice (numite în franceză «hotels particuliers»), Tot aici au apărut primele cinematografe din Paris, *Le Grand* Rex şi *Max Linier* Rmoramo. Continuându-se până la actuala Piaţă a Republicii, Marile Bulevarde au o lungime totală de 3 kilometri şi au constituit modelul imitat de baronul Haussmann la crearea celorlalte mari artere pariziene, largi, drepte şi funcţionale, în zilele noastre, ele au devenit ultracomerciale şi şi-au pierdut farmecul de odinioară, cântat de Yves Montând: «J'aime fiâiier sur les Grands Boulevards» (Ador să hoinăresc pe Marile Bulevarde).

Muzeul Gtevin (78), Bulevardul Montmartte nr. 10, Metrou: Richelieu Drouot. Deschis zilnic 13.00 – 19.00 ţin vacantele şcolare 10.00 – 19.00). Muzeul figurilor de ceara, creat în 1682, situat într-un decor de marmură şi aur, mai conţine un teatru de iluzionism şi un palat al mirajelor (cu oglinzi paralele). Sunt reprezentate personalităţi diverse, de la regele Ludovic el XIV-lea, Maria Antoaneta şi Napoleon până la Papa foan Pauf af (Mea, Ce rard Depardteu, Michael Jackson sau Zidane şi Ronaldo. Acces: 15 euro, pentru copii 9 euro.

Palatul Garnier – Piaţa Operei – Madeleine

L

a Gaieriiie Lafayette, (Haussmann colţ cu Chaussee d'Antin), ne aflăm la mică distanţă de Piaţa Operei (42), botezată după unul dintre simbolurile Parisului: sediul operei vechi, construit de Charles Garnier

în 1874, la ordinul împăratului Napoleon al III-lea. Clădirea oscilează între baroc şi stilul neo-renascentist. Faţada şi interioarele sunt atât de încărcate cu sculpturi, statuete aurite şi decoraţii fastuoase, încât până şi împăratul ctitor a fost nedumerit. Întrebându-l pe Garnier în ce stil este până la urmă construită Opera, arhitectul a dat o replică rămasă celebră; „Vai, Sire, dar este stilul Napoleon al III-lea!”. Marmura abundentă, frescele, stucaturile laborioase, extravaganţa şi veselia care ţâşnesc din toată această simfonie policromă sunt mărci ale unei epoci prospere, dominate de planurile faraonice ale urbanistului Haussmann şi preocupate să-şi arate belşugul. Controversa referitoare la existenţa unui râu subteran care curge pe sub clădirea Operei şi se varsă întî-un foc la fel de subteran şi secret nu s-au stins nici până azi. Mulţi turişti solicită să-l vadă şi mai ales americanii oferă sume mari de bani custozilor, în speranţa că vor întâlni faimoasa „fantomă de la Operă”.

Palatul Operei Garnier, Place de l’Opera. Metrou: Opeta. Deschăs; 10.00 – 16.30, viate însoţite în fiecare zi la 12.00 pentru grupuri de peste 10 persoane. Acces: 6 euro, pentru copii 3 euro. Tavanul impresionantei săli de spectacole, cu o capacitate de 2100 de locuri, este pictat de Marc Cnagall. Scena poate susţine 450 de actori, iar magnificul candelabru de cristal cântăreşte 6 tone. De la deschiderea noii Opere Bastille, Opera Garnier a devenit Palatul dansului şi este în exclusivitate destinat baletului.

Avenue de l’Opera, creaţie a aceluiaşi Haussmann, ca şi celelalte bulevarde ce pornesc din Piaţa Operei (Italienilor şi Capucinelor), se deschide drept ca orice arteră haussmanniană spre Luvru şi Comedia Franceză. Avansând pe Bulevardul Capucinelor, transformat pe nesimţite în Bulevardul Madeleine, ajungem în piaţa şi în faţa celei mai bizare biserici din Paris, singurul lăcaş de cult din Franţa pe al cărui acoperiş nu este montată o cruce. Cu aspect de templu grecesc (seamănă ca două picături de apă cu Partenonul din Atena), biserica închinată Mariei Magdalena priveşte ca într-o oglindă faţada Palatului Bourbon (Adunarea Naţionala), aflat de partea cealaltă a Străzii Regale, Pieţei Concorde şi Senei. Vreme de câteva zeci de ani de la construcţia sa în 1757, destinaţia uriaşului edificiu a fost nesigură. Napoleon I a fost cel care a hotărât, în 1806, ca Madeleine să devină un templu închinat armatelor sale cuceritoare. Interiorul ne surprinde prin răceala stilului clasic, care contrastează puternic cu senzaţia de megalomanie pe care o induce exteriorul. Dacă aveţi şansa de a asculta

un concert de orgă în biserica Madeleine (38), n-o rataţi, căci acustica este extraordinară.

Seara în Faubourg Saint-Honoré – Vendôme

S

e înserează, Parisul se aprinde şi ne arata faţa lui sclipitoare, misterioasă şi totodată grandioasa, pe care ziua şi soarele nu fac decât să le promită.

Piaţa Madeleine este, pentru unele gusturi gurmande, cu mult mai interesantă decât biserica.

’50

Parisul instinctiv

Sexul, Ia Paris, *are chitul* gingaş şi şoldul rotund, f/can-Mncois *Regnard*)

Terase şi ciocolatieri, brutari şi vinari ţin cu tot dinadinsul să ne lase gura apă. Dana este, fără să ştie, pe cale să devină fericită şi nefericită în acelaşi timp. Din rue Royale, facem brusc dreapta pe jue du Faubourg Saint-Honoré şi ne găsim pe neanunţate în paradisul marilor creatori de modă. Suntem chiar în cartierul unde îşi dau coate boutiqe-urile Yves Saint-Laurent, Ungaro, Dolce & Gabanna, Cerutti, Sonia Rykiel şi atâţia alţi granzi pe care nici nu-i cunoaştem, dar care paf cu atât mai subţiri şi – consecinţă firească – mai scumpi. Războiul vitrinelor este în floare. Ce n-ar da designerii de la Thierry Mugler să ştie cum îşi mai aranjează jean-Paul Gaultier vitrina săptămâna asta! Boutique-urile sunt pustii, nu pentru că ar fi închise, ci pentru că aici nu intri să priveşti, eventual să papăi materialul şi pe urmă să te retragi panicat, invocând o durere de dinţi. Preţurile nu sunt de altfel afişate pe nicăieri, prin urmare nici nu ne putem măcar închipui la ce sume astronomice ajunge o simplă fustă (de altfel nu foarte arătoasă, după părerea mea, imediat amendată tăios). Este cartierul („faubourg” asta înseamnă) înaltei societăţi, încă de pe vremea lui Ludovic al XIV-lea nu locuiau aici decât marii aristocraţi. Pentru noi, este un colţişor al Parisului inaccesibil.

Pe aceeaşi stradă a banilor şi puterii se găseşte Palatul Etysee (49), sediul preşedinţiei republicii franceze, Soldaţii din garda de onoare, care păzesc intrarea în Palat, au ordin, ca şi cei de k Londra, să nu arate nicio reacţie la ceea ce se întâmplă pe stradă, dacă siguranţa obiectivului pe care-l au în grijă nu este ameninţată. Turiştii îi provoacă în fel şi chip, glumind şi fotografiindu-se cu ei, doar – doar

le-or smulge un zâmbet. Ne întoarcem pe trotuarul opus, ocazie de a mai «linge» nişte vitrine, dar cartierul luxului fără frontiere încă nu s-a terminat, pentru că ajungem în Place Vendôme (40).

Construită în secolul al 17-Sea ca piaţă regală (rectangulară, punând în valoare laturile închise, sparte de o singură stradă) şi reconstruită în cel de-al 18-lea sub formă ortogonală, Piaţa Vendôme a fost cadrul ales pentru o statuie impunătoare reprezentându-l pe regele Ludovic al XIV-lea ca împărat roman. A fost numită Pkce Louis le Grand (Ludovic cel Mare) până la Revoluţie, când statuia a fost trimisă la topit. Napoleon I este cel care a instalat în loc o coloană în soldaţilor săi, victorioşi la Austerlitz.

Coloana din Place Vendôme, imitaţie a columnei lui Traian de la Roma, a fost ridicată în *1806 st* construită din metalul provenit de la tunurile austriece topite. Basotelief utile în spirală istorisesc campania napoleoniană din 1805. Statuia primului împărat Bonaparte, «deghizat» în suveran roman, nu a rezistat episodului Waterloo, Napoleon al III-lea a comandat o copie care poate fi admirată şi astăzi în vârful columnei.

La rândul lor, imobilele maiestuoase durate în secolul al 18-lea evidenţiază un stil clasic dominat de coloane şi frontoane, Noul cartier în vogă eclipsează treptat Place des Vosges sau zona Marais şi atrage comercianţii de lux. Din 1898, funcţionează aici, la numărul 17, legendarul Hotel Ritz, unde o cameră poate fi închiriată cu 500 de euro pe noapte. La începutul secolului 20, Prinţesa română Elena Şuţu a locuit câţiva ani la Ritz, unde I-a cunoscut pe viitorul ei soţ, Paul Morand, scriitor şi fost ambasador al Franţei la Bucureşti şi unde fermecătoarele serate la care participa şi Marcel P roust se prelungeau până după ora 3 dimineaţa, înainte de orice, Piaţa Vendôme rămâne o culme a luxului: pe rue de la Paix, care face legătura cu Piaţa Operei, s-au instalat bijutierii evrei şi fabricanţii elveţieni de ceasuri (Rolex este marca cea mai banală dintre cele expuse în vitrine). Aici este deschis şi unicul boutique din Franţa al parfumerului Boucheron.

La numărul 13, în vecinătatea Motelului Ritz, se alia la începutul secofului a (f 3 – (ea ministerul de Justiţie şi apoi cancelaria regală. Pe faţada clădirii a fost montat în 1795 un mettu de mămuţă, pentru a-i obişnui pe parizieni cu noua unitate de măsură a lungimii.

Pansiil în *doi*

Palatul Regal – Halele

C

ontinuăm pe aceeaşi rue du Faubourg Saint-Honoré, care ne aduce în Piaţa Palatului Regal. Cartierul dintre Place Vendôme şi Paâais Royal, pitoresc, cu arcade deschise sub care se odihnesc terase scumpe şi magazine azi specializate în suveniruri, a fost unul dintre cele mai sângeroase teatre ale Revoluţiei Franceze. A rămas o zonă rău famată până la sistematizarea haussma-nniană. Vizavi, dincolo de rue de Rivoli, o arcadă monumentală ne vesteşte că putem intra în piaţa Caruselului, adică la Luvru. Noi ne plimbăm însă printre coloanele Comediei Franceze, compania de teatru înfiinţată de Molière şi pe care o adăposteşte o aripă a Palatului Regal (33).

Paâais Royal. Metrou: Palais-Royaf-Musee du Louvre. Deschis: 7.00 – 23.00 (vara); 7.30 – 20.30 (iarna). Palatul Cardinal, numit astfel pentru că Richelieu l-a construit între 1624 şi 1639, în dorinţa sa de a se apropia mai mult de rege, a devenit Regal ia moartea cârmuitorului făcut celebru de cei trei muşchetari, în secolul al 18-lea, grădinile construite în jurul casei cardinalului au devenit un loc de libertinaj şi de efervescenţă permanentă, datorită iniţiativei ducelui de Orléans, noul proprietar, de a interzice accesul poliţiei, în curtea interioară, bizarele coloane de diferite dimensiuni create de sculptorul Buren fac pe toată lumea să se întrebe ce mesaj vor să transmită, iar palatul este ocupat astăzi de Ministerul Culturii şi Consiliul de Stat.

Strada Rivoli este poate cea mai cunoscută promenadă comercială din Paris. Creaţie exemplară a urbanismului haussmannian, această arteră de o rectitudine impecabilă porneşte din Piaţa Concorde (20) şi se opreşte în Piaţa Bastille (85). O însoţim numai până la intersecţia cu rue Saint-Dénis, astăzi o străduţă pietonală de un pitoresc aparte. Sprijinite de ziduri şi de tocurile uşilor, aici îşi practică meseria cam jumătate din prostituatele Parisului, majoritatea de vârsta a doua spre a treia, machiate strident, îmbrăcate sumar şi ridicol, purtându-şi cu demnitate aerul de absolută blazare. Şi când te gândeşti că Saint-Dénis era odinioară Calea Regală, pe unde regii Franţei intrau în Paris după încoronarea de la Catedrala Saint-Dénis, din nordul extrem al oraşului. Taverne greceşti, libaneze, un *Bistro Romin*, terase ultrazgomotoase seara şi sex-shopuri se înşiră printre lucrătoarele trotuarului până la intersecţia cu Bulevardul Saint-Dénis, unde strada se stinge abrupt în faţa arcului de triumf închinat Regelui Soare.

Pe Saint-Dénis, de încercat neapărat clătitele sărate (cu brânză rasă, jambon, ou) sau dulci (cu gem, ciocolata sau nucă de cocos) vândute direct pe stradă. Tot aici există un fast-food care se laudă că face cel mai buni «chiens cnauds» (cam! fierbinţi) din oraş. Nu numai românii sunt deci ispitiţi să facă ironii la adresa «hot dog»-ului.

Suntem în plin cartier al Halelor (37), unde erau reprezentate, începând din secolul al 12-lea, toate negoţurile şi profesiile, Pe acest teren exista, până în secolul al 38-lea, Cimitirul Inocenţilor (mutat în Catacombe), de care mai aminteşte doar Kintâna Inocenţilor, aşezată într-un scuar între strada Saint-Dénis şi Forum des Halles. În groapa sinistră săpată prin strămutarea cimitirului s-a născut Parisul plin de cruzime, întunecat dar şi convivial, al *Mizerabililor* lui Hugo, al Revoluţiei Franceze şi al Comunei.

Mai sus, spre rue Réaumur şi spre Piaţa Bursei (76), miticul cartier Sentier este azi paradisul cumpărătorilor de haine ieftine. Cam prin zona unde în evul mediu era amplasată Curtea Miracolelor (din cartea aceluiaşi Hugo, *Notre-Datne de Paris*), magazinele de pref-a-porferm vogă zumzăie de clienţi, iar surprizele se ţin lanţ la fiecare colţişor de stradă.

Astăzi, ascuns integral în subteran, cel mai mare mall din Paris, Forumul Halelor, a umplut spaţiul fostului cimitir. Deasupra mall-ului, grădinile *a kfranţaw* facilitează trecerea – fizică şi vizuală – spre biserica Saint-Eustache, a cărei magnifică siluetă gotica se desenează pe fundalul construcţiei din oţel, sticlă şi beton a Forumului. Coborând literalmente în „pântecele Parisului" (denumire dată zonei Halelor în trecut), o lume nouă se deschide: la etajul – 5 avem Châtelet-Les Halles, cea mai mare staţie de metrou din oraş (judecând după numărul de linii care se întretaie

Parisul instinct!

Cine *fff°Btfeme e* ° Rî)" s*

femeie în * * * Parte

Parisul divers aici) şi singurul Punct de conexmne a trei linii de RER, adică cea ri» a importantă poartă de intrare în Paris. Cum *zo* Halelor este Pieâonală Pe sub staţia de metrou $ RER „desă Pată la° adânci" me considerabila îrece° strada destnata circutaţiei rutiere. pe următoarele 4 niveluri, mall-ul îşi întinde tentaculeformând veritabile străzi şi pieţe subterane-Printre coloane> la ras Pantii. parizienii de culoare sau ™8?" P din nordul Africii, hip-hop-ef» traficanţii şi

consumatorii de haşiş şi mărimandansatorii de break-dance sau comunităţile de gurdo-muţi şi-au câştigat drept de cetate. Pentru ei, Parisul înseamnă Ha! ek în Forum, petrei nivelijrl subterane. megamultiplexui numit pe bună dre Ptate *„Cl™cn-a* (Cetatea Cinematografului), aparţinând concernului UGC, are 19 săli dotate după uitirn-l râcnet> unde se prolectează cele mai noi filme un Pifet costă 9 eura Aici a Pytut fi văzut în toamna IU1 $20D_2$> în Premieră mondială. ultimul James Bond.

În capătul dils Pre Be-de-la-Cite al străzii Saint-Dénis se găseşte cea mai şomerata Piată Pa riziană, Place du Châtelet (35). Din staţia de metrou se face cone-iunea Pr n su'3 teran cu Forumu' Halelor şi staţiile de Pe cele două laluri de est şi vest, două clădir asemănătoare: una a fost odinioară o sinistra încn soare. iar astăz este Tealrul Muzical Chiielet al Pasului; cealaltă adăposteşte Teatrul Liric Unde fe™0381 actr Ha Sarah Bernhardt a cunoscut giorja şi al c-6 directoare a şi fost.

Seara nu se poate me-e a decât într-unul din localurile de pe rue Saint-Dénis sau de pe străduţele adiac-16 – Zona este bine-cunoscută pentru cluburile de *W*-7 – unde au cantat de-al un „gul timpului toate vedetele genului, americani sau francezi. Preţurile consumaţiei sunt piperate la Duc *des* Lombard* sau *Sunset* Fe rue des Lombards dar concenele pentru care bi] etul costă între 12 20 de euro răsplătesc toată osteneala-Centrul Pompidou – Atelierul Bfâncuşi – Insula Saint-Louis – în Marais – Place des Vosges – Muzee în Marais: Carnavalel şi Pleasso – Piaţa Bastille – Père Lachaise – Parcul Vi l leite – Meteor – Ch maiou n şi Butte aux Caieles

U

n nou traseu poate începe ideal cu un mic-dejun la *le Lutece*, pe bulevardul Saint-Michel. Relativ scump, dar puţine plăceri se compară cu aceea de a fi martor la trezirea Cartierului Latin. După un tradiţional „Croque-Mon-sieur" (sandviş din pâine prăjită gratinată cu jambon), respectiv „Croque-Madame" (aceeaşi Marie, dar cu ou în loc de jambon), şi un espresso divin, prindem curaj pentru o escapadă în estul Parisului.

Centrul Pompidou

Te întoarcem acolo unde ne oprisem cu o în seară în urmă. Aşa cum se întâmplă deseori la Paris, locurile îşi schimbă fizionomia în funcţie de momentul zilei. Din strada Saint-Dénis, traversând Bulevardul Sevastopol printr-o serie de străduţe pietonale, ne găsim în

faţa unuia dintre cele mai hulite şi în acelaşi timp admirate edificii: Centrul Naţional de Artă şi Cultură Georges Pompidou (80). În 1969, fostul preşedinte al Franţei a avut ideea de a crea un aşezământ care să cuprindă muzee, biblioteci, cinematografe, spaţii de întâlniri culturale, într-un cuvânt un «supermarket cultura!», aşa cum a fost denumit.

Subiect al unor acerbe bătălii mediatice pro şi contra, Centrul Pompidou, situat în inima vechiului cartier Beaubourg (motiv pentru care i se mai spune şi Centrul Beaubourg), a depăşit ţoale aşteptările încă de ia lansare. În locul celor 7.000 de vizitatori pe zi scontaţi de administratori, Centrul primeşte peste 25.000 de mii (mai mult decât media zilnică *a* Turnului Erfle) sau a Luvrului). Între 1997 şi 2000, complexul de muzee şi spaţii culturale publice a fost închis pentru renovare. Principala atracţie este Muzeul de Artă Moderna, care ocupă nivelurile 4 şi 5 şi propune opere ale unor artişti exponenţiali ai secolul 20: pictură (Matisse, Picasso, Kandiński, Miro, Pollock), grafică (Max Ernst), fotografie (Doisneau, Henri Bresson), sculptură (Giacometti) etc.

Această construcţie rectangulară din sticlă, înconjurată de o ţesătură de oţel şi nenumărate ţevi, piloni, capete de pod şi alte furnale multicolore a fost inaugurată în 1977 de preşedintele Valéry Giscard d'Estaing şi numită în cinstea predecesorului său. Lui Pompidou i se atribuie îndeobşte iniţiativa de a «vulgariza» spaţiul cultural, adică de a transforma un muzeu adresat iniţiaţilor în zonă la limita agrementului. Spre deosebire de Luvru sau Orsay, la Centrul Pompidou nici nu ai nevoie să arunci măcar o privire vreunui tablou sau unei sculpturi din Muzeul de Artă Modernă, când sunt atâtea lucruri mai haioase de făcut: în Biblioteca Publică de informare poţi învăţa mongola sau limba indienilor navajo, în cinematograful de artă poţi descoperi mari opere ale unor cinematografii cvasinecunoscute, cum ar fi cele armene, în Centrul de documentare există informaţii, fotografii, video-dipuri despre toate starurile muzicii, filmului, modei, sportului. Copiii au atelierul lor propriu, unde îşi pot demonstra talentele artistice precoce jucându-se cu diverse forme şi instrumente.

Centrul Georges Pompidou, Place Georges Pompidou. Metrou: Châtelet, Rambuteau, Hotei de Ville. Deschis miercuri-luni: 11.00 – 22.00 (nocturnă joi până la 23.00 pentru anumite expoziţii). Acces: 8 euro (pass 10 euro pentru muzeul de artă şi celelalte spaţii). Pentru cei sub 19 ani: 3 euro. Atenţie! Liftul care duce la etajele superioare nu

este gratuit.

Parisui în doi în ciuda aiurii sale de şantier pentru vapoare cu aburi, acest «King Kong arhitectonic», cum a fost alintat, arată ca o navă spaţială din filmele SF ale anilor '60. Cu toate acestea, edificiul izbuteşte să se integreze în mediul ambiant al cartierului Beaubourg, cu străduţe strâmte, bistrouri fermecătoare şi comerţuri etnice, datorită esplanadei, devenită imperiul artiştilor stradali: mimi, înghiţitori de săbii şi de foc, skateri, rolleri, jongleri, muzicanţi, carica-turişti, povestitori – alcătuiesc în zilele de sărbătoare un adevărat bâlci şi creează o atmosferă veselă, de joc şi intercomunicare. Privit din perspectiva unei piaţete vii, colorate şi uşor înclinate spre intrare, Centrai Pompidou îşi dezvăluie suprema ironie arhitectonică. Pariul bizarei construcţii este câştigat prin raportarea la animaţia umană pe care o provoacă, ludic, cu ţevile sale roş-verzi-albastre, cu liftul exterior care numai sigur nu pare, cu coşurile de fabrică ce răsar te miri pe unde din pământ. Gigantul este hidos când nimeni nu-i dă atenţie, când oamenii refuză să-l privească şi să se «joace» m (cu) el, dar devine un spaţiu al interacţiunii şi comuniunii din momentul în care este acceptat ca atare. O întreagă lecţie de gândire modernă.

Atelierul Brâncuşi

A

I

n piaţeta Centrului Pompidou, o piramidă de sticlă ascunde Atelierul lui Constantin Brâncuşi (1876 – 1957). Operele, terminate sau în lucru, au fost transferate din Montparnasse şi instalate, conform testamentului artistului, în poziţia exactă în care el le-a lăsat. Vizita este organizată în jurul odăilor principale ale atelierului şi primul gând care ne vine în minte este că Brâncuşi este

Parisu) divers

La 20 (*te ani, parisiencele simt adorabile*;

la 30 irezistibile, *Dacă* 40? *Nicio parizianca* mi *aţe mai* mult de *40 de ani*. (*André Mawoas*)

propriul său muzeograf1 varietăţile de «păsări mă-iastre», coloane ale infinitului», «mese ale tăcerii», cele mai diverse obiecte situate la graniţa dintre artă şi uz practic sunt aşezate cu un scop bine determinat de artist într-o anumită poziţie, într-o anumită vecinătate. Explicaţiile de pe pereţii atelierului ne ajută să înţelegem, pornind de la acest simplu atelier, o bună parte din filosofia artistică a genialului

sculptor român.

Aleşierul Brâncuşi, Place du Centte Pompitiou. Deschis; 14.00 – 18.00. Acces: 5 euro.

Insula Saint-Louis

T

raversăm Place de l'Hotel de Ville (Piaţa Primăriei), dominată de magnificul imobil în stil renascentist (51), datând din secolul al 19-lea şi decorat de Ingres şi Delacroix. Partea superioară a clădirii este ornată cu statui reprezentând 30 dintre marile oraşe franceze.

Piaţa Primăriei era locul în care aveau loc execuţiile publice cu mult înainte de inventarea ghilotinei, dar tot prin decapitare, în faţa unui public numeros, mereu dornic să vadă sânge. Mai recent, aici este creat iarna un patinoar artificial în aer liber.

De aici, prin Cheiul *Primăriei* şi pe podul Louis Philippe, ajungem pe Insula Saint-Louis (52), surata mai mică a Île-de-la-Cite, de care se leagă printr-un podeţ, lână în secolul al 17-lea, insula era paradisul vacilor. Ludovic al XÂII-lea a transformat-o însă într-o mică bijuterie în mijlocul Senei, locuită de nobilimea bogată şi de burghezie-Mai aproape de zilele noastre, această veritabilă oază de linişte, una dintre puţinele zone din Paris rămase neatinse de morbul urbanităţii agresive, este tărâmul de refugiu preferat al multor artişti (în special actori, printre care Daniel Auteuil). Admirăm casele autentice din secolul al 17-lea, dar punctul de atracţie al insulei este strada Saint Louis en Pile (81), pe care se află *şi* biserica gotică omonlmă (de la 1644). Aici, anticariatele, micile magazine de delicatese, umbrele, pălării, ceasornicării, refuză orice atingere a modernităţii. Plimbarea pe cele câteva străduţe ale insulei este ca încărcarea bateriilor înainte de întoarcerea în zarva oraşului.

În Marais – Place des Vosges

P

e Pont Marie, revenim pe malul drept şi ne croim drum prin hăţişul unuia dintre cele mai vechi şi pitoreşti cartiere din Paris, în trecut şi astăzi: Le Marais (Mlaştina). Aici, faţadele sobre ascund adesea minunate grădini interioare. suficient să sunaţi la un imerfon pentru a le vedea, cineva se va găsi să vă deschidă fără să întrebe cine e. Zona şi-a căpătat numele de la mlaştinile care se găseau pe aceste locuri până în secolul al 12-lea, când călugării le-au secat şi au început să-şi construiască locuinţe. Apoi, Marais a fost populat de comunitatea

evreiască, şi astăzi o importantă majoritate în cartier, în secolul al 17-lea, aristocraţii şi-au ridicat aici palate, iar regele Henric al IV-lea a creat una dintre cele mai frumoase pieţe din oraş: Place des Vosges (82). Alcătuită din pavilioane de cărămidă roşie, construite pe arcade şi dispuse rectangular într-o armonie perfectă, piaţa are în mijloc un spaţiu verde de un farmec inefabil, Aici au locuit Victor Hugo sau Théophile Gautier. Plimbarea pe sub arcade este o descoperire în sine: printre galerii de artă, terase cu aerisire naturală vara (curenţii formaţi de jocul spaţiilor goale şi pline) şi încălzire cu lămpi iarna, sub o arcadă se aude cântând o soprană. Mă întreb de ce nu oferă acest concert în parc, ar avea şanse să strângă mai mulţi bani decât în semiobscuritatea zidurilor, Dar lumea se adună oricum în jurul ei, atrasă de sunetul pur ai vocii, amplificate de acustica arcadei, Oamenii o cercetează cu suspiciune, uitându-se în zadar după microfoane sau casetofoane. Locul pe care şi l-a ales soprana face mai mult decât toate microfoanele din lume şi înţeleg că nu pentru câţiva euro de pomană a venit să cânte acolo. E la fel de fermecată ca şi noi de posi-pje propriei ei voci.

Place des Vosges este prima pistă proiectată în mod sistematic şi ordonat (1612). A devenit modelul «pieţelor» regale pariziene (Dauphine, Concorde, Vendôme...), clasice, geometrice, prevăzute cu o statuie a regelui în centru

Casa lui Victor Hugo se găseşte la numărul 6. Metrou: Saint-Paul, Bastllle. Deschis: 10.00 – 17, 40 (Iun! închis). Intrarea liberă. Aici, între 1832 şi 1848, marele scriitor a trăit şi a redactat o parte din *Mizerabilii*.

Muzee în Marais: Carnavalet şi Picasso

P

ornind din Place des Vosges, rue des Frâne-Bourgeois (sârada burghezilor oneşti, să-i zicem) este numai o mostră din ceea ce înseamnă Marais: boutique-uri, bistrouri la preţuri nu foarte oneroase şi o atmosferă conwrală.

De vizitat în timpul săptămânii, pentru că în weekend trotuarele devin neîncăpătoare, în stânga, prin străzile Roşiers (Trandafirilor), Vieilie du Temple tsttada Veche a Templului) sau Samte-Croix de la Bretonnene (Sfânta Cruce a Bretonilor) intrăm în cartierul gay & lesbian, dominat de magazine şi localuri destinate exclusiv sau nu acestei comunităţi extrem de colorate *şi* exhibiţioniste. Noi o luăm însă

la dreapta, pe rue de Sévigné, unde facem o vizită la Carnavalei (83), muzeul de istorie a Parisului. Colecţia de ghilotine (reale, chiar au funcţionat) este cea mai căutată. Muzeul ascunde însă şi alte comori – în primul rând imobilul însuşi (Hotelul Carnavalet, reşedinţa preferată a scriitoarei Madame de Sévigné), parcul acestuia, mobilă stil, diferite obiecte de artă sau de uz cotidian.

Parisul divers

Dincolo *de Paris, oamenii de buna credinţă nu pot afla salvarea*. (/cnn-Baptiste *Poquehn, zk* Moiiere)

Muzeul Carnavalet, rue de Sévigné nr. 23 – 25. Melrou: Chemm-Vert, Sami-Paul. Deschis: 10.00 – 17. flO (luni închis). Intrarea este liberă, dar expoziţiile temporare costă 6 euro.

Continuăm plimbarea spre nord şi ajungem pe rue de Thorigny, unde ne clătim ochii cu pânzele lui Pablo Picasso. Superbul Hotel Sale, datând din secolul al 17-lea este considerat, alături de Muzeul Rodin, ce! mai frumos muzeu «mic» din Paris (84). Aici sunt expuse peste o sută de tablouri şi tot atâtea sculpturi, mii de desene de Picasso lăsate moştenire statului francez. Merită văzut măcar pentru interioarele sale de un desăvârşit bun gust. Universul marelui artist de origine spaniolă este prezentat cronologic şi uşor de înţeles chiar şi pentru neiniţiaţii în opera sa.

Muzeul Picasso, rue de Thorigny nr. 5. Metrou: Saint-Sébastien Froissart, Saint-Paul. Deschis; 9 30 – 18.00 (până la 17.30 iarna). Luni închis. Acces: 5, 50 euro.

Printre străduţe şi pasaje secrete, liniştea din Marais ne alungă spre Bulevardul Beaumarchais, pe care-l urmăm la dreapta, spre sud, unde în depărtare ni se pare că străluceşte în lumina soarelui o coloană cu rârf aurit, Jană acolo, ne minunăm în faţa celor câteva zeci de magazine specializate în aparate şi accesorii foto, mai noi sau mai vechi, mai ieftine sau mai scumpe, pentru care acest bulevard este vestit.

Piaţa Bastille

T ată-ne în jocul unde a început Revoluţia l Franceză, în această piaţă a existat odată o temută închisoare, pe numele ei Bastille, a cărei distrugere, la 14 iulie 1789, reprezintă pentru francezi simbolul suprem al eliberării şi ziua naţională a Franţei. Rkhelieu folosea Bastille ca temniţă pentru adversarii săi, care astăzi s-ar numi «deţinuţi politici». Unul dintre ei a fost intendentul regelui, Nicolas

Fouquét, acuzat de crimă de lezmajestate pentru că a cutezat să fie mai bogat decât Regele Soare însuşi. Mai târziu, Voltaire sau marchizul de Sade au fost şi ei oaspeţi de seamă ai Bastiliei.

Din închisoare se mai păstrează doar urmele fostului amplasament, sub forma unor pietre prinse în pavaj, între Piaţa Bastille nr. 5 şi Bulevardul Henri IV nr. 49. Zidurile Bastiliei au folosit la terminarea unor construcţii, printre care Podul Concorde şi linia 5 de metrou (Pantin-Porte d'Italie).

Piaţa are în centru Columna din iulie, ridicată în memoria victimelor Revoluţiei de la 1830, care sunt înmormântate sub ea. Statueta aurită din vârf reprezintă Geniul Libertăţii (85), Pe o latură a pieţei, încă o construcţie care a împărţit opinia publică pariziană în două tabere adverse: Opera Bastille (86), o clădire toată din sticlă şi oţel, inaugurată în 1989 pentru a celebra, prin îndrăzneala formei sale, bicentenarul Revoluţiei Franceze.

La Bastille s-a mutat întreaga echipă a operei pariziene care funcţiona la Palatul Gamler. împreună cu piramida de la Luvru, Marele Arc de la De-fense sau noua Biblioteca Naţională, Opera Bastille face parte din «Marile Lucrări» realizate sub înaltul patronaj al preşedintelui Mitterrand. Opera Bastille este vizitabilă în grupuri de minim 10 persoane. Sala de spectacol poate primi 2 700 de spectatori.

Duhul revoluţionar bântuie zona Bastille şi în zilele noastre. De aici pornesc prin tradiţie majoritatea mişcărilor sindicale şi manifestaţiile importante, în spatele Operei, se întinde faimosul cartier Saint-Antome, pe ai cărui locuitori te poţi baza oricând dacă ai de gând să declanşezi o mişcare populară, fie ea şi violentă. Rue du Faubourg Saint-Antoine este o promenadă interesantă astăzi mai degrabă pentru magazinele ieftine, atelierele de mobilă ale artizanilor locali şi cluburile de noapte.

Père Lachaise

P

faţa Bastille este punctul nodal al câtorva trasee importante din emisfera estică a Parisului. Pe jos, luând-o pe rue La Roquette (durează mai puţin de o oră), sau cu autobuzul 69, *în doi* ajungem în cel mai celebru cimitir din lume. Mai mult ca în Montparnasse, oamenii vin la Père Lachaise (87) ca la un muzeu. Densitatea mormintelor celebre este uimitoare, iar dimensiunile acestui lăcaş de veci sunt şi ele respectabile. Pentru atmosfera inegalabila creată de fanii lui jim

Morrison (liderul trupei rock The Doois, mort la Paris), fără îndoială «oaspetele» cel mai vizitat, Père Lachaise este un popas cvasiobbgatonu.

Père Lachaise a fost părintele *François* tfAâx de La Chaise, duhovnicul regelui Ludovic al XIV-lsa, nu tocmai o slujbă facilă, ţinând cont de cei 20 de ani în care Regele Soare a trăit în adulter şi a avut copii din flori cărora nimeni nu le mai ţine socoteala.

Ne înarmăm încă de la intrare cu un itinerariu editat de primăria Parisului. Promenada printre i mormintele cu nume cunoscute este în acelaşi 1 timp somptuoasă (Balzac), sobră (Marcel Prousî), tristă (Yves Montând, Edith Pkf), ludică (La Fontaine, Molière) şi chiar erotică (Oscar Wilde). Ne reculegem la căpătâiul lui George Enescu şi aflăm că, de la 1762, anul înfiinţării sale, cimitirul a fost destinat celebrităţilor, prin strămutarea vestitului cuplu medieval de îndrăgostiţi tragici, Héloïse şi Abélard.

Pietre funerare pe care stă scris Frederic Ctiopin, Eugène Delacroix, Jules Michelet, Alfred de Musset, Georges Haussmann, Guillaume Apcilinaire, Amedeo Hodigliani, Jean-François Champollion confirmă reputaţia de Panteon în aer liber pe care şi-a câştigat-o Père Lachaise.

Parcul Villette

P

pentru a câştiga timp, dar şi pentru că vecinătatea cimitirului Père Lachaise nu este tocmai interesantă, luăm metroul 3 până la République, iar de acolo sărim în linia 5 până la staţia Porte de Pantin. Ieşim la suprafaţă în Parc de la Villette (90), încă o zonă adesea neglijată de turiştii prea ocupaţi să piardă vremea prin centru doar de dragul de a se aria în preajma monumentelor care vând cărţile poştale. Destinat activităţilor culturale sub formă amuzantă, mai puţin odihnei şi relaxării pasive, Villette concretizează conceptul dominant al parcurilor de distracţie din secolul al 2 Mea.

Satul Villette, care-şi datorează existenţa căii romane care lega Parisul de Flandra, a fost încorporat în capitală la 1860. Spaţiul lăsat liber în urma dispariţiei obiectivelor industriale şi abatoarelor din secolul al 19-lea a fost afectat unui parc de distracţii ce conţine un Muzeu al Muzicii, o Cetate a Ştiinţelor şi Industriei, un spaţiu expoziţional şi o importantă sală de concerte (Zenith). Toate aceste obiective sunt vizitabile în mai puţin de o jumătate de zi, deşi parcul

este deschis de la 6 dimineaţa până la l noaptea. Există căiţi-pass de 15 euro (o persoană) sau 23 euro (două persoane) care oferă accesul în toate obiectivele parcului.

În perimetrul Câte de la Musique (la doi paşi de staţia de metrou care ne-a adus aici) se găseşte şi Conservatorul din Paris, care se mândreşte cu mai multe săli de concerte, dintre care cea mai mare este ultrasofisticată şi are o capacitate de peste o mie de locuri, în Muzeul Muzicii sunt expuse pesie 900 de instrumente din toată lumea, printre care rarităţi precum viorile Stradivarius din secolele al 18-lea şi al 19-lea sau obiecte care au aparţinut unor celebrităţi (sintetizatorul lui Frank Zappa, de pildă).

Coincidenţa sau destin, Câte *des* Sciences ei de l'Industrie, aflată la extremitatea nordică a parcului, a fost inaugurată exact în ziua apariţiei Cometei Halley (13 martie 1986). Expoziţiile organizate în jurul a trei teme – apa, vegetaţia şi lumina –, cele dedicate cuceririi spaţiului, aventurii vieţii pe Pământ, limbajului şi comunicării sunt interactive, spre bucuria copiilor. Care vor fi cu adevărar entuziasmaţi în „Inventonum”, o sală unde li se propun jocuri distractive legate de matematică, fizică, chimie, experienţe cu lumina şi sunetul. Nici adulţilor nu le trebuie mult până să fie cuceriţi: spre deosebire de toate celelalte muzee de pe lume, aici eşti chiar invitat («Please touch1») să atingi orice, să interacţionezi cu exponatele.

Pansai divers

Când Parisut *aţe* mâncărmii, *toată Franţa se scarpină*. (*Marce*

Pentru a vedea toate expoziţiile şi spectacolele din Cetatea Ştiinţelor e nevoie de cel puţin 30 de ore. Numai turul general introductiv, dacă e făcut cum scrie la carte, durează *2 – 3 are*.

U nsvelui al doilea în subteran, plonjăm direct în Marea Mediterană: Acvariumul găzduieşte aici peste 2000 de specii de peşti, pe trei etaje. Un alt punct de atracţie este *Geode*, sfera uriaşă înăuntrul căruia funcţionează un cinematograf cu ecran hemisferic: spectatorul are senzaţia că face parte din film. Ciume este, la rândul său, un cinematograf jucăuş, fotoliile mişcându-se în ritmul imaginilor proiectate, desigur, nu dintre cele mai statice. Pentru a aprecia cum se cuvine acest show, poate ar fi bine să nu mâncaţi înainte, în sudul Parcului Villette respira un plămân al Parisului: parcul Buttes-Chaumont (91), un fermecător loc de promenadă şi odihnă situat în mijlocul unui cartier în care se păstrează atmosfera din

secolul al 19-lea.

9 – Villette

Parisul în doi

Canalul Saint-Martin

L

uăm din *nou* metroul Şi revenim în Place de la République. Aici se termină lanţul marilor bulevarde haussmanniene, iar în centru o statuie *am* bronz reprezentând Republica ţine o ramură de măslin şi declaraţia drepturilor omului. La picioarele sale, ca pentru a o proteja, stau Libertatea, Fraternitatea şi Egalitatea, sfânta treime a Revoluţiei Franceze, dar şi a statului modern.

Pe tuş du Temple ni. 172 se găseşte emblema magazinelor ieftine franceze: Taţi. De la lenjerie până la feţe de masă, ciorapi, perdele şi cearşafuri.

Nu departe de piară, prin rue du Faubourg du Temple se ajunge în Square F. Lemartre, de unde purcedem ia o plimbare prin liniştitul cartier Sainr-Marâm, numit aşa după Canalul construit în 1826 (89). Acesta leagă Sena de Canalul Ourcq, râul care aproviziona capitala cu apă potabilă. Haussmann l-a acoperit între Piaţa Republicii şi Bastille pentru a nu mai fi nevoit să construiască poduri nepractice şi pentru a crea o linie de apăraie împotriva insurecţiei de la 1848.

În fiecare zi se pot face călătorii cu vaporaşul pe Sena şi Canalul Saint-Martin, pornind de pe cheiul Anatole France (în faţa Muzeului Orsay) până la Parcul Villette, sau invers. De asemenea, vă puteţi îmbarca la Portul Arsenal (în spatele Pieţei Bastille) pentru a vă legăna pe o barjă în ritmul ecluzelor pe Canalele Saint-Martin ai Ourcq. La plecare în direcţia Villette, vasul alunecă în subteran, pe sub Columna din Iulie şi Bulevardul Richard-Lenoir. Pe tavanul canalului subteran, pe o distanţă de 600 de metri sunt proiectate curcubeie printr-un sistem optic numit „Ecouri de lumini».

Vincennes

P

face de la République este nod pentru cinci /îmi de metrou. Linia 8 chiar porneşte de aici şi ne poate duce în 20 de minute la staţia Porte Doree, adică la liziera boas de Vincennes (92). Dacă nu e oră de vârf; când traficul la suprafaţa este foarte perturbat (între 16 şi 19), drumul cu autobuzul este mai avantaps pentru cei încă avizi de a vedea, pur şi simplu, Parisul. Din République, se ia autobuzul 56 până

la staţia Voltaire, iar de acolo cu 46 se ajunge la Porte Doree.

Pădurea Vincennes, unde ne petrecem o după-amiază întreagă dar facem trap forţat pentru a cuprinde cât mai mult, era domeniul de vânătoare al regilor Franţei. Revoluţia l-a transformat în poligon de exerciţii militare, iar Castelul Vincennes a devenit cazarmă, pentru ca ulterior (1860) Napoleon al III-lea să-l amenajeze aproape de forma sa actuală şi să-l redea primăriei furişului, cu condiţia sa de/mă public. Astăzi, pădurea este renumită pentru castel, grădina zoologică şi hipodrom. Parizienii găsesc însă la fiecare sfârşit de săptămână *refugiu* pe alei, pe Jacul unde raţele, înotătorii şi vâslaşii sunt în elementul lor, pe pajiştile pentru picnic. Spre deosebire de Bois de Boulogne, celălalt parc urban de mari dimensiuni al Parisului – Vincennes – se bucură de reputaţia neştirbită de «spaţiu al familiei».

Bois de Vincennes, Metrou: Porte Doree, Ctiâteau de

Vincennes. Deschis zilnic, de la răsărit la apus.

Intrarea liberă.

Parcul flora! Esplanade du Chiteau de Vincennes.

Deschis zilnic 9.30 – 17.00 (iarna); 9.30 – 20.00 (vara).

Castelul Vincennes, Avenue de Paris. Deschis zilnic ţin afară de sărbătorile legale): 10.15 – 11, 45; 13.15

17,00 (până ia 16.15 iarna).

Grădina Zoologică, Avenue de Saint-Maurice nr. 53.

Deschis zilnic: 9.00 – 17.30

Pe lacul Daumesnii, marinarii de ocazie îşi încordează muşchii vâslindu-şi iubitele spre larg sau optează pentru varianta mai puţin virilă, hidrobicicleta. Grădina zoologică, deschisă în 1934, a produs senzaţie în epocă pentru că era prima menajerie în care animalele erau lăsate să zburde în libertate. Nici astăzi lucrurile nu stau altfel, cuştile fund suficient de mari şi de adaptate la mediul natural al fiecărei sălbăticiuni.

Parcul floral, care se întinde pe 35 de hectare, este locul favorit de promenadă şi joacă al familiilor pariziene. Turistul însă vrea să vadă mai întâi casa regelui. Se spune că de la Castelul Vincennes a plecat Ludovic al XI-lea în cruciada care i-a fost fatală, în secolul al 12-lea, reşedinţa regală s-a extins şi a

Parisul divei's

Ia Paris, *ceea ce se* numea *odinioară maturitate tin* & *e* să tiisjâară. Oamenii rămân multă vreme *tineri*, *apoi* devin *răsfăţat*! (*Alfie*

& *Căpuş*)

devenit o fortăreaţă în genul castelelor engleze de apărare. Însă în secolul al 17-lea, când a fost construit Versailles, aceasta era casa de vară a regilor, de pe atunci sensibili la puritatea aerului de ţară. Armata nazistă, la fel de atrasă de oxigenul din pădure, a distrus aproape în întregime castelul în 1944. Renovările au durat peste 40 de ani.

Pe domeniul Vincennes se mai află un muzeu cvasi-ignorat şi subestimat, al artelor africane şi oceanice. Nerecomandat celor nerăbdători. Colecţia de sculpturi, bijuterii algeriene, măşti nigeriene şi simboluri ale fertilităţii din Pacificul de Sud este însă magnifică. Picasso venea deseori aici în căutarea inspiraţiei. Principala atracţie a muzeului este Acvariumul, care se laudă şi cu diferitele specii de crocodili, dar şi cu o colecţie rarisimă de peşti primitivi, al căror organism nu s-a schimbat în ultimele 300 de milioane de ani.

Muzeul Artelor africane şi oceanice, Avenue Daumesnil nr. 293. Metrou: Porte Ooree. Deschis; luni, miercuri, joi, vineri 10.00 – 12.00 şi 13.30 – 17.30; sâmbătă şi duminică 12.30 – 18.00.

Seara în Bercy şi „Noul cartier Rive Gauche”.

D

Ieşi suntem la doi paşi de înfloritorul cartier Bercy, *nu* are rost să parcurgem distanţa pe jos. Porte Doree este una dintre cele 23 de porţi de intrare în Paris (reminiscenţe ale vechilor graniţe ale oraşului), unde *în* afară de bulevarde largi îi o circulaţie infernală nu e mai nimic de văzut, în plus, ne face plăcere să revenim la metrou. E mijlocul de transport ce! mai facil şi, pe de altă parte, nu ştii niciodată cum e decorată o staţie sau alta, ce afişe publicitare spectaculoase apar, ce muzicant mai face să răsune galeriile tapetale cu piese mici şi pătrate de faianţă. Luăm linia 8 până la Daumesnil şi schimbăm cu 6 până la Bercy.

La suprafaţă, ne întâmpină eclectica zonă Bercy, în care starul este Palatul Omnisporturi (94), o arenă la fel de impresionantă pe dinafară (un trunchi de piramidă pe laturile căruia creşte gazon) ca şi pe dinăuntru. Gazda marelui turneu de tenis din noiembrie, din sena Masters Super 9, şi a celor mai tari concerte (de la Johnny Hallyday la U2 şi Bruce Springsteen, majoritatea trupelor mari au prins în calendarul lor un popas la Bercy).

Cu o capacitate de 15 mii până la 39 mii de locuri (în funcţie de

eveniment), sala este un adevărat cameleon, pentru că poate organiza la o distanţă de două zile un show de schi-jeturi şi, să zicem, un campionat mondial de gimnastică.

Lângă sala polivalentă, noul sediu al Ministerului de Finanţe (93) este poate cea mai futuristă clădire cu funcţionalitate oficială din Paris. Construit ca un pod pe sub care trec mai multe străzi *şi* cheiul Senei, cu un picior scăldat în apa fluviului, edificiul este menit să lase asistenţa cu gura căscată. O şalupă este în permanenţă acostată la chei, gata oricând să-l ducă pe ministru de urgenţă în centru. Situat între sala sporturilor şi minister, podul Bercy este unul din cele câteva pe care metroul iese la aer şi traversează Sena pe deasupra. Arhitectura îndrăzneaţă a celor două edificii recuperează ritmul metroului aerian, care astfel pare că se confundă cu mediul în care apare şi dispare cu regularitate.

La nord, spre Gara Lyon, un pâlc de HLM-uri (Habitatlons a Loyer Modere, locuinţele sociale franceze) demonstrează că arhitectura modernă, Datând din anii '60, nu e întotdeauna inspirată.

l De la POPB (iniţialele palatului sporturilor de in Bercy) spre sud, de-a lungul Senei, se întinde fparcul Bercy (95). Ne plimbăm pe locurile desti-mate până acum câteva zeci de ani plantaţiilor de viţă-de-vie şi dughenelor fabricanţilor de vin. Astăzi, în jurul străzii Cour Saint-Emilion s-a dezjyoltat aşa-numitul Sat Bercy, unde înfloresc restarante şi pub-uri subţiri, pivniţe cu vin din cel mai fifin sau galerii de artă.

Se înserează, iar cartierul începe să se anime un vampir scrobit dar simpatic. Dincolo de f elena, un edificiu cel puţin straniu ne apare la lu-Imina reflectoarelor mai impozant decât ziua. Noua Bibliotecă Naţională Franceză (96), parte a «Marilor Lucrări» iniţiate de François Mitterrand şi inaugurată în 1997, este formată din patru turnuri sub formă de echer, care protejează colţurile clădirii propriu-zise, aflate sub nivelul solului. Desigur că utilitatea, funcţionalitatea şi oportunitatea estetică a acestui proiect sunt aprig dezbătute până în zilele noastre, dar nu este mai puţin adevărat că apariţia sa a contribuit, ca şi în cazul Operei Bastille, la reanimarea şi dezvoltarea uimitoare a întregii vecinătăţi.

Biblioteca Naţională Franceză – François Mitterrand, Quai François Mauriac nr. 11. Metrou: Ouai de la Gare, Bibliothèque. Expoziţii vizitabile 10.00 – 19.00 (luni închis), în cele patru turnuri se

află birourile administrației și depozitele de carte. Prin urmare, cititorii care solicită materiale ce nu sunt în liber acces, ci ţinute la păstrare în turnuri, au de aşteptat între o oră şi o zi. Încadrată de turnuri, clădirea biblioteci) este rectangulară, închizând la mijloc o grădină inaccesibilă. Biblioteca este structurată pe două niveluri, cel de sus (pe unde se face accesul) fiind destinat publicului larg şi putând primi 1100 de cititori, iar cel de jos cercetătorilor avansaţi, cadrelor didactice şi doctoranzilor, cu 1.000 de locuri.

În jurul Bibliotecii înfloreşte în fiecare zi ceea ce se numeşte deja Noul Cartier Rive Gauche. Nu peste mult timp, acesta va deveni centrul de atracţie al tinerilor care încă mai preferă Cartierul Latin, Saint-Germain (tot pe Rive Gauche), Halele sau Marais. Operaţiunea urbanistică de revalorizare a estului capitalei a dus la crearea de noi locuinţe pe cheiul Senei, între gara Ausâerlitz şi ieşirea din Paris, iar decizia de a amplasa aici Biblioteca Naţională, un adevărat magnet pentru studenţi, profesori, cercetători a avut în vedere colonizarea treptată a acestui arondisment 13, industrial şi nu foarte sigur, mai ales seara. Noile locuinţe, împărţite de-o parte şi de alta a viitoarei Avenue de France, sunt gândite pentru a redescoperi strada, motor al comunităţii şi al interacţiunii, scandate de grădini interioare: microspaţiul vieţii în comun.

Meteor

D

după un traseu epuizant prin estul Parisului, simt nevoia retragerii strategice spre hotel, şi-i propun Danei să facem cunoştinţă şi cu lima 14 a metroului, cea mai nouă şi mai înalt tehnologizată. Meteor, căci aşa a fost botezat ultimul fir adăugat acestei pânze de păianjen care este metroul parizian, circulă pe un traseu relativ

Parisul divers

Oamenii se mira *mereu ca nu pleci* din *Paris pe timpul verii*, *fără* să înfcâeagă *că rămâi tocmai pentru că* pleacă ei. (Henry de *Montherlant*)

scurt, de la Madeleme la Biblioteca François Mnterrand. Ceea ce îl face imediat deosebit este lipsa conductoruluilima este complet automatizată, iar la intrarea în staţie trenul este protejat de un tunel de plastic încasatul, menit să descurajeze tentativele de sinucidere. Meteor este şi mai rapid decât metroul obişnuit, viteza sa apropiindu-se de cea a RER-ului. Măcar de curiozitate, plimbaţi-vă cu

Meteor, dar mergeţi în faţă pentru a vă simţi ca un conductor de tren.

Chinatown şi Butte aux Cailles

Dana, care nu dă semne de oboseală, ar vrea să ne întoarcem la hotel prin altă parte. Ca să ajungem pe jos în zona Buttes aux Cailles, un cartier care păstrează vie o atmosferă medievala cu străduţe claustrofobe şi case tradiţionale, ar trebui să trecem prin «triunghiul de aur» – zona formată de Avenue de Choisy, Avenue d'Ivry şi Bulevardul Massena – cartierul chinezesc. În acest ghetou locuieşte aproximativ o treime din cei 300 de mii de asiatici din Paris. Aici, toate restaurantele, hotelurile, magazinele şi celelalte servicii sunt deţinute de ei. Pentru o masă chinezească autentică, nu turistică, faceţi un popas în zonă, preferabil ziua, în Butte aux Cailles a aterizat în 17B3 primul balon cu aer cald (Montgolfiere), dirijat de Pilatre de Roziers.

Butte aux Cailles (dealul cu bolovani), este una dintre ce! e mai vechi zone din Paris, Case şi străzi din secolele 13 – 19, nenumărate taverne şi alte localuri zgomotoase deschise până foarte târziu în noapte fac din acest cartier un punct de atracţie pentru tineri veniţi din vecinătăţile totuşi mai renumite pentru viaţa de noapte: Mont-parnasse sau Cartierul Latin.

Parisul cultural

Luvru!

— Orsay – Muzeul Rodin – Domul Invalizilor – Doina – Saint-Germain – Seara la Defense – Au revoir, à la prochaine, bon voyage!

M

arile muzee pariziene, Luvru şi Orsay, cer un efort deosebit de concentrare şi atenţie, Nici cu condiţia fizică nu trebuie să stăm prea rău când facem cunoştinţă cu ele, pentru că două-trei ore de stat în picioare pot fi mai obositoare decât o zi de joggmg prin Jardin du Luxembourg. Din acest punct de vedere, bifarea acestor două muzee în acelaşi traseu poate părea contraindicată. Dar atât istoria lor, cât şi operele de artă pe care le adăpostesc se definesc prin continuitate şi evoluţie. Noi am preferat să înţelegem mai bine existenţa fabuloasă a Luvrului şi a muzeului Orsay viziâindu-le consecutiv. Am revenit la Luvru şi am înţeles abia acum cât de necesară a fost plimbarea de identificare dintr-o zi precedentă: ne-a ajutat să fixăm locurile şi să ne obişnuim cu măreţia lor, Parisul se savurează cu linguriţa. (Vezi Harta 3, pagina! 9).

Luvrul

O

vizită conştiincioasă într-unul dintre cele mai mari muzee din lume (cel mai mare, conform opiniei localnicilor) nu poate dura mai puţin de o săptămână. Dacă sunteţi în criză de timp sau capodoperele picturii şi sculpturii mondiale

Panoul în doi jin toate timpurile nu vă impresionează, vă propunem un tur de forţă care nu ar trebui să dureze mai mult de trei ceasuri. Luvrul (! 5) trebuie abordat de la prima oră, pentru că nu ştii niciodată cât vei rămâne înăuntru, pradă capodoperelor artei universale. Pass-ul ne ajută să evităm coada de la intrare, care se măreşte pe minut ce trece. Piramida de sticlă aşezată în curtea fostului palat regal serveşte astăzi drept poartă de acces în muzeu. Sub Luvru şi Piaţa Caruselului, subteranele ascund galerii întregi de boutique-un scumpe, cafenele şi spaţii de odihnă pentru vizitatorii surmenaţi.

Piramida lui Pei face parte din proiectul «Grând Louvre» alături de renovarea Pieţei Caruselului, a grădinilor Tuileries şi a celor două palate de acolo. Luvrul a constituit obiectul unei atenţii speciale de-a lungul timpului, de la primii săi ocupanţi regali pană la Napoleon şi toate cele cinci republici, în 1981, odată cu venirea sa la pute7 &, preşedintele François Mitterrand, a demarat o acţiune de modernizare a Luvrului. Muzeul a fost lărgit prin includerea aripii Richelieu (cea de pe malul Senei), în care se afla sediul fostului minister de finanţe, astfel că suprafaţa sa totala a trecut de la 30 de mii de metri pătraţi la 50 de mii. Curtea Napoleon, cea deschisă spre Tuileries, a fost înfrumuseţată (sau mutilată, dacă ascultăm şi alte păreri) prin construirea, în 1993, a unei piramide transparente, operă a arhitectului japonez leoh Ming Pei. Inedita figură geometrică este alcătuită din 675 de romburi din sticlă. S-a vorbit ş) s-a scris mult despre această piramidă, care ar ameninţa echilibrul estetic al magnificului palat şi ar reprezenta un simbol ocult, pus în legătură cu celelalte „mari lucrări” comandate de Mitterrand. Oricum ar fi, utilitatea practică a piramidei este evidentă: prin aceasta intrare subterană în toate cele trei aripi (Sully, Richelieu, Denon), culoarele exterioare ale Luvrului nu mai suportă presiunea miilor de vizitatori zilnici, iar trecerea de la un pavilion la altul a fost mult facilitată.

Ne înarmăm cu planul celor trei pavilioane: este indispensabil, pentru că nu avem timp să vizităm integral muzeul, care poate fi un

labirint extenuant. Aripa Richelieu (ea singură este mai vastă decât întregul muzeu Orsay) este cu siguranţă cea mai vizitată, pentru că aici se află

Gioconda lui Da Vinci, încă de la intrare, o reproducere ieftină la imprimantă a Mona Lisei, prevăzută cu săgeată, arată drumul spre sala în care se află originalul. Vorba unui francez deranjat de afluenţa «amatorilor de artă» al căror unic scop la Luvru este să se fotografieze cu cele mai celebre obiecte: «ar trebui s-o agate într-un cui chiar în curte, să vedeţi atunci ce liber se face în muzeu». Într-adevăr, aproape la orice oră, în holul principal de sub piramidă este un zumzet permanent.

Muzeul Luvru. Metrou: Palais Royal-Musee du Louvre. Intrarea prin piramidă este cea mai aglomerată, timpul de aşteptare la coadă în weekend şi de sărbători putând vana între 1 şi 3 ore. Pentru a intra mai repede, folosiţi scările din faţa arcului de triumf al Caruselului. Muzeul este şi mai uşor accesibil din staţia de metrou. Deschis: 9.00 – 18.00 (marţi închis). Luni şi miercuri nocturnă până la 21.45. Acces: 9.00 – 15.00: 7, 50 euro. După orele 15.00 şi duminică toată ziua: 5 euro.

Pe măsură ce oamenii studiază planurile – care indică la ce etaj şi în ce sală se află un curent artistic, o epocă, o şcoală sau un artist anume –, unii turişti pun la cale curse contra cronometru spre vedetele Luvrului. Mai ales asiaticii, cedând pasiunii lor proverbiale pentru fotografia turistică, dar şi alţi străini sau chiar francezi din provincie dau din coate şi se calcă pe picioare pentru a ajunge primii lângă statuia fără braţe a lui Venus din Milio sau ia Gioconda, Excesiv de

Parisul cultuij]

La Paris, meseria este o artă, iar arta o filosofie.

(*Ehzabeth Earrett* Browning)

celebrul tablou are parte de un tratament special, fiind introdus într-o cutie de înaltă securitate, prevăzută cu un geam tratat chimic, pentru ca zecile de mii de blitzuri ce se declanşează zilnic în faţa Mona Lisei să nu altereze calitatea picturii. Măsura de siguranţă, deşi e binevenită, reprezintă în acelaşi timp recunoaşterea unui eşec, căci una dintre primele interdicţii pe care vizitatorii o aud de îndată ce au intrat în muzeu se referă tocmai la interzicerea folosirii blitzului. Aici sunt totuşi expuse picturi şi sculpturi vechi de multe sute de ani (unele fresce, mozaicuri şi basoreliefuri orientale sunt milenare şi chiar

bimilenare), păstrate în mod aproape miraculos datorită în primul rând calităţii execuţiei lor şi apoi prin restaurările succesive. Mona Lisa are privilegiul regal de a fi singurul tablou protejat în cel mai înalt grad.

Specialiştii nu au identificat încă magia surâsului Giocondei, nici procedeul prin care Leonardo da Vinci a izbutit să lase impresia privitorului că este privit ia rândul său, din orice unghi s-ar uita la femeia din imagine. Legendele despre circumstanţele realizării acestui portret se numără cu zecile. Cu certitudine se cunoaşte doar că este vorba de Monna Lisa, soţia nobilului florentin Francesco de! Gioconda şi *că a* pozat de bunăvoie. Nu se ştie cu precizie când a fost pictat tabloul, ci doar că el exista ia 1504. Când, la invitaţia regelui Francisc l, s-a mutat în Franţa, Leonardo a adus tabloul cu el. Artistul l-ar fi vândut regelui în 1517 sau, după moartea sa (1519), Gioconda ar fi fost furată – polemicile nu s-au stins nici până azi Renascentistul italian a murit luptând în armata regelui Franţei, iar mormântul său nu a fost găsit. Tabloul Giocondei a ajuns la Luvru după ce a trecut pe la castelele Pontai nebleau şi Versaiiies.

Probabil cel mai cunoscut portret din lume, Mona Lisa a fost de-a lungul timpului imitată, reprodusă, ironizată şi chiar considerată nulă ca valoare. Marcel Duchamp (suprarealistul care, printre altele, a expus la muzeu un scaun de toaletă) a creat o copie mustăcioasă a Giocondei, alţii au vrul să devină la rândul lor nemuritori, îmbrăcând-o altfel, dezbrăcând-o sau schimbându-i pieptănătura. Toate aceste tentative nu au demonetizat-o. Dimpotrivă, Gioconda reuşeşte în continuare, zâmbind, să-i facă celebri pe toţi. Astăzi, ajunşi în marea sală în care este expusa, trebuie să ne croim drum printre furioşii fotografi sau operatori amatori care formează o aglomeraţie compactă în jurul ei. Şi când te gândeşti că, de jur-împrejurul Giocondei ne privesc mai mulţi Tizian sau un Veronese mare cât un perete! Fiecare dintre tablourile din sala Giocondei, comparabile cu acest Da Vinci, ar face să explodeze cifra de afaceri a oricărui muzeu din lume.

De ce este, totuşi, atât de celebră Mona Lisa? Evenimentul care i-a adus nolorielelea mondială este furtul din 21 august 1911. Până atunci, doar cunoscătorii fini ai artei îi dădeau atenţie. Scriitoarea George Sand spunea: „Cine a privit-o o dată, n-o va uita niciodată!” Dar cum era vorba de un tablou de da Vinci, ştirea dispariţiei sale de la Luvru a făcut înconjurul lumii, iar poliţia s-a zbătut multă vreme în

ignoranţă. Poetul Guillaume Apollmaire a fost chiar arestat ca suspect pentru că susţinuse, ca partizan ai cubismului rebel: «Gioconda trebuie arsă!» Doi ani mai târziu, tabloul a fost găsit la Florenţa, unde fusese adus de hoţ, un neînsemnat pictor italian – Vincenzo Peruggia – care voia să redea capodopera ţării ei de origine.

În goana nebună după operele-vedeââ, turiştii încalcă fără remuşcări regulile, la fel cum nu se pot abţine să atingă exponatele, să mănânce în apropierea tablourilor celor mai sensibile (ca de pildă cele aparţinând renaşterii italiene, din secolele al 13-lea şi al 14-lea) sau să lipească gumă de mestecat pe *sub* banchetele de odihnă. Dana observă cu mirare că, pentru unii dintre oamenii transfiguraţi în apropierea capodoperelor, un bizar efect de personificare ia locul emoţiei artistice. Tablourile sau sculpturile devin un grup de staruri încremenite, dinaintea cărora gloata defilează pe covorul roşu. Fotografia-suvenir va face ulterior proba că posesorul ei s-a aflat la câţiva centimetri de idolul său. Un fel de Hollywood pe dos, dar cu aceleaşi obiceiuri.

În faţa unei Venus din Millo (secolul al 2-lea î.Hr.) de o frumuseţe translucidă, un japonez îmi întinde rugător aparatul său foto. Nu apuc să-l întreb de ce preferă să-i fac eu fotografie statuii antice, că se şi postează lângă ea, ţeapăn ca un mire la altar. După ce imortalizez momentul în care, în gând, el zice probabil «da», japonezul îmi mulţumeşte politicos şi o rupe la fugă spre alte statui sau picâuri. «Nici nu s-a uitat la Venus», îngaimă Dana, la fel de uimită de practicile moderne ale vizitei la muzeu. «Dar nu are nevoie, de vreme ce i-a făcut poză». În spatele nostru, doamna care ne-a furnizat explicaţia ironică ne aşteaptă răbdătoare să ne retragem şi fură la rândul ei o imagine alături de preafrumoasa zeiţă. O sală de chipuri împietrite ne priveşte amuzată. Scena este tipică pentru oraşul în care ne aflăm: parizianul va vedea întotdeauna cu ochi de şoim paiul din ochiul celuilalt, dar nu ezită să te acuze de agresiune dacă-i atragi atenţia asupra propriei bârne.

Luvrul a fost, pe rând, fortăreaţă medievală, reşedinţă a regilor Franţei, galeria regală de artă şi muzeu. Fiecare oaspete a ţinut să-i adauge un detaliu, astfel că transformările de peste timp au fost numeroase: de la o cetate de apărare solidă la un palat renascentist sub Francisc l, Luvrul a fost reconstruit în stil colosal, cu elemente baroce „conform gustului lui Ludovic al XIV-lea, apoi monumental şi

încărcat de statut sub Napoleon l, în fine rococo sub al doilea Imperiu, în 1793, Luvrul a fost inaugurat ca muzeu naţional şi adăposeşte opere de arfă din toate epocile, până la secolul al 19-lea, majoritatea adunate în urma campaniilor napoleoniene. Principalele secţiuni sunt: antichităţile orientale, egiptene, greceşti şi romane, sculptura şi pictura franceză între secolele al 14-lea şi al 19-lea, pictura italiană şi a şcolilor nordice.

Ne propunem să vedem cele mai importante obiecte de ia Luvru în aproximativ 2 – 3 ore. Lucru utopic şi sortit eşecului, căci ştiu la fel de bine ca şi Dana că într-un muzeu cu resurse atât de bogate nu poţi admira un tablou şi ieşi imediat din sală, fără să le arunci o privire şi vecinelor din dreapta, stânga, sus, jos, vizavi… Da, în unele săli, peretele înalt de 5 metri este literalmente tapiţat cu tablouri. Un adevărat festin al ochiului, dar şi o piatră de încercare a atenţiei distributive. Luvrul este prea complex şi masiv, multiplu şi deconcertant ca să fie cuprins dintr-o singură privire, fie ea şi măsurabilă în ore. Luvrul se vede şi se revede şi *nu* te mai saturi de el, aşa cum nu-ţi vine să părăseşti o femeie frumoasă, Charles Baudelaire folosea holurile muzeului pentru a-şi da întâlniri amoroase. Femeile erau cucerite instantaneu de cunoştinţele poetului despre artă, dar şi de gustul său în a alege un loc atât de romantic.

Purcedem. Cum de la bun început vrem să ne îndepărtăm de zarva gloatei, în aripa Richelieu alegem sala Rubens, unde se detaşează câteva tablouri în format mare din perioada 1622 – 1625, realizate la ordinul Caterinei de Medici. Continuăm cu circuitul francez» *ffm* aripa Sully: mai întâi reprezentanţii secolului al 17-lea: Poussin, Georges de La Tour. Magnifice uleiuri intimiste, iradiind mister. Apoi, pe 36 de săli se întinde marea pictură franceză din secolele al 18— ea şi al I9-lea: Watteau, Greuze, Fragonard, Ingres, în subsol, facem o trecere în revistă a Luvrului medieval, ne întoarcem 3 a originile monarhiei franceze. Nu lipsesc fragmente dintr-un bătrân donjon de apărare sau coiful regelui Carol al VII-lea cel Nebun. La ieşirea din evul mediu, pe scara «Henri El, se ajunge în saia Cariatidelor: sculptură greacă antică (vedeta incontestabilă a sălii este inefabila Venus). În capătul scării principale impresionează «Victoria de la Samotrace». Masiva statuie din insula Rodos, care decora în vechime

Parisul cultural

Ochit *pariztencelor fac întotdeauna mai mult decât să privească*,

(*Cavalerul de Gramont*)

prova unui vas, a fost decapitata accidental în procesul de aducere în Franţa. Se ajunge pe scara opusă în «sălile roşii”, unde spaţiul se dilată brusc. Formaturi mari. Rjnze celebre, printre care încoronarea lui Napoleon (David), celebra Mari-anne (personificarea feminină a Revoluţiei conducând poporul francez cu drapelul tricolor în *mână*, imaginată de Delacroix), mitologica *plută* în derivă a lui Géricault... înapoi la «Victoria», de unde intrăm în complexul de săli «italiene». Veronese cu a lui monumentală «Nuntă din Canaa» (1562) nu izbuteşte să domine sala Denon, pentru că aici se află Gioconda, Ne întoarcem la Samotrace, numai pentru a coborî în sala «Sclavilor» lui Michelangelo.

Sculpturi din Mesopotamia şi Sumer, Codul lui Hamurabi, tapiţerii persane, relicve şi descoperiri arheologice din Arabia pieislamică, elemente de arhitectură asfrlană, sculptură antică aparţinând civilizaţiei greceşti, etrusce (sarcofage), vaze, bijuterii), romane (mozaicuri, bronzuri, obiecte de aur, «Ceh trei gralii», «Artemis»), Caravaggio, Giotto, Botticelli, *fra* Angelico, Raphael, Van Eyck, Breughel, Vermeer, Bosch, Rembrandt, Turnee, El Greco, Velásquez, Goya... Luvrul nu poate fi explicat, dar bucuriile estetice pot fi strigate în gura mare, ca la moşi.

Paradoxal, senzaţia lăsată de prea rapidul periplu este că nu putem privi Luvrul doar ca pe un muzeu, chiar aşa gigantic până la a fi aproape inabordabil. Cu cele 60 de milioane de vizitatori în ultimii zece ani (aproape cât întreaga populaţie a Franţei), dintre care peste 70 la sută străini, peste 60 de mii de metri pătraţi de expoziţii permanente cu 34 de mii de obiecte de artă, 100 de milioane de euro buget anual, Luvrul este un oraş de artă într-un oraş de artă, Pe lângă capodoperele muzeului, Luvrul mai înseamnă – în subsolul Caruselului – restaurante, magazine de lux, săli de conferinţe, ateliere de artişti oricând dispuşi să execute, contra unor sume araefâfoare, reproduceri după marile «staruri» pe care oricine le poate admira de aproape. Luvrul are editura sa proprie, ziarul său cotidian, specialiştii şi oamenii săi de ştiinţă.

Aripa Sully este în realitate un pătrat care închide pe drept numita Cour Carree. Decorată cu o fântână arteziană în centru, piaţa a fost recent prevăzută cu un senzaţional sistem de iluminare pe timp de noapte. Fiecare curbă a arcadelor, fiecare element decorativ de pe

faţadă este pus în valoare printr-o lumină delicată, intimă, de un romantism irezistibil. Curtea Pătrată este deschisă până la miezul nopţii pe timp de vară şi până la 22.00 iarna.

De partea cealaltă a Luvrului, Arcul de Triumf al Caruselului, ridicat de Napoleon în S06 pentru a-şi celebra victoriile, în stilul său monumental, face legătura cu Jardin des Tuileries (17). Parcul regal, construit de Caterina de Medici şi amenajat de Le Notre, este astăzi gazda sculpturilor în aer liber de Maillol sau Miro. De-a lungul vremii, Tuileries a fost locul de promenadă favorit al protipendadei pariziene. Cu un lac în mijloc, scaune de metal *lăsate* la dispoziţia trecătorilor, Tuileries a fost cu siguranţă modelul grădinii Luxembourg. Stilul francez al grădinilor, cu tufişuri ornamentale tăiate în figuri geometrice, cu plante decorative constrânse în parcele regulate s-a impus rapid, astfel încât toate parcurile din jurul reşedinţelor regale au ajuns la un moment dat să semene între ele (Versaiâles, Fontainebleau...).

În Jardins de Tuileries, spre Piaţa Concorde, cele două pavilioane ale Musée de l'Qiangerie şi Musée dujeu de Paume (97) deschid perspectiva spre Champs-Élysées şi Arcul de Triumf din Piaţa Étoile. Aici a existat Castelul Tuileries, pe care arhitecţii celui de-al doilea Imperiu voiau să-l vadă legat de Luvru. Cum comunarzii din Paris l-au incendiat în 1871, ironia istoriei şi-a arătat încă o dală dinţii. Prin distrugerea Castelului Tuileries, vederea asupra «Caii Regale» (de la Concorde până la Étoile) a pus pentru prima oară în evidenţă simetria tulburătoare dintre micul arc de triumf al Caruselului şi marele Arc din actuala Piaţă Étoile.

Galeria Jeu de Paume. Metrou: Concorde. Deschis: 12.00 – 19.00 (luni închis). Marţi nocturnă până Ea 21.30. Edificiu construit de Napoleon al III-lea în locul unei «săli de sport» amenajate de regele Hernie al IV-lea pentru jocurile fiului său. «Jeu de psume» (în traducere literală, joc cu palma) este strămoşul tenisului. De când s-a impus sportul alb, galeria a devenit muzeul operelor impresioniste, strămutate ulterior la Orsay, iar astăzi este gazda unor expoziţii permanente şi temporare de artă contemporană. Muzeul Orangerle. Închis pentru renovre până în 2004. Fosta sera de portocale a parcului regal Tuileries adăposteşte faimoşii «Nuferi» ai lui Claude Monet.

Orsay

De la extremitatea vestică a aripii Richelieu, traversăm Sena pe

Pont Royal. Din nou pe Rive Gauche, la Muzeul Orsay (16). Podul Regal face şi o trecere simbolică: Orsay a devenit puntea de legătură între Luvru şi Centrul Pompidou, pentru că aici este expusă ană franceză (în special) şi universală de la jumătatea secolului al I9-lea până la 1914.

Muzeul Orsay, Quai Anatole France nr. 1, rue de Bellechasse nr. 1. Metrou: Solfermo, RER Musée d'Orsay. Deschis 9.00 – 18.00 (luni închis). Nocturnă joi până la 21.45. Acces: 7 euro. Este situat în incinta fostei Gări Orsay, construită în 1697, dar abandonată în 1337 o dală cu apariţia trenurilor electrice. Devenită inutilă, gara trebuia demolată în 1961, dar distrugerea Halelor şi preocuparea crescândă pentru găsirea unui sediu pentru adăpostirea patrimoniului cultural ai secolului al 19-lea au salvat splendidul edificiu. Reconstrucţia noului muzeu a fost decisă de preşedintele Pompidou, dar François Mitterrand a fost cel care l-a inaugurat, în 1386.

Ca orice monument cu personalitate din Paris, şi Orsay a fost denunţat pentru „faraonismul" construcţiei, căreia unii i-au atribuit chiar un dubios „stil musolinian". Imensul hol principal reuşeşte să multiplice volumele şi să creeze surprize arhitectonice. Vizitatorul nu mai este obligat să traverseze zeci de galerii identice, pentru că la Orsay spaţiile largi alternează cu sălile minuscule. Muzeul se reînnoieşte astfel în permanenţă *şi* beneficiază, în cea mai mare parte a perimetrului expoziţional, de lumină naturală. În afară de muzică şi literatură, toate artele secolului al 19-lea sunt reprezentate, într-o abordare inteligentă care le scoate în evidenţă pe cele mai puţin cunoscute, şi face ca «vedetele» să-ţi iasă în drum exact în momentul în care te aştepţi să le vezi.

Ţintele pelerinajului celor IO milioane de vizitatori anuali sunt, de bună seama, impresioniştii. Renoir *şi* Degas, Toulouse-Lautrec şi Van Gogh, Monet şi Whistler, Manet şi Cezanne oferă galerii întregi de impresii imortalizate pe pânză. Matisse şi Gaugum, inclasabili, au parte de câte o galerie separată fiecare. Holul central este el însuşi o galerie. Aici, sculpturi din timpul celui de-al doilea Imperiu stau mărturie pentru exuberanţa onestă a romantismului. Opere de Rodin, Degas, sau Maillol străjuiesc aleea centrală, a cărei principală atracţie este însă ceasul cel mare, reminiscenţă, alături de forma sălii principale, a gării de odinioară. Pentru cei care au nevoie să ia o pauză de masă (destul de mulţi în rândul vizitatorilor de la Orsay), există un restaurant situat într-un cadru luxos, asigurat de fostul hotel al gării,

dar unde o formulă rapidă (un apetitiv, un desert şi o carafă de vin) poate fi obţinută la 12 euro. La «Cafe des Hauteurs» însă, aflată la ultimul nivel, lângă terasa de unde vederea asupra Senei şi Luvrului este cuceritoare, o salată poate costa chiar l, 50 euro. Acest mic popas este aşezat intenţionat înainte de intrarea în zona impresioniştilor, pentru a permite iubitorilor de artă să se odihnească puţin înaintea atacului final.

Parisul cultural

Parisul e capitala mondială a flirtului cerebral: *oamenii acordă importanţă celor ce spun, dar ceea ce spun nu are nicio importanţă*. (*Akin Schifres*)

Muzeul Rodin

Părăsim cheiul Senei şi ne afundăm într-o zonă devenită chic şi aristocratică (încă una!) de pe vremea regelui Henric al IV-lea. Strada Bellechasse («vânătoare păcură»), ne aduce în nări aerul arogant al cartierului Saint-Germain, deşi nu suntem decât la «periferialul. Cotim la stânga pe strada Varenne şi ajungem în faţa muzeului meu preferat. Locaţia contribuie la impresia generală: fostul hotel Biron din secolul al 18-lea este admirabil conservat, cu o grădină fermecătoare în spate, unde sunt presărate bronzuri de Rodin, printre care faimosul «Gânditor» sau «Poarta Infernului*, inspirată din Dante, neterminate.

Muzeul Rodin (9B), rue de Varenne fir. 77. Metrou: Varenne. Deschis: 9.30 – 17.45 (luni închis). Acces: 5 euro. Liber pentru cei sub 18 ani.

Toate marile opere ale lui Auguste Rodin (1840 – 1917) sunt expuse aia, unde mentorul lui Constantin Brâncuşi a şi locuit, începând cu 1908. Înaintea lui, oaspete al hotelului a fost poetul german Rainer Maria Rilke, iar după s-au mai instalat temporar Matjsse sau Jean Cocteau. Remarcăm în primul rând modul de prezentare al exponatelor: cronologic, tematic, fără efecte speciale, totul se integrează de minune în cadrul fastuos al încăperilor din Vechiul Regim, Promenada printre statui nu face decât să accentueze ceea ce ştiam despre Rodin: perfect cunoscător al anatomiei umane, sculptorul şi-a făcut personajele să respire, să-şi trăiască dramele şi emoţiile alături de noi. Rămân cu amintirea mâinii contorsionate, imortalizate cu toate degetele în sus, drepte, strânse mănunchi, un studiu anatomic denumit tulburător «Catedrala». Apoi, sala în care Rodin s-a amuzat să-l modeleze aproape caricatural pe Honoré de Balzac, bosumflat, cu

un abdomen impunător. Peste toate, senzaţia unui artist al mişcării, al freamătului obţinut din piatră, marmură sau lemn, de o puternică expresivitate.

Domul Invalizilor

Prin strada Varenne ajungem la Hotelul Invalizilor (24), un uriaş ansamblu arhitectonic care ascunde poveşti de vitejie şi un mit solemn, în 1671, Ludovic al XIV-lea hotăra construirea unei «cazărmi» destinate veteranilor de război, în special invalizilor. Aproape jumătate de veac mai târziu, erau cazaţi aici peste 4.000 de soldaţi răniţi. Astăzi, Hotelul adăposeşte un impresionant muzeu al armatei şi o curte interioară vizitabilă, unde pot fi admirate tunurile confiscate de Napoleon Bonaparte în Austria. Într-una din aripi funcţionează şi un spital modern, rezervat mutilaţilor de război.

Muzeul Armatei. Hotelul Invalizilor. Metrou, RER: Invalides. Deschis: 10.00 – 18.00 (aprilie-septembrie), 10.00 – 17.00 (în rest). Bogată colecţie de arme, uniforme, blazoane şi armuri din Franţa sau orientul îndepărtat.

Muzeul planurilor în relief. Acelaşi orar. Sunt expuse machete ale fortificaţiilor celor mai importante cetăţi de apărare din Franţa, începând cu Ludovic al XIV-lea. Printre ele, Château d'If (Contele de Monte Cristo spune ceva?) Clasate secret militar până în secolul 20. Domui Invalizilor. Deschis: 9.00 – 19.00 (iulie şi august), 10.00 – 18 00 (în restul anului). Acces: 7 euro (liber pentru cei sub 18 ani) pentru toate obiectivele de la Invalides.

Dar ceea ce atrage atenţia turiştilor în acest complex este capela somptuoasă, dominată de sicriul lui Napoleon I. Domul a fost aurit în 1706, când a şi fost construit, pentru ca mai târziu ambii împăraţi să se îngrijească de refacerea stratului de metal nobil de pe cupolă. Expusă intemperiilor, cupola nu şi-a regăsit strălucirea decât în 1989, datorită celor 12 kilograme de aur folosite, în interior, risipă de decoraţiuni (statui, tablouri în format mare, mozaicuri din timpul Regelui Soare) şi o atmosferă de mausoleu. În centrul capelei, o deschidere circulară ca o punere în scenă eternă lasă să se vadă un uriaş sicriu de marmură roşie. O ceremonie consfinţea în 1840 repatrierea rămăşiţelor fostului împărat Napoleon I din insula Sfânta Elena. Importanţa acestui monument funerar este totuşi mai degrabă simbolică, de vreme ce zvonurile contradictorii despre moartea lui Napoleon şi adevăratul său mormânt nu s-au stins încă.

Cea mai fantezistă legendă despre sfârşitul împăratului pretinde că deţinutul de lux din Sfânta Elena, simţind că englezii vor să-i scurteze viaţa otrăvindu-l treptat cu arsenic, a reuşit să evadeze de pe insula care-i servea drept închisoare şi a fugit în America, unde ar fi trăit fericit mulţi ani după data oficială a morţii sale (1821). Masca mortuară a lui Napoleon – veridică sau nu – se află însă expusă la Muzeul Grevin.

Doina

I

Ieşim de la Invalizi prin Piaţa cu acelaşi nume şi urmam rue de Grenelle. Printre. clădiri, la fiecare pas, Turnul Eiffel (26) apare şi dispare ca şi cum ne-ar provoca la joacă. Deşi ne aflăm la peste un kilometru de el, prezenţa lui autoritară ne copâeşeşte. îl folosim ca ghid. Intrăm în zona ambasadelor şi ministerelor, situate în case din secolele al 18-lea şi al 19-lea. Prin Avenue de la Bourdonnais, descoperim în Piaţa General Courtaud, colţ cu strada Saint-Dominique (nr. 149), Restaurantul Doina (111). Un popas românesc cu preţuri piperate, dar cu o atmosferă ca la mama acasă. Se degustă aici sarmale, salată de vinete, miri, fasole bătută, bucate stropite cu ţuică de prună sau vinuri de Murfatlar sau Cotnari la 16 euro sticla. Meniurile oscilează între 12 şi 30 de euro, în funcţie de dorul de casă al clientului. Cum francezii nu prea vin aici decât însoţiţi de români, nu ne rămâne decât să plonjăm într-un mediu saturat de fotografi i-şablon (mănăstirile din Moldova, Delta...) şi uneori animat de un acordeon. Fiind unul dintre puţinele localuri româneşti din Paris îni se spune că ar mai fi unul în oraş, dar unde bucătăria este doar parţial românească, şi încă unul într-un orăşel din banli-eue), se adună aici o comunitate diversă, de la vechi emigranţi la mai recenta lume interlopă.

La doi păţi de Doina, pe strada Saint-Domi-nique, se află Ambasada României (99) şi Centrul Cultural, Probabil cel mai frumos sediu al unei reprezentanţe diplomatice din Paris, Hotelul Behague a devenit teritoriu românesc în 1937. La sfârşitul anilor ’70, în curtea ambasadei a fost construit o nouă aripă, destinată birourilor şi camerelor de oaspeţi. La vederea noii clădm, cu intrarea prin rue de l’Exposition, care face colţ cu Saint-Dominique, ne trec fiori reci pe spinare câtă discordanţă faţă de fostul Hotel Behague! Câtă asemănare cu o cazarmă a armatei sovietice sau cu o puşcărie tristă din România epocii comuniste!

Saint-Germain

O

plimbare lungă pe Saint-Dominique, înapoi prin esplanada Invalizilor, ne aduce pe Bulevardul Saint-Germain şi în piaţa omonimă. Ne aflăm în inima cartierului care păstrează amintirea înaltei burghezii de la începutul secolului 20 şi, în acelaşi timp, continuă să fie cunoscut pentru magazinele elegante, anticariatele pline de surprize, cluburile de jazz, cinematografele strânse ciorchine în jurul pieţei Odeon, sau cafenelele de lux. Scriitori celebri ai secolului 20 (Sartre, Boris Vian, Ionescu, Prévert) veneau să creeze sau se întâlneau în cenacluri ad-hoc la *Deux* Magots sau la/e *de Flore*, două etaloane ale chic-ului parizian. Aici, o cafea costă dublu sau triplu faţa de preţul dintr-o cafenea obişnuită, dar merită să te răsfeţi măcar o dată la una dintre mesele tipic pariziene de pe terasele aşezate chiar pe trotuar. Perspectiva asupra Bisericii Saint-Germain des Preş (100) face toţi banii.

Biserica Saint-Germain des Preş, («Ies preş» erau pajiştile care se întindeau în jurul ei). Metrou: Saint-Germain des Preş. Deschis: 8.00 – 20.00. Intrarea liberă.

Din anul 557 există în acest loc un lăcaş de cult, înfiinţat de Germain, episcopul Parisului. Ridicată la anul 1.000 în stil roman, biserica în care erau îngropaţi regii merovingieni a fost de-a lungul vremii distrusă şi reparată succesiv. Ultima restaurare datează din secolul al 19-lea, dar biserica păstrează urme milenare, ca de pildă clopotniţa. Cu câteva veacuri în urmă, actualul cartier era domeniul

Parisul cult ui al

*Aerul din Paris este atât se otrăvit încât eu îl fierb î*ntotdeauna *înainte – 1 respir*. (*Enk Satis*)

Bisericii, un fel de regat al catolicismului, cu legile lui, unde numai Papa avea autoritate. Zona medievală a fost complet distrusă de Haussmann, care a construit Bulevardul Saint-Germain şi strada Rennes după modelul rectiliniar al celorlalte, între cele două artere se întinde un labirint de străduţe populate de baruri şi cafenele datorită cărora cartierul a devenit la modă printre tineri.

Un popas! a *O'Nelli* (103), pe rue des Canettes nr. 20, este obligatoriu. În acest pub cu nume anglo-saxon se prepară berea casei, nepasteurizată. La halbe de 400 ml sau carafe de 1 600 ml, înspumată băutură se savurează într-un decor care aminteşte exact o fabrică de bere, cu butoaie şi recipiente de fermentat mal-ţu! şi cu o atmosferă

conviviafa. Chiar dacă e aproape imposibil de intrat în bar în serile de weekend (ca de altfel în majoritatea pub-urilor din zonă), nimic nu vă împiedică să petreceţi puţin timp afară, cu halba în mână. O bere artizanală locală costă 4, 5 euro.

Rue des Canettes duce direct în faţa Bisericii Saint-Sulpice (102). Cu cele două turnuri gemene care se ridică mult deasupra acoperişurilor din cartier, este cea mai mare din Paris. Datând de la jumătatea secolului al 17-lea, lăcaşul de cult combina toate stilurile şi epocile.

Curios, pe unul dintre turnuri este reprezentat Iahve, Dumnezeul evreiesc. Frescele au fost pictate sub directa supraveghere a lui Delacroix, iar orga datează de la 1781. Linia de cupru aşezată în mijlocul bisericii simbolizează meridianul zero al Parisului. Aici au fost botezaţi Baudelaire şi marchizul de Sade, şi tot aici s-a căsătorit Victor Hugo.

În cripta Saint-François a Bisericii Saint-Sulpice, preoţi români ortodocşi ţin duminica slujbe la care asistă o parte din enoriaşii români din Paris. Dacă Biserica Ortodoxă din rue Jean de Beauvais este preferată de emigranţii mai vechi, militanţii anticomunişti şi lumea interlopă, spre cripta de la Saint-Sulpice se îndreaptă cu precădere studenţimea română de la Paris.

Din piaţa Bisericii Saint-Germain des Preş, prin rue de l'Abbaye, ajungem într-una dintre cele mai frumoase pieţe din Paris, Place de Furstemberg. Aşa trebuie să fi arătat Parisul de glorie din perioada interbelică. Nici în timpul războiului zona nu a fost foarte afectată de ocupaţia nazistă, pentru că germanii nu agreau cartierul, preferând să rămână în zona Champs-Élysées, Opera, Marile Bulevarde. Acest scuar idilic este gazda «fete de la musique», sărbătoare organizată în aer liber în fiecare iunie.

Parisul în doi

Muzeul Qelacroix (101), rue de Furstemberg nr. 6. Metrou: Mabiilon, Saint-Germain des Preş. Deschis: 9.30 – 17.00 (marţi închis). Muzeul este găzduit de casa în care pictorul romantic a locuit în ultimii ani de viaţă.

Pe rue de Buci a existat dintotdeauna o piaţă în aer liber. Astăzi doar comercianţii de peşte şi fructe de mare sau florarii îşi mai expun marfa pe stradă, creând o atmosferă puternic mirositoare şi pitorească. Nu încercaţi să tatonaţi terenul în căutarea unui preţ mai

bun: deşi pe rue de Buri se înşiră numeroase standuri, de cele mai multe ori patronul este acelaşi Vara, terasele de aici sunt luate cu asalt la orice oră, trebuie să ai noroc să găseşti un loc liber. Animaţia, boutique-urile, casele medievale (su din secolele al 16-lea şi al 17-lea) continuă să se desfăşoare pe rue Saint-Andre des Arts, calea de intrare în Cartierul Latin, pentru că duce direct la Eintâna Saint-Michel. Dar, dacă ne îndepărtăm puţin de agitaţia din zonă, pe rue Grégoire des Tours, la colţul cu Bulevardul Saint-Germain putem savura un cocktail, o bere belgiană sau un whisky vechi de 36 de ani în barul Mondrân (104). Atmosfera elegantă, scăldată în lumina portocalie a lămpilor piramidale, se poate contopi cu agitaţia de pe bulevard, către care geamurile mari se deschid complet, pentru a transforma barul într-o terasă.

Ne-am obişnuit deja cu manierele topografiei pariziene: din Carrefour de l'Odeon ajungem musai în Piaţa Odeon prin rue de l'Odeon, unde sendică, evident, Teatrul Odeon (105). Actualul Teatru Naţional Francez este o copie identică, de la 1807, a clădirii originale datând de la 3779, care a ars integra]. Ocupat şi devastat de studenţii revoltaţi în mai 1968, Odeonul a devenit ulterior Teatrul Europei, aici montându-se piese ale unor mân companii de teatru de pe continent, în regia celor mai cunoscuţi regizori, printre care Lucian Pintilie sau Andrei Serban.

Prin rue Monsâeur le Prince, ne întoarcem în Carrefour de l'Odeon. (Monsieur le Prince sau, simplu, Monsieur, i se spunea fratelui regelui), Strada aceasta este recunoscuta în Paris pentru că aici există mai multe restaurante japoneze pe metru pătrat decât în tot restul oraşului, cel puţin 15. Cercetaţi meniurile pe panourile expuse la intrare şi, după câteva minute, înfometaţi sau nu, veţi simţi impulsul de a intra. Preţurile pot fi extrem de avantajoase (concurenţa!): un meniu compus din trei feluri – supă de ciuperci, apoi între 4 şi 8 frigărui (numărul variază de la un restaurant la altul) din porc, vită, raţă, prepeliţă, pui, peşte – şi un desert vă poate scoate la numai 8 euro, Un «demift (jumătate de litru la carafa) de vin rosé soseşte şi el, bine răcit, la doar 4 euro. La japonezi mănâncă bine şi ieftin mai ales tinerii, La sfârşit de săptămână e posibil să nu găsiţi locuri în niciunul dintre aceste restauiante. Vă rămâne opţiunea *Polidor* (106), de pe aceeaşi stradă. Un local retro, conservat parcă din anii '30 – 40, cu feţe de masă de bumbac, în carouri roşii şi albe, cu perdele de nylon la ferestre, pe

peretele căruia zărim o fotografie-document: de la o masă, în anii ’70, ne zâmbeşte Eugen Ionescu, alături de alţi scriitori francezi.

Seara la Deferise

A

aproape de capătul unui traseu cultural epuizant, singurele şanse pentru a ieşi din atmosfera încărcată de istorie şi artă pe care am traversat-o sunt fie încheierea serii într-un club de jazz, rock sau de alt fel, fie o transpunere şoc într-un Paris futurist, realmente neaşteptat.

le *Purgatoire*, rue Hautefeuille nr. 14. Metrou: Odeon. Unul dintre cele mai vechi cluburi din Paris, în inima Saint-Germain. Ambianţă muzicală variată, în special anii ’80 – 90. DJ live, muzică electronică. Intrare liberă.

Wagg, rue Mazarine nr. 62. Metrou: Odeon. Deschis în 2002, sală stil pivniţă, cu etaj confortabil, sunet performant. Muzică hoube şi tehno. Ambianţă aproape intimă din cauza capacităţii reduse. Intrare: 12 euro.

De la Odeon, luăm metroul 4 până la Châtelet, de unde schimbăm cu linia l, care ne duce până la capăt, în cartierul comercial şi de afaceri La Defense, Ieşirea din metrou pe imensa esplanadă de la Defense izbuteşte să uimească; un fel de Manhattan al Parisului, un Las Vegas în mijlocul unei pustietăţi de banlieue America a coborât pe Sena, Zgârie-nori cu forme îndrăzneţe.

Parisul cultural

Dacă barurile *ar avea terase ca la Paris, la Londra s-ar bea pahare de ploaie*.

(*Somenet Maughw*)

fântâni arteziene, mall-un şi centre de afaceri se organizează în jurul unei esplanade care continuă vizual Calea Triumfală de la Concorde, trecând prin Champs-Élysées, Arcul de Triumf, Avenue de la Grande Armée şi Bulevardul Charles de Gaulle. În acelaşi spirit al continuităţii, cartierul este dominat de Marele Arc (107) (francezii îi zic Grande Arche), replica sfârşitului de secol 20 la monumentul ridicat de Napoleon în Piaţa Étoile şi aşezat într-o simetrie perfectă faţă de acesta. Astfel, axa istorică Luvru-Etoile aproape că s-a dublat şi a creat o panoramă vizuală impresionantă, punctată pe cei peste 6 kilometri în linie dreaptă de 3 arcuri de triumf, dacă-l socotim şi pe cel mai mic dintre ele, din Piaţa Caruselului.

Defense a început să renască la începutul anilor ’60, odată cu

apariţia câtorva clădiri destinate afacerilor şi locuinţelor. În 1981 s-a deschis centrul comercial «Les Quatre Temps» (109) (cele patru anotimpuri), construit în subteran pe patru niveluri, în jurul căruia s-a dezvoltat cartierul.

Zona Defense a fost indusă în proiectul „Marilor Lucrări" patronate de preşedintele Mitterrand. Astăzi, 12 din primele 20 de companii franceze şi 13 din primele 50 de firme din lume îşi au sediul în zgârie-norii din de aici.

În Defense, totul este un joc pentru ochi. Marele Arc este cu siguranţă un magnet pentru turişti, la fel ca şi sfera albastră de lângă, care conţine cinematograful Imax (110), mai mare şi mai spectaculos chiar decât cel de la Geode, din Parcul Villette. Arcul de la Defense este un cub scobit. Pe latura sa superioară urcă un lift exterior şi panoramic. Ascensiunea îţi imprimă pe retină fiecare schimbare de lumină asupra Parisului care rămâne jos, tot mai jos.

Grande Arche de la Defense, Parvis de ia Defense nr. 1. Deschis: 9.00*18.00. Intrare şi ascensiune: 7, 50 euro. inaugurat în 19B9, cu ocazia summit-ului 67 (cele mai industrializate 7 ţări), a cărui şedinţă s-a ţinut în acoperiş. Arcul este acoperit cu marmură aibă de Carrara, granit cenuşiu şi geamuri reflectorizante.

Pe pereţii Arcului sunt sute de birouri, întinse pe o suprafaţă de 115.000 de metri pătraţi, iar în

12 – Defense acoperiş se găseşte sediul ministerului transporturilor şi un muzeu al cartierului. Este o construcţie de proporţii colosale, înaltă de 110 metri, care – mai este nevoie s-o repet? – a suscitat şi ea aprige polemici. Formele bizare, jocul cu spaţiul şi cu volumele, încă o dată tentaţia înălţimii ne creează senzaţia de călătorie în viitor, de vis. Defense a devenit o zonă turistică, în sfera Imax se mai află muzeul automobilului, o colecţie somptuoasă de maşini de la începuturile industriei până în prezent. Sediu) CNIT (108) (Centrul Noilor Industrii şi Tehnologii) constituie el însuşi o incredibilă performanţă tehnică, acoperişul triunghiular de beton (peste 20.000 de metri pătraţi) nu se susţine pe niciun pilon, ci se arcuieşte peste clădire unindu-se cu pământul în trei puncte. Aici au loc expoziţii, concerte, conferinţe.

Au revoir, à la prochaine, bon voyage!

N

unic nu se compara însă cu înfăţişarea pe care o ia Parisul văzut

de pe terasa Marelui Arc. De aici, Parisul e mai Paris, uman şi inuman, Ne află*m în* punctul maxim de evoluţie a umanităţii, pe un traseu care vine din vechime (Luvrul) şi trece printr-o modernitate recentă (Champs-Élysées-Etoile). Cine poate şti dacă şi încotro continuă acest traseu? Calea Triumfală se desfăşoară ca un covor imperial în faţa noastră, în timp ce restul oraşului aşteaptă cochet, pe margini, să fie băgat în seamă. Prea nedumerit de ceea ce i se întâmplă, prea stresat de prezenţa atâtor minuni într-un spaţiu atât de constrâns, trecătorul, drumeţul, vizitatorul nu ştie că el este starul căruia îi este destinat acest covor de prestigiu, cale a tuturor posibilităţilor, a tuturor intrărilor în Parisul profund, a tuturor…

Nu ne ia mult să ne dăm seama că, dacă ar fi să închidem într-o singură imagine-talisman ce a însemnat scurtul şi fragmentatul periplu prin Paris, am lua cu noi amintirea acestui drum de oase şi piatră de la Defense la Concorde, hing ca o privire mută în faţa puterii omului de a se reinvenia. Şi.

Parisul în doi când coborâm din fruntea Arcului de la Defense, înţelegem că nu vom mai vedea niciodată Parisul ca până acum, nu vom mai admira monumente, istorie *şi* poduri ei; acel sentiment al sublimului intangibil. Grandoarea omului face măreţia locului – să fie asta lecţia pe care am primit-o?

În ciuda aparenţelor, Parisul nu este o uriaşă catedrală în care nu ai voie să fluieri. Parisul se poate trăi periculos şi cu sonorul la maxim. Acum ne putem întoarce în Saint-Germain, sau în Maiais, sau în Cartierul Latin, sau în Mont-parnasse, sau în Montmartre, în oricare dintre cluburile unde se distrează lumea la Paris până în zori, Acum ne permitem, avem senzaţia că am pătruns misterul esenţial al Parisului şi i-am devenit, prin urmare, egali. S-au aprins luminile Parisului şi o nouă viaţă începe după zi. Sfioşenia, cumpătarea, respectul care ne-au caracterizat pe tot parcursul vizitei pariziene sj-au luat adineauri zborul de pe această pistă de decolare triumfală, Le spunem la revedere, pe curând, drum bun!

O jumătate de Zi Ia…

Adaugă dona litere ta Paris; *iese Paradis*.

Qules Rmard)

e de zi la…

Versailles

C

astelui și grădinile să-l e se numără printre cele mai ilustre monumente ale patrimoniului mondial şi constituie fără îndoială cea mai complexă realizare a artei franceze a secolului ai 17-lea. La aproximativ 30 de minute de centrul Parisului, Castelul *și* domeniul din oraşul Versailles nu trebuie sub mei un motiv ratat. De la pavilionul de lânătoare construit de Ludovic al XIII-lea până la reşedinţa principală a fiului său, Regele Soare, Castelul Versailles rămâne până azi simbolul total al absolutismului monarhic. Nicăieri nu se mai vede în Franţa atâta risipă de bogăţie şi grandomanie, De vizitat marile apartamente, în care de-a lungul vremii au locuit suveranii. O notă specială pentru dormitorul lui Ludovic al XIV-lea, în întregime aurit (baldachinul, mobila, clanţele, obiectele de toaletă, tapetul de pe pereţi, covoarele, până şi cearşafurile erau cusute cu fir de aur). Galeria oglinzilor, o capodoperă de 73 de metri lunigme, este încă un jalon care nu trebuie ratat pe traseu, în curtea castelului, merită să aruncaţi o privire şi Capela închinată lui Ludovic cel Sfânt, regele cruciat.

Castelul Versailles. Mijloc de acces: de la Gara Saint-Lazare, 30 de minute cu trenul SNCF-Banlieue în direcţia Versailles-Rive Droite. Cereţi la orice ghişeu SNCF oferta «Forfait Loisirs», care constă într-o formulă transport şi intrare la toate muzeele de pe domeniul Versailles: 20, 80 euro. Orare: 9.00 – 18.30 (mai-septembrie); 9.00 – 17.30 (în restul anului). Preţ intrare: 7, 50 euro. Liber pentru cei sub 18 ani. Posibilitatea de înscriere la vizite-conferinţă, vizite cu ghid.

Cele peste o sută de hectare ale domeniului de la Versailles sunt dominate de faimoasele grădini de tip francez, create de André Le Notre: arbuşti tăiaţi geometric, arabescuri de gazon, fântâni arteziene, statui, iazuri, totul denotă o simetrie impecabilă *și un* spirit riguros desăvârşit.

Marele Trianon este accesibil cu un trenuleţ care pleacă de lângă Castelul Versailles. Construit tot de Ludovic al XIV-lea, castelul de marmură se ridică din mijlocul unor grădini la fel de tipic franţuzeşti, Aici s-a semnat în 1920 tratatul prin care s-a consfinţit la nivel diplomatic ceea ce unirea românilor de la 1918 realizase în fapt. Micul Trianon, vecin cu fratele său mai marele, a fost creaţia Doamnei de Pompadour, amanta oficială a regelui Ludovic al XV-lea, şi apoi a reginei Maria Antoaneia. În stil clasic, cu numeroase elemente greceşti, Micul Trianon surprinde prin dimensiunile reduse, în comparaţie cu

celelalte castele de pe domeniul Versailles, Dacă Madame de Pompadour a continuat tradiţia grădinilor franceze, Maria Antoaneta este cea care şi-a amenajat aici o grădină de tip englez, în care vegetaţia este lăsată să crească în chip natural, fără nicio intervenţie ordonatoare din partea omului.

Euro Disneyland

D

acă veniţi cu copiii la Paris, satul lui Mickey Mouse, Donald Duck şi Pluto este o destinaţie imposibil de ocolit, oricât aţi încerca. Main Street USA, Adventureland, Fantasyland, Discoveryland şi Frontierland sunt cele cinci ţări imaginare de vizitat în parcul de dis-liacţii. Vă aşteaptă peripeţii în lumea lui Aladin, a lui Indiana Jones, puteţi retrăi cucerirea vestului sălbatic sau plimba pe un bulevard tipic american de la începutul secolului 20. Incursiuni în lumea personajelor de basm create de Walt Disney. Daţi nas în nas cu Albă ca zăpada şi toţi piticii ei, vă pierdeţi în Ţara Minunilor împreună cu Alice, zburaţi cu Peter Pan, o treziţi pe Frumoasa Adormită sau vă îngheaţă sângele în *v me k* vederea zmeilor, balaurilor şi monştrilor.

Parcul Euro Qisneyland este uşor accesibil prin RER A. Coborâţi la staţia terminus Marne-La-Vallee, unde se ajunge în 35 de minute de la Châtelet-Les Halles. Intrarea în parcul de distracţii se află la 100 de metri de staţie, Acces pentru o zi: 39 euro sau 29 de euro pentru copii.

Euro Disneyland este un oraş cu tot confortul: restaurante, hoteluri şi spaţii de comunicare (telefon, internet). Parade şi show-uri sunt organizate aproape zilnic, iar locaţia parcului contribuie din plin la atmosfera festivă.

Bazilica Saint-Dénis

A

I

n nordul oraşului se găseşte unul dintre cele mai vechi, interesante şi mai puţin vizitate monumente din Paris. Prin urmare, grăbiţi-vă cât încă nu e aglomeraţie să intraţi în Bazilica unde regii Franţei erau încoronaţi sau înmormântaţi. Legenda spune că Sfânta Genoveva (patroana spirituală a Parisului) a construit aia o abaţie, devenită ulterior bazilică, în memoria martirului Saint-Dénis. De atunci, biserica a fost renovată şi modificată de nenumărate ori. Interiorul este presărat cu monumente funeraie şi «gigants» (statui ale persoanelor decedate care se puneau pe mormintele acestora). Au fost

înmormântaţi aici, printre alţii, Ludovic al Xlî-lea, Henric al II-lea 31 Caterina de Medici, Francisc i, Henric al IV-lea. În timpul Revoluţiei Franceze însă, poporul mânios pe toate simbolurile monaibice a profanat şi distrus o mare parte din mormintele suveranilor.

Bazilica Saint-Dénis, Saint-Dénis, rue de la Legion d'Hontreur nr. 1. Metrou: Basilique Saint-Dénis (linia 13). Urmaţi indicatoarele până la bazilică (aprox 10 minute de mers pe jos) Deschis: 10.00 – 17.00. Acces: 5 euro.

Saint-Dénis este un popas necesar pentru toţi cei interesaţi de istoria veche a Franţei, în plus, arhitectura sa aeriană şi luminoasă o situează la originea artei gotice.

Fontainebleau

R

eşedinţă preferată a regilor şi împăraţilor Franţei din evul mediu până la sfârşitul secolului al 19-lea, castelul de la Fontainebleau a fost gazda celor mai spectaculoase partide de vânătoare sau căsătorii regale, O veritabilă «Casă familială» a suveranilor francezi. Palatul naţional şi domeniul de la liziera pădurii Fontainebleau reflectă strălucitor toate stilurile artistice primite moştenire de opt secole. Deşi apartamentele lui Henric al IV-lea sau marca Bourbonilor se păstrează intacte, Napoleon este cel care a lăsat cele mai multe urme: pavilioane, grădini, soţii şi amante imperiale…

Castelul Fontainebleau. Deschis:

9, 30 – 16.00 (vara); 9.30 – 12.30 şi 14.00 – 17.00 (iarna). Marţi închis. Cereţi la orice ghişeu SNCF oferta «Forfait Loisirs», care constă într-o formulă transport şi intrare în castel: 20 euro. Pentru copiii de 10 – 17 ani, 16 euro, iar pentru cei de 4 – 9 ani – 8 euro. Aproximativ 45 de minute cu trenul de ia Gare de Lyon în direcţia Laroche Migennes, Moniereau sau Montargâs, până ia staţia Fontamehleau Avon. De acolo, 10 minute cu autobuzul, linia A sau B.

O jumătate de zi în…

Parisul este mie *pentru cei care-şi poartă o iubire mare*. (Mat cel *Carne*)

Auvers-sur-Oise călââorie în epoca impresioniştilor.

Castelul de la Auvers-sur-Oise propune o expoziţie multimedia conţinând, printre alte 600, opere de Cezanne, Van Gogh (care au şi locuit aici). Un parcurs-spectacol în care decoruri, lumini şi sunet creează o atmosferă de sfârşit de secol al 19-lea, când pictorii

impresionist! veneau în provincie în căutarea peisajului ideal de pus pe pânză. Tot în Auvers se afla Hanul Ravoux – unde a petrecut câteva zile *şi* marele pictor cu o ureche tăiată. „Camera memorială” Van Gogh se poate vizita. Legenda spune că pictorul olandez s-a sinucis, în 1890, undeva în apropierea castelului.

Castelul impresionâştilor, Auvers-sur-Oise. Deschis din aprilie-septembrie, marţi-duminică 10.30 – 18.00, luni 14.00 – 18.00; octombrie-martie 10.30 – 16.30. Cereţi la orice ghişeu SNCF oferta «Forfait Loisirs», care constă într-o formulă transport şi intrare la castel: 14, 60 euro, sau 8, 70 pentru copiii de 6 – 9 ani. Aproximativ o oră cu trenul SNCF de la Gare du Nord în direcţia Valmondois. Schimbare la Gare de Valmondois, apoi direcţia Ponioise, până la staţia Auvers-sur-Oise.

Muzeul Van Gogh, Place de la Mairie. Deschis: 10.00 – 18 00. Acces: 5 euro.

până la staţia Chatout Croissy. Deschis: 10.00 – 18.00. Acces: 5, 30 euro (3, 35 pentru copii).

Pe micul domeniu al castelului, Dumas a construit chiar şi un mic lac, o cascadă miniatuială şi o insuliţă pe care a aşezat un pavilion de lucru botezat, cum altfel, «Château d’If», după stânca pe care se află închisoarea lui Edmond Dantes, viitorul Conte de Monte Cristo. Pavilionul este compus din două odăi, una la parter şi una la etaj, decorul este parcă scos dintr-un film cu Frankenstein, iar pe pereţii exteriori ai construcţiei sunt gravate numele celor peste 80 de romane scrise de Alexandre Dumas

Castelul lui Monte-Cristo între 1844 şi 1847, Alexandre Dumas, scriitorul care i-a dat viaţă Contelui de Monte Cristo, şi-a construit la câteva zeci de kilometri de Paris un castel cochet pe care l-a «dăruit» personajului său. Amestec de stiluri (renascentist, rococo şi gotic), castelul este un edificiu cubic. Faţadele sunt abundent decorate cu basoreliefuri, buchete şi vaze de flori, figuri geometrice.

Castelul lui Monte Cristo, Port Marly, Avenue Fitzgerald Kennedy nr. 1. Aproximativ 40 de minute cu RER A de la Châtelet-Les Hades, în direcţia Saint-Germam-fin-Uye.

Scurtă istorie a Parisului

Circa 250 î.Hr. Parisu, un trib celtic, înfiinţează aşezarea Louktheih (m telta, înseamnă mlaştină) pe Île de la Cité

52 î.Hr., lulm Cezar cucereşte aşezarea, pe care o rebotează latinizat Luteâia Un oraş inflontoi se dezvoltă pe locul malului stâng al Senei de azi (Rive Gauche)

250 Sfântul Denis, executat ulterior de romani pe colina Montmartre, aduce creştinismul la Pans

280 Oraşul este devastat de barban, iar Parisn se refugiază pe insulă

360 iulian Apostatul este proclamat împărat al Romei, Lutetia este rebotezată Paris (Civitas Parisiorum, cetatea parizienilor)

451 După ce a distrus Met; şi Reims, hunul Amla se îndreaptă spre Paris o fetiţă, pe nume Genevieve, *în* imploră pe parizienii înfricoşaţi să se apere şi să se roage în fruntea unei jumătăţi de milion de huni, Attila evită Parisul şi va fi înfrânt la Cfiâions Sanctificată, Genevieve devine patroana oraşului

508 Clovis, regele francilor, este convertit la creştinism de Samte-Genevieve şi botezat la Reims El îl înfrânge pe guvernatorul roman al Galiei şi întemeiază dinastia merovingiană Paris devine capitala regatului francilor sub Clovis

786 Devenit rege al Francilor, Carol cel Mare (Charlemagne) miită capitala de la Paris la Aix-la-Chape! le (actualul Achen, din Germania)

800 Papa îl încoronează pe Carol cel Mare, care devine Sfântul împărat al Romei Charlemagne cucereşte teritorii şi extinde imperiul francez mult dincolo de graniţele actuale ale Franţei

885 – 86 30.000 de piraţi normanzi în 700 corăbii alung în Pans navigând pe Sena, Eudes, conte de Pans, apără oraşul

987 Hugo Capet, nepotul lui Eudes, devine primul rege al Franţei El înfiinţează principiul eredităţii pentru descendenţii săi, capepemi

1140 Prima catedrală gotică, Saint-Dénis, este ridicată la nord de Pans

1163 Episcopul Sully al Pansului începe construcţia catedralei Notredame

1180 – 1202 Regele Philippe Auguste construieşte un nou castel, chiar în afara zidurilor de apărare ale Parisului Acest castel este viitorul Luvru

1215 O bulă papală confirmă înfiinţarea Universităţii din Paris. Se naşte Cartierul Latin

1253 Ludovic al IV le-a înfiinţează Sorbona

1364 Carol al V-lea construieşte Bastilia Curtea regală se muta la Luwu

1420 – 36 Englezii cuceresc Parisul, francezii susţinuţi de Ioana d'Aic asediaia Parisul ocupat, dat eşuează Regele englez Henry VI, este încoronat rege al Franţei

1436 Carol al VII-lea recucereşte oraşul Sfârşitul ocupaţiei engleze

1515 – 47 Domnia lui Frânase I, care reconstruieşte Luvrul în stilul renascentist importat din Italia

153Q înfiinţarea Collège de Fraace, prima instituţie seculară de învăţământ a regatului

1568 – 92 Războaiele religioase dintre catolici şi protestanţi Perioadă dominată de Catenna de Medici, mama ultimilor doi dintre cei trei regi din dinastia de Valois (Francisc al I! – ea, Carol al! X le-a, Henric al III le-a)

23 aug. 1572 Masacrul cunoscut sub numele de «Noaptea Sfântului Bartolomeu» Trei mu de protestanp sunt înjunghiaţi sau sugrumaţi, iar corpurile lor aruncate în Sena

1593 Henric al IV le-a, regele Navarei şi protestant, se converteşte la catolicism în catedrala Saint-Dénis pentru a pune capăt războaielor religioase Pentru a convinge poporul de adevărul schimbăm, Henric pronunţă celebra fraza „Parisul menta din pfm o slujbă'se în *1594*, *noul* rege ia în stăpânire Parisul şi l reorganizează, construind noi poduri, preţe şi un spital

1604 Pont Neuf este terminat, devenind una dintre cele

1605 mai populare promenade din Pans Este cel mai vechi pod din

1606 oraş

1607 Se construjeşte *prima* Plafă Regală *ţan* Place des

1608 Vosges)

1606 Se construieşte Spitalul Saint Louis, pentru a adăposti victimele ciumei Folosit şi în zilele noastre, este cel mai vechi spital din Paris

1610 Pe drum între Luvru şi Arsenal, aflat într-o trăsură deschisă, regele Heime ai W-lea este asasinat de un semit, Ravaillac

1610 – 43 Domnia lui Ludovic al XIII-lea, Cardinalul Richelieu reprezintă puterea din spatele tronului în 1635, Richelieu fondează

Academia Franceză

1661 începe domnia Regelui Soare, Ludovic al XIV le-a

1682 Regele Ludovic al XIV-lea mută curtea regală de la Luvru la Versailles (castel construit în 20 de ani de 30 de mii de oameni)

1718 Este construită o reşedinţă elegantă în cartierul Saintt-Honoré Destinat contelui de Evreux, palatul este cumpătat ulterior de Madame de Pompadout şi preluat de rege Cunoscut astăzi sub numele de Palatul Élysée, este sediul Pteşedmtelui Franţei cca. 1760 Ludovic al XV le-a comandă construirea Şcolii Militate, a Pantheonului şi a viitoarei pieţe Concorde

Scurta istorie

14 iul. 1789 Căderea Bastiliei, în arma revoltelor popu tare, Ludovic al XVI-lea este obligat să părăsească Versailles şi săvmăla Pans (moct)

11 sep. 1791 Declararea primei Republici Franceze

1793 Se deschide muzeu! Luvru Ludovic al XVI le-a şi

1794 regina Mana Antoaneta sune executaţi prin ghilotinare în Piaţa

1795 Concorde

1796 începutul regimului terorii, care a durat 13 luni.

1797 în acest timp, 2 800 de oameni sunt ghilotinaţi, printre ei

1798 numeros) revoluţionari plecum Robespieme sau Danton

1804 Napoleon se autodeclară împărat în catedrala Notredame, smulgând coroana din mana Papei şi punându-şi o pe cap

1806 împăratul dispune construirea Arcului de Triumf din piaţa Étoile, a arcului de triumf de la Canousel şi a columnei din Piaţa Vendôme

1814 După înfrângerea lui Napoleon, armata rusă cupă Parisul Ludovic al XVill le-a emite o declaraţie a libertăţilor

1832 O epidemie de holeră unde 19.000 de oameni la

1833 Paris

1834 Cadou de la viceregele Egiptului, soseşte la Paris

1835 obeliscul din Luxor, rare este inswla*t în* Piaţa Concorde

1836 Arcul de Triumf este terminat

1837 Deschiderea primei căi ferate franceze, între Paris

1838 şi Saint-Germain en Laye

1840 Mu de oameni asista la repatrierea corpului neînsufleţit al lui Napoleon şi la depunerea sa la Domul Invalizilor

1852 Al doilea Imperiu Louis Napoleon se autodeclară
1853 împăratul Napoleon al III le-a
1854 Prefectul Parisului, Baronul Haussmann, demară
1855 un ambiţios proiect de planificare şi redezvoltare urbană
1870 Napoleon al i 1” – bdică în urma victoriei prusace
1871 la Sedan, unde împăratul este fâoit prizonier împreună cu 83
1872.000 de soldaţi francezi Prusaai asediază Parisul
1873 Franţa pierde Alsacia şi Lorena în urma războiului
1874 franco-prusac Comuna din Pans palatul Tuilenes este ars, iar
1875 columna din Piaţa Vendôme doborâtă Comuna înăbuşită de
1876 generalul MacMahon 20.000 de morţi
1875 Opeia Gârneţ este terminată
1889 Se deschide Moulm Rouge Debutează Expoziţia de la Paris Terminarea Turnului Eiffel
1900 Deschiderea primei Imn de metrou şi Expoziţia Mondială de la Pans Oraşul devine un centru al modei şi divertismentului în cartierul Montinartre se naşte arta modernă
1914 Primul Război Mondial Invazia germană Peste 5 milioane de francezi morţi în urma bătăliei de pe Marna, trupele germane sunt îndepărtate de Paris
1919 Conferinţa de pace de la Versailles
1920 Soldatul Necunoscut este înmormântat sub Arcul de Triumf
1937 Se construiesc Palatul Chatllot şi Palatul Tokyo pentru Expoziţia Universală
1940 Ocuparea Parisului de către germani, Petam dizolvă a treia republica şi ia puterea, guvernând de la Vâchy Generalul de Gaulle se exilează la Londra, mulţi francezi părăsesc Parisul pentru provinciile rămase libere
1941 – 42 13.000 de evrei din Pans sunt deportaţi
1944 Debaicaiea aliaţilor în Normandia Hitler ordonă generalului von Choldtz să distrugă Parisul, dar acesta îi cruţa 25 Aug Eliberarea Parisului
1958 Proclamarea celei de a ancea republici şi preşedinţia lui Charles de Gaulle începe construcţia cartierului Defense

1961 O demonstraţie paşnică a francezilor de origine
1962 algeriană împotriva poliţiei se soldează cu un masacru de
1963 strada Poliţia ucide 70 – 200 de protestanţi pentru drepturi
1964 civile, aruncându-le corpurile în Sena
1965 Independenţa Algenei 700.000 colonişti se întorc
1966 în Franţa Populapa Parisului alunge la 1, 2 milioane
1968 Mari revolte studenţeşti şi 9 milioane de grevişti Ia
1969 Paris
1970 Vechea piaţă şmentară de *k* Halâes este r/ansfera
1971 tă la Rungis, în afara Pansului de Gaulle demisionează.
1972 Pompidou devine preşedinte
1973 Inaugurarea RER ului
1973 Completarea Bulevardului Periferic, centura rutieră a Parisului
1977 Se deschide Centrul Pompidou în cartierul Beaubourg Jacques Chirac este ales primar al Parisului (primul primar din 1871)
1981 François Mitterrand devine preşedinte (va fi reales în 1988), iniţiind o serie de «mari proiecte* arhitectonice (Marele Arc de la Defense, piramida de la Luvra, Opera Bastâlle, noua Biblioteca Naţională)
1986 inaugurarea Muzeului Orsay şi a Cetăţii Ştiinţelor şi Industriei, în parcul Villette
1989 Inaugurarea piramidei de la Luvru, a marelui Arc de la Defense şi a Operei Bastille, în cinstea celor 200 de ani de la Revoluţia Franceză şi a centenarului Turnului Eiffel
1992 Se deschide Euro Disneyland, în periferia de est a Pansului
1995 jacques Chirac devine preşedinte Serie neagră
1996 atacuri teroriste în cele mai aglomerate locuri publice Mari
1997 greve ale transportatorilor în comun panziem
1998 Se deschide noua şi controversata Bibliotecă
1999 Naţională în sud estul Parisului
12 iulie 1998 Pe noi Stade de France din Saint-Dénis, lângă Paris, echipa naţionala de fotbal a Franţei câştigă Campionatul Mondial organizat în Hexagon
„>X ™wă
s fw\ M! Hiăi «» w r «h-h

l f 7 C/ r «» uwsi14 ira 1 /, w».
S S S OIAV le OPKIB
aii „B (JJ-VB – ORbiiqlid»!! i-Sy5 y – «„W—M” /Q?!
— 5<I «! B VJMOJKI „” „” „* ™—*™” „i «y V-*, wctă «jit wi» du cu npaufă!
* – rt, „„ „st, aufe (1*H*<t «W >

Parisul în doi

ANEXA 3

Indexul punctelor de atracţie

A, Île-de-la Câte

1. RER bixentairg
2. *Rue* Cujas-Hoael *des* Trois Colleges
3. Finâna Saint Michd
4. „Notie Dame
5. Palatul de Justiţie
6. La Conciergerie
7. Sainte-Chapelle
8. Pont Neuf
9. Scuarul Vert Galant
10. Piaţa Dauphine
11. Samaritaine

1. Biserica Saint-Germain lAuxenois! 3. Podul Arielor

14. Institutul Francez

15? atai Lmiu

16. Muzeul *Qrsav*

17. Grădinile Tuileries
18. Muzeu) legiunii de Onoare
19. Adunarea Naţională
20. Piaţa Concorde
21. Grand Palais
22. Podul Alexandru iii
23. Petit Palaâs
24. Hotelul şi Domul Invalizilor
25. Podul Alma
26. Tumul Eiffel
27. Câmpii) luj Marte
28. Trocadero
29. Baiul Biassac

30. Piaţa Eloile şi Arcul de Triumf
31. Bistro Romain
32. Buddha Bar
33. Palais Royai
34. Cheiul Tuileries (staţie Nociambus)
35. Piaţa Châtelet
36. Bulevardul Palatului (staţie Noctambus)
37. Forumul Halelor
38. Biserica Madeleine
39. Palatul Élysée
40. Piaţa Vendôme
41. *Gara* Ssinî-Lazare
42. Opera
43? faţa Soibonei
44. Rue de *la* Hachette
45. Teatrul Hachette
46. Hotel Dieu
47. Sorbona
48. Collège de France
49. Panteonul
50. Jardin du Luxembourg (50 A. Palatul Luxembourg)
51. Primăria Parisului
52. Insula SaJnt-Leuis
53. Biserica Română
54. AIET – iele Luttm
55. jardin des Planres
56. Institutul Lumii Arabe
57. Şcoala Normală Superioară
58. Moscheea din Paris
59. Muzeul Evului Mediu
60. Siserira Saint-Etierme du Mont
61. Câmrtiru) Montparnajse
62. Spitalul Piiie-Salpeiriere
63. Gara Austeritz
64. Piaţa Bastilia
65. Piaţa Denfert-Rochereau – Catacombele
66. Observatorul Astronomic din Paris
67. Barul Smoke

68. Tumul Manupamasse
69. împasse Ronsin (fostul atelier al lui Brâncuşi)
70. Gara Montparnasse
71. Bazilica Saae-Coeui
72. Cimitirul Montmartre
73. Biserica Saint-Estienne d'Orves
74. Cabaretul Mouâm Rouge
75. Cabaretul Ie Lapin Agile
76. Galeriile Lafayette
77. Magazinele Printemps
78. Bursa
79. Muzeul Grevin
80.30. Centrul Pompidou
81. Biserica Saint-Louis en l'lle
82. Place des Vosges
83. Muzeul Carnavalet
84. Muzeu! Picasso
85. Statuia Geniului din Piaţa Bastilia
86. Opera Bastilia
87. Cimitirul Père Lachaise
88. Gara Lyon
89. Canalul Saint-Martin
90. Parai Viifettt
91. Parcul Buttes-Cbaumont
92. Pădurea Vincennes
93. Ministerul de Finanţe
94. Palatul Sporturilor de la Ber<y
95. Parcul Bercy
96. Biblioteca Naţională François Mitterrand!
97. Muzeul Jeu de Paume şi Muzeul Orangeria
98. Muieul Rodin
99. Ambasada României
100. Biserica Saint-Germain-des-Prés
101. Muiei îl delacraix
102. Biserica *Ssint-Sulpke*
103. Barul O'Neill
104. Barul Mondrian
105. Teatrul Odeon

106. Restaurantul Polidor
107. Defence
108. CNFT (Centrul Noilor Industrii şi Tehnologi)
109. MaU-ullssou. attele. mtis
110. Donjullmas
111. Restaurantul Doina
112. IU. Şcoala Militară
113. Portui Bateau-Mouches l H. Palatul Chaillot
115. Piaţa Contrescarpe
116. Place du Tertre
117.

Anexe

ANEXA 4

Puncte de atracţie pariziene

Motte Dame

Transport: Metro „Cele"; RER „St-Michel-Notredame". Program vizită catedrală: zilnic 7.45-ÎS.45, ca excepţia slujbelor (duminica la 8.30, 10.00, 11.30 şi 12.30, în timpul săptămânii la 8.00, 9.00,]2.00 ţi 18, 15). Intrare; liberă

Program vizită turnuri (intrarea prin turnul nordic): zilnic 9.30 – 19.30 (vawv, zilnic 1Q. QQ-17,00 (iarna]. Intrare: 5, 50 euro.

Palatul de Justiţie – boulevard du Palais nr. 4.

Transport: Metrou Câte. Bus: 21, 38.

Orar: 8.00 – 18.00, duminica închis. Intrarea este liberă.

U Concâergerie – Quai de l'Horloge nr. 1. Transport: Metrou Câte. Bus: 21, 38. Orar: aprilie-septembrie 9.30 – 18.00; octombrie-martie 10.00 – 16.30. Acces: 5 euro.

Sainte-Chapeâle – boulevard du Palais nr. 4.

Transport: Metrou Cele. Bus: /\, 3S.

Orar aprilie-septembrie 9.30 – 18.30; octombrie-martie 10.00 – 17.00.

Acces: 5, 30 euro.

Adunarea Naţională – rue de l'Université nr. 126. Transport: Metrou Assemblee Naţionale, Concorde. RER: Invaiides.

Deschis sâmbăta (dacă nu sunt prevăzute şedinţe) k 20.00, 14.00, 15.00.

Intrare vizitatori: Quai d'Orsay nr. îi. Un act de identitate obligatoriu.

Grand Patais şi Petit Palais – avenue du General Eisenhower nr. 3.

Transport: Mettou Champs-Élysées-Clemenceau, Franklin Roosevelt.

Grand Paiais deschis; 10.00 – 20.00 (marţi închis), 10.00 – 22.00 (miercuri), intrare fără rezervare începând cu ora 13.00. Acces: 6 euro.

Petit Palais deschis: 10.00 – 17, 40 (luni închis). Catacombele Parisului – Dentert-Rochereau nr. 1. Galeriilesubterane ale Parisului măsoară peste 160 de kilometri.

Deschise 14.00 – 16.00 (luni închis) în timpul săptămânii, iar sâmbăta şi duminica 9.00 – 11.00 şi 14.00 – 16.00. Acces: 5 euro.

Tumul Eitfel

Transport: RER Tour Eiffd-Champ de Marş, Metrou:

Trocadero, Passy.

Deschis: 9.00-O.00 din 15 iunie pană la 31 august, 9.30

23. DO în restul anului.

Pteţuri ascensiune (plus coborâre): 3, 70 euro până la primul etaj (aprox. 90 m); 6, 90 euro până la al doilea etaj

(aprox. 130 m); 9, 90 euro până în vârf (aprox. 300 m).

Urcare pe scări (numai până la cel de-al doilea etaj): 3 euro. Statuia Libertăţii, (o copie identică, la scară mai mică, a emblemei New York-ulut)

Aâlee des Cygnes (Aleea Lebedelor), o insuliţă alungită aflată pe mijlocul Senei, la 500 de metri în aval de Turnul

Eiffel.

Panteonul

Transport: Metrou Cardinal Lemoine, Maubert-Mutualite.

RER: Luxembourg.

Deschis: 930 – 18.30 (aprilie-sepţembrie), W.00 – 17.00

(octombrie-martie).

Vuita costă 7 euto (include şi criptele), sau 4, 50 euro pentru tinerii sub 25 de ani.

Biserica Ortodoxă Română

Cu hramul Sfinţilor Arhangheli Mihail şi Gavril – rue Jean de Beauvais. La intersecţia cu rue des Écoles se afla statuia lui Minai Eminescu, imortalizai de sculptorul Ion Vlad şi prezent în acest loc din 1989.

Moseneea din Paris, Place du Puits ţie l'Eimrte m. 1.

Transport: Mettou Place Monge. Deschis: 9.00 – 12.00 şi U. QQ-1S. GQ, vineri închis. Acces: 3 euro.

Institut du Monde Arabe – rue des Fosses Saint-Bernard nr. 1.

Transport: Metrou *jusskv*, Cardinal Lemoane. Deschis: 10.00 – 18.00. Luni închis.

Casa lui Eugen Ionescu – bulevardul Montparnasse nr: 114 Aproape de Piaţa Pablo Picasso, b inima cartietului vechi, a locuit în ultimii ani de viaţă scriitorul de origine română Eugen Ionescu, membru al Academiei Franceze.

Casa lui Constantin Brâncust – rue Montparnasse nr: 54 Locuinţa unde *a* trăit Constantin Brâncuşi în ultimii ani de viaţă. Atelieral din apropie-te, împasse Ronsin ra. 11, cu lucrările, machetele, obiectele de u: casnic, până şi aiar-aiea lor exactă au fost mutate şi refăcute identic în actualul Atelier-mu: eu Brâncuşi, din faţa Centrului Pompidou.

Turnul Montparnasse – Piaţa Raoul Dautry. Transport: Metrou Monrpamasse-Biewenue, Deschis: 9.30 – 22.30 (în perioada l octombrie – 31 martie) *şi* 9.30 – 23.30 în restul anului. Acces: 7 ei iio.

Pai i sul în *doi*

Bazilica Sacré-Cœur place du Parims du Sacré-Cœur.

Transport Metrou Anvers Abesses Deschisă 900 – 1900, sau 9 00 18 00 în perioada octombrie martie intrarea este libera Pentru vizitarea domului ţi-a criptelor, se percepe o taxă de 5 euro Casa lui insian Tzara avenue Junot nr. 15

În continuarea străzii Norvms, se afla casa construită în 1926 pentru poetul dadaist de origine romàna, un melanj de stiluri moderne aparent surprinzător pentru drumeţul abia familiarizat cu Monimarae

Palatul Operei Garmer – place de l'Opera

Transport Metrou Opera Deschis 1.000 – 1630, vizite însoţite în fiecare zi la 1100 pentru grupun de peste IO persoane Acces 6 euro, pentru copii 3 euro

Palais Royal

Transport Metrou Palais Roya A Musée du Louwe Deschis 7 00 23 00 (ţara), 7 30 20 30 (iarna) Bols de Vincennes

Transport Metrou Porte Doree, Chiteau de Vincennes

Deschis zilnic, de la răsărit la apus Intrarea libera

Parcul floral, Esplanade du Chiteau de Vincennes

Deschis zilnic 9 30 17 00 (iarna), 9 30 20 00 (vara)

Castelul Vincennes, Avenue de Paris

Deschis zilnic (m afară de sărbătorile legale) 1035 1145.

13 15 – 17 00 (până la 16 15 iarna)

Grădina Zoologică, Avenue de Saint Maunce nr. 53

Deschis zilnic 9001730

Biblioteca Naţională Franceză François Mitterrand – Ouai *Frangots* Mauriac nr. 11

Metrou Quai de la Gare, Bibliothèque Expoziţii valabile 10 00 – 19 00 (luni închis) în cele patru turnuri se află birourile administrapei ţi depozitele de carte. Qntoni care solicita materiale ce nu sunt în liber acces, a ţinute la păstrare în turnun au de aşteptat între o oră şi o a Glande ftiche de la Qelense – Parvts de la Defense nr. 1. Deschis 9001800 intrare ţi ascensiune 7, 50 euro

Castelul Versailles

Transport de la Gata Saint Lazare, 30 de minute cu trenul SNCF-Banlieue în direcţia Versailles-Rive Droite Cereţi la orice ghişeu SNCF oferta Torfait Loisirs", care constă într-o formulă transport şi intrare la toate muzeele de pe domeniu! Versailles 20, 80 euro Orare 900 – 1830 (mai septembrie), 9001730 (m restul anului) Preţ intrare 7, 50 euro Liber pentru cei sub 18 am Posibilitatea de înscriere la vizite conferinţă, vizite cu ghid Parcul Euro Disneyfand

Transport RER, staţia terminus Marne La Vallée Parcul de distracţii se află la 100 de metri de staţie

Acces pentru o zi 39 euro iau 29 de euro pentru copii

Bazilica Saint-Dénis, rue de la Legion d'Honneur nr. 1. Transport Metrou Basilique Saint Denis (linia 13) Urmaţi indicatoarele până la bazilică (aprox 10 minute de mers pe jos) Deschis 10001700 Acces 5 euro

Castelul Fontamebleau.

Transport aproximativ 45 de minute cu trenul

(SNCF) de la Gare de Lyon în direcţia Laroche

Migennes, Montereau *sau* Montargis, până) a stafia

Fontainehleau Avon De acolo, 10 minute cu auto buzul, lima A sau B

Deschis 930 – 1800 (vara), 9301230 şi 14001700

(iama) Marţi închis

Cereţi la orice ghişeu SNCF oferta Forfait Loisirs", care constă inU o formula transport ţi intrare în castel 20

euro Pentru copiii de 10 17 ani, 16 euro, iar pentru cei de 4 9 ani – 8 euro

Castelul impresionaţilor, Auvers-sur-Oise

Transport aproximativ o oră cu trenul (SNCF) de la Gare du Nord în direcţia Valmondois Schimbare la Gare de

Valmondois, apoi direcţia Pontoise, pană la staţia Auvers sur Oise

Deschis din aprilie septembrie, marţi duminică

1030 – 1800, luni 14001800, octombrie martie

1030 – 1630

Cereţi la orice ghişeu SNCF oferta Torfait Loisirs, care constă într-o formulă transport şi intrare la castel 14, 60

cuio, sau 8, 70 pentru ropin de 6 – 9 ani

Castelul lui Monte Cristo, Port Marly Avenue Fitzgerald

Kennedynr!

Transport aproximativ 40 de minute cu RER A de la

Châtelet Les Halles, în direcţia Saint Germain en Laye, până la staţia Chatout Croissy Deschis 1.000 – 1800

Acces 5, 30 euro (3, 35 pentru copii)

ANEXA 5

Transporturi

1. Transporturi internaţionale Avioane:

zboruri directe Bucureşti Paris larom: plecare la 7 00 (operat de Air France), 9 35 şi 13 35 Durata călătoriei aproximativ ore Preţ estimativ pentru un bilet dus întors 350 euro Air France, 2 zboruri 9 10, 14 20 Preţuri similare cu Tarom

— Zboruri indirecte; CSA, *KLM*, *Alusiss*, *Swss Air* Toate cutsele ajung la aeroportul Roissy Charles de Gaulle, aprox 20 km nord de centrul Parisului

Anexe

Autocare1

— Euiolines plecan din majoritatea oraşelor mari din România, în zilele de marţi, joi, sâmbătă, duminica Sosire *la* Par; s, autogara *internaţionala Gallieii*) (metrou *linia* – 3), în zilele de joi, sâmbătă, luni, marţi Un bilet dus costa aprox 100 euro

— Eunitime Plecăn din Bucureşti (cu oprm în oraşele mân

— De pe traseul spre Nădlac), în fiecare miercuri, vinen şi

— Sâmbără la ora 3 45, din Piaţa Palatului (m ţaţa Ateneului

— Roman) Sosire la Pans, ţue la îsyette în 39, jw, sâmbăta.

— Respectiv, duminica seara. Plecaredin Paris în fiecare miercuri

— Şi duminica Un bilet dus-întors costă între 140 şi 150 euro

— Transcontinental – Plecări din Bucureşti, Autogara

— Rahova, în fiecare vinen la ora 5 00 Sosirea la Paris, Gara

— Montparnasse, sâmbăta ora 22 00 Pentru întoarcere, ple

— carea din acelaşi loc luni ora 6 00 Un bilet dus întors

— Costa aproximativ 135 euro

2. Transport local Metrou

„Metro este prescurtarea termenului Metropolitani, adică reţeaua urbana de transport pe şine sunt 14 linii numerotate care străbat oraşul între porţile de intrare în oraş (care s-au păstrat astăzi ca puncte *de* reper pentru graniţele Parisului) şi puncte terminus pentru aproape toate liniile de metrou Circulă de la 5 dimineaţa pană la! noaptea şi are, în arară orelor de vârf, o cadenţă de două până la opt minute între trenuri Hărţi ale metroului (şi RER) se pot procura gratuit din orice staţie şi de la orice chioşc de aaie Cele mai bune ghidun sunt Petit Plan de Paris şi Paris Plan de Poche, unde se găseşte şi un repertonu al străzilor şi poziţionarea exactă a fiecărei staţii de metrou Orar 05 – 01 Preţun 1, 30 euro-călătoria

— 9, 60 euro – carnetul de 10 bilete

— 13, 75 euro carte orange săptămânală (oferă

— Acces nelimitat de luni până duminica pe metrou, auto

— Buz, RER (în oraş)

RER

Pentru circulaţia dincolo de porţi, adică în banlieue, numită ofiaa! regiunea panziană”, din 1975 există RER (Reseau Express Regional) Aceasta este o reţea de trerom mai mai şi mai rapide alcătuită din & Imn (A D) care fac legătura între Paris şi întreaga regiune pariziana (până la o distanţa de 30 – 40 km de centru) Ele traversează oraşul în punctele nodale ale transportului parizian intersectându-se cu metroul în oraş are staţii mai puţine dar situate în zone esenţiale distanţa între două staţii de RER din Pans echivalează în genere cu 3 4 staţii de roetiou încă un aspecr general RER-ul este subteran în Pans şi suprateran în afară Orar 05 – 01 Preţun – 1, 30 euro călătoria

Autobuz

Reţeaua de autobuze este bine dezvoltată, dar, din cauia aglomeraţiei rutiere, se recomandă turiştilor grăbiţi doar folosirea mnsportului *subteran* Onunde *te-ai* afla în Paris, exista o gură de metrou Pentru turistul care nu se grăbeşte, autobuzul este un mijloc ideal pentru a admira Parisul în toată voia Pentru transporttu! nocturn, există aşa numitele „noctambus Orar 05 21 (01 05 pentru noctambus) Pieţun – l, 30 euro călătoria Cars Air France sunt autocarele albe ce sosesc la anumite porţi ale aeroportului Charles de Gaulle-Roisy Punctele terminus din Paris (de unde se pot lua şi în direcţie inversa, spre aeroport) Porte Maillot, Piaţa Étoile, Gate de Lyon, Gare Montparnasse Biletele se procură la şofer

Autobuz turistic

Balabus un autobuz obişnuit purisud *însemnele Bb* acoperă centrul Parisului pe traseul Defense – Gare de Lyon între aprilie şi septembrie şi opreşte în punctele cheie Detalii în orice staţie de metrou Les Cars Rouges – sunt autobuzele roşu decapotabile (m stil londonez) care fac tururi ale Pansului. Se fac 9 opnii în tot atâtea puncte de atracţie, dar pasagerii pot coborî oriunde pe traseu, la fel cum se pot urca oriunde, în limita valabilităţii de 2 zile a biletului, care costă 21 euro

Open Taur circula zilnic, IO 00 18 00, pe tot timpul anului şi propun trei trasee diferite cate leagă cele mai importante obiective turistice Biletele valabile o zi sau *două costă 24*, *respectiv 27 cuio* (12 cure *pentru copiii* de 4 – 11 am) şi se găsesc în principalele staţii de metrou şi în majoritatea hotelurilor Vara, frecvenţa autobuzelor Open Tour este de 15 30 de minute, iarna de 25 – 30 de minute

Vaporaşe

„Bateaux – MOB cvies" – Vaporaşe cu *1* punţi cea de jos este acoperita şi încălzita, iar cea de sus complet descoperita Capacitate 400 de persoane o călătorie durează aproximativ o oră şi costă 7 euro Bateaux Parisiens – Vaporaşe cu 150 de locuri (cu acoperiş de sticlă) pentru plimbări, dejunuri şi cine – localizate în porturile de la poalele Turnului Eiffel, Portul Bourdonnais, *Podul kna*

Vedettes de Paris Vaporaşe cu 250 de locuri Preţ 8 euro – localizate în porturile de la poalele Turnului Eiffe], Portul Suffren

Taxi

De căutat doar cele care aparţin unei companii şi m-ar cate corespunzător numele firmei şi tariful afişat citeţ o călătorie de la

aeroport până în centru costă, în funcţie de aglomeraţia din trafic şi destinaţie între 25 şi 50 de euro *în doi*

Muzeul Luvru – rue de Bivoli ţii 99

Transport Palais Royal Musée du Louvre

Deschis 9 00 18 00 (marţi închis) Luni şi miercuri nocturnă pâră la 21 45

Acces 9001500 750 cure *După* orele 1500 ţi duminică toată ziua. 5 euro

Muzeul Orsay – Quai Anatole France nr. 1, rue de Bellecnasse nr. 1.

Transport Metrou Solfermo, RER Musée d'Orsay

Deschis 9 00 18 00 [luni închis) Nocrumăjoi până la 21.45

Acces 7 euro

Muzeul Cinematografului (în incinta Palatului Chaillot), Avenue Albert-de-Mun nr. 7.

Transport. Metrou Trocadero

Deschis 10 00 – 16 Op (marţi metas) Muzeul Marinei, (în aripa de vest a Palatului Chailtot) Avenue Albert-de-Mun nr. 7.

Transport Metrou Trocadero

Deschis 1.000 *U* 00 (marpânchis) Muzeul Omului (în aripa de vest a Palatului Chaillot) Avenue Albert-de-Mun nr. 7.

Transport Mttiovi Tiocadeso

Deschis 9 45 1715 (marţi închis) Muzeul Monumentelor Franceze (în aripa de est a Palatului Chaillot) Avenue Albert-de-Mun nr. 7.

Transport Metrou Trocadero

Deschis 9 45 1715 (marţi închis) Muzeul Balzac – rue Raynouard nr. 47.

Transport Metrou Passy, La Mueite

Deschis 1.000 – 1740, tuni închis Muzeul Evului Mediu şi termele romane de la Cluny – rue Saint-Jacques

Transpun RERS – amt-Midiel Notredame sau metrou

Cluny-La Sorbonne

Deschis 9 15 17 45 (marţi închis)

Acces 4 euio

Jardân des Pfantes sau Muzeul naţional de istorie naturală – Ouai Saint-Bernard

Muzeul în aer liber este deschis în fiecare zi de la 8

dumneata până la apusul soarelui Există şi o menajerie în care vieţuiesc (la origine, exclusiv pentru a fi studiate) în special animale mia insecte, reptile, pasăn Animalele pot fi unitate în Re 9 OQ şt 17 OG, iar grădina botanică este închisa în perioada octombrie martie, în restul anului programul fiind 800 – 1100 şi 13 30 1700

Acces în grădina botanică liber Acces menajerie 5 euro

(pentru *copii* 3 euro) Muzeul Erotismului, Bulevardul Clichy nr. 72.

Transport Metrou Blanche, Pigalle

Deschis iilme 1BO0100 Peste Z OQO de exponate în acest muzeu privat, deschis în 1997 Acces 7 euro

Muzeul-atelier-locuinţă Gustave Moreau – rue de la Tour des Dames (Strada Turnului cu Dame) nr. 14

Transport Metrou Trimite

Deschis 11 00 17 15 (luni ţi miercuri) sau 10 00 12 45, 14 00 17 15 (mare închis)

Acces 3 euro în 1895, marele pictor simbolist şi a amenajat conacul în muzeu Muieul Grevin, Bulevardul Montmartre nr. 10

Transport Metrou Richeheit Drouot

Deschis atac 13 00 – 19 00 (m vacanţele şcolare 10 00 – 19 00)

Muzeul figurilor de ceară, creat în 1882, mai conţine un teatru de iluzionism şi un palat al mirajelor (cu oglinzi

Acces 15 euro, pentru copii 9 euro

Centrul Naţional de Arta şi Cultură Georges

Pompidou Place Georges Pompidou

Transport Metrou Châtelet, Rambuteau, Hotel de Ville Prin apala anacţie este Muzeul de Artă Moderna, care ocupa nivelurile 4 şi 5 şi propune opere ale unor artişti exponenţiali ai secolul 20 pictura (Matisse, Picasso, Kandmski, Miro, Pollock), grafică (Max Ernst), fotografie (*Doisneau*, *Bem* Bresson), sculptură (Giacometti) etc Deschis miercuri luni 1100 22 00 (nocturnă joi până la 23 00 pentru anumite expoziţii) Acces 8 euro (pass 10 Efuro pentru muzeul de ana şi celelalte spaţii) Pentru cei sub 19 ani 3 euro Atenţie1 Liftul care duce la etajele superioare nu este gratuit

Atelierul Brâncuşi – Place du Centre Pompidou. Deschis 14001800 Acces 5 euro

Muzeul Carnavalet – rue de Sévigné nr. 23 – 29. Transport Meuou Chemin Vert, Saint Paul Deschis 1.000 – 1740 (luni închis)

Intrarea este liberă, dar expoziţiile temporare costa 6 euro

Muzeul Picasso – rue de lâiongny nr. 5

Transport Metrou Saint-Sébastien Froissarî, Saint-Paul Deschis 9 30 – 18 00 (până la 17 30 iarna) Luni închis Acces 5, 50 euro

Muzeul Artelor africane şi oceanice – Avenue

Daumesml nr. 293

Transport Metrou Porte Doree

Desdi/s Jura merain,) O], vjnen] OOG-1200 şi B30 – 1730; sâmbăta's. i duminică 12 30 18 00

Muzeul Rodin – rue de Varenne nr. 77. Transport Metrou Vaienne Deschis 9 30 17 45 (luni închis) Acces 5 euro Liber pentru cei sub 18 ani

Muzeu! tomatei – Hotelul Invalizilor. Transport Metrou, RER mvaiides Deschis 10 00 18 00 (apnhe-septembrie), 10001700 (m rest)

Anexe

Domul Invalizilor

Transport Metrou Invalides, Vatenne Deschis 9001900 tmlie şi august), 1.000 – 1800 (în restul anului)

Acces 7 euro (liber pentru cei sub 18 ara) pentru toate *obiectivele* de la *Invshdes*

Muzeul Delacroix – rue de Furstemberg nr. 6. Transport Metrou Mabillon, Saiat Germain des Preş Deschis 9 30 – 17 00 (marţi închis)

ANEXA 7

Hoteluri în cartierul Latin

Hotel Cluny-Sorborne – rue Victor *Cousm* nr. 8 (vizavi de Sorbona). Două stele

Transporturi Metro ClunyU Sorbonne, RER Saint

Michel-Notre Dame

Preţun 50 75 euro camera dublă Hotel Saint-Jacques – rue des Écoles nr. 35. Două stele.

Transporturi Metrou Maubert Mutualite

Preţun 50 – 75 euro camera dublă Hotel Central rue Descartes rii. 6

Transporrurf Metrou Afaubert *Mutaalite*

Preţuri 35 40 euro camera dublă Confort modest Hotel Notredame – Qual Saint-Michel nr. 1. Trei stele

Transporturi Metrou şi RER Saint-Michel Notredame

Preţun 75 – 140 euro camera dublă (Cu vedere asupra fluviului

ţi-a catedralei) Alte hoteluri sunt prezentate pe.

www.Paris org/Hotels, wwwpanspanscom Rezervările se pot [ace onime

ANEXA 8

Restaurante

Zona Saint-Michel

Minos – rue de la Hachette Taverna” greceasca speoalf zata în „farfurii greceşti” (carne de oaie, dreasă cu ţaţi-ki, asezonată cu salată verde, «apă, felu’ de roşie, ulei de măsline, *cartofi* prăjjţi opţional) Preţ 7 euro Vin roşu, Kourtaki 12 euro

Ie Bistro 30 rue Saint Severm nr. 32 Anpi de pui cu paprika, raţă cu portocale, escalop de curcă, plus o listă de vinuri bine garnisită Meniu prânz 8 15 euro Meniu seara 15 euro

La fourmi aflee rue du Fouarre nr. 8. Putep răsfoi o carte în timp ce savuraţi ardei umpluţi sau un meniu vegetarian la mezanin se poate sorbi un ceai parfumat sub cerul liber Costă 4 euro Un meniu complet 20 euro

Chez Jaafar – rue Sommerard nr. 22 Specializat în bucătărie tunisiana couscous, oaie sub toate formele sau peşte Excelent raport calitate/preţ şi serviciu agreabil o sticlă de bere costă 3 euro, o cafea (făcută în casă, după un ritual arab) – 1, 80 euro, iar ceaiul 2, 50 euro Meniul la dejun costă 8, 50 euro, iar la cină între 9 şi 12 euro

La Coiir aux Crepes – rue Gafânde nr. 27 Câatftăne tradiţională franceză Clătite cu brânzeturi, ou şi jambon sau cu gem, stropite ci adm şi suam de fructe aduse direct de la producător Preţuri între 2, 50 şi 8 50 euro

Zona Panteon-Mouftetard

Le Pam Quotidien (Pâinea cea de toate zilele) – rue Mouffetard nr. 138 Un mic dejun „à la française” (ou fiert, croissant sau baghetă, jambon unt, brânză topită, gem, ceai sau cafea) costă între 5 şi 7 euro, iar un dejun compus *din salate sau tartine cu pâine făcutăm casă nu* trece de 18 euro

Lebraziei (Rugul) – strada Maufretard-nr 88 Ataşe savurează divinele ladettes” şi „fondues”, adică brânze tun preparate la foc sub ochii clientului Pe fiecare masă se află un grătar la care vi puteţi prepara personal friptura Preţuri între 11 şi 18 euro Chez Lena et Mimile – strada Tournefort nr. 32 Distrau parizian tipic Bucătărie tradiţională pe bază de carne de pasăie ţi larissim la Paris – poic

Meniul fix este compus *dina un entrée, un fel prin apal*'s; *un* desert Apetitivul şi o sticlă de vin sunt din partea casei Prânz 23 euro Cină 35 euro

Zona Montmartre

La Petaudiere rue Norvms nr. 7 (brigă Place du Tertre) Piano bar cu restaurant cu degustare de vin artizanal Meniu 14 – 25 euro

Le zmiave des Abesses rue Durantm nr. 8 Sală intima, preferată de actorii teatrelor din zonă şi obişnuiţii casei Reţete originale şi rafinate din bucătăria franţuzească Meniu prânz 15 euro *Meniu ană 17 – 22* euro Un pahar de vin 2 euro

Un zebre a Montmartre – rue Lépic nr. 38 Resto bar Ideal 51 simpatic pentru un prânz rapid Meniu 1220 euro

Zona Saint-Germain

Polidor – rue Monsieur Le Prince nr. 41

Transport Metrou Odeon

Local retro, cu bucătărie familiali Meniu fix de prânz 9 euro

Meniu à la carte 22 – 30 euro Specialitatea zilei 8 11 euro

Parisul în doi

ANEXA 9

ANEXA 10

Cafe-baruri

Zona Trocadero-Etoile

Brassac – Avenue Kléber nr. 37, Bar cu clientelă din rândul diplomaţii de la ambasadele din zona Meniu de tip snack, din care reţinem salate de icre, lasagna cu spanac şi anjocot rece Un codai! costă 9 ei iro, iar un pahar de vin de Bordeaux, 5 euro

Sir Winston Churchill rue de Presbourg nr. 5 Atmosfa A rbâmsvi", lista cu arrazea de tipuri de whisky din toată lumea o bere mică face 4 euro şi un codtail 9 euro Kfe Court – boulevaid Flandrm nr. S5 La extremitatea vestică a arondismentului 16 Terasă cu umbreluţe, aer de varanja Bucătărie franceză oi pretenpi – raţă cu fistic, file de peşte cu lapte de cocos – dar preţuri decente o bere la halbă 2, 50 euro, iar un cocktail merge de la 5, 50 la 10 euro

Zona Montparnasse1.

Smoke – strada Deiambre nr. 29 (Metrou Montparnasse Bienvenue) Berea are tot atât de mult gust cât decorarea barului (cu afişe ranssime de concerte ţi portiere de mari interpreţi), far preţurile invită la o rămânere cât mai îndelungata între 4 şi 7 euro o halbă OTP –

ălou ruedel Ouestnr 33 (Metrou Montparnasse-Bieisenvie) Aproape de Gara Montpacnasse, pub-bar cu decor fastuos (oglinzi, instrumente muzicale) şi influenţe celtice De încercat berea irlandeză neagră şi roşie la 3 euro sticla sau 6 halba, salata de ficat de pasăre sau antri-cotul de vită cu orez Specialitatea zilei la 9, 90 euro şi meniul fix la 15 euro

Bock de Boheme – rue du Chiteau nr. 104 (Metrou Montpativasse-Bienvenue) Deviza localului noi vă predăm arta pahaniiat şi a conversatrei Mese *de kmn* aşezate în jurul unui şemineu Preparatele din fructe de mare la preţuri piperate Setea de bere poate fi potolită în schimbul a 3 euro halba mică

Zona Saint-Germaln

O'Neill pe rue des Canettes nr. 20 (Metrou Saint Germain des Preş) în acest pub cu nume anglo saxon se prepara berea casei, nepasteunzată la halte de 400 ml sau carafe de 1800 ml o bere artizanală locala costă 4, 5 euro Le Purgatoare rue Hautefeuilie nr. 14 (Metrou Odeon) Unul dintre cele mai vechi cluburi clin? ans, în mima Saint-Germain Ambianţă muzicală variată, în special anii '80 90 DJ live, muzică electronică Intrare liberă Wagg – rue Mazarme nr. 62 (Metrou Odeon) Sală stil pivniţă oi era) confortabil, cu muzică house ţ; febno Intrare 12 euro

Mondiian – Bulevard Saint Germain (colţ cu rue Grégoire des Tours) (Metrou Odeon) Bere cu preţun între 5 şi 12 euro, whisky un fine, între 9 *y 11* euro/50 ml

Cabarete

Cabaretul Woultn Rouge Bld. CHehy nr. 82.

Transport Metrou Blanche

Spectacolele pot fi văzute de la masă, unde este obligato ne rezervarea unui meniu, cu preţuri cuprinse între 75 şi 160 de euro, în funcţie de calitatea meniului şi de poziţionarea meselor faţa de scena, sau de la bar, unde spectatorul trebuie să consume macat un pahar mic de şampanie de 12 euro Orar zilnic 1923

Cabaretul Le Lapin agile (Iepurele cel sprinten)

Rue des Saules (strada Sălciilor) nr. 22

Orar marţi duminică 21 02 Intrare 20 euro (14 eura studenţi)

Cabaretul Crazy Horse – Avenue George V nr. 12 Transport Metrou George V Orar duminica vineri 203001, sâmbăta 193002 trei spectacole pe zi Duraca *unui* spectacol 3 40 ore Intrarea 123 euro, în

care intra o masă la restaurantul cabaretului (Chez Francis) înainte sau după spectacol

Cabaretul Folies Bergere Rue Richet ni. 32. Transport Metrou Grands Boulevards Preţuri bilete, între 12 35 euro Spectacole cu chan sonete, pantomimă, revista

ANEXA 11

Magazine

Samaritaine – rue de la Mormăie

Transport Metrou Pont Neuf

Deschis 9 30 19 00, joi până la 22 00 Duminică închis

La etajul al nouălea, funcţionează un restaurant ţoi preţuri piperate, probabil sporul de înălţime e de vină) de la 19 30 la 23 00 Galeriile Lafayette – Bulevardul Haussmann nr. 64

Transport Metrou Chaussee d'Antm, RER Opera

Deschis 9301900 (] oi nocturnă până la 2200)

Duminică închis

80.000 de \iataton pe zi Printemps, Bulevardul Haussmann nr. 40

Transport Metrou Chaussee d'Antm, RER Opera

Deschis 9 30 19 00 (joi noctutna până la 22 00)

Duminică închis Forumul Halelor

Transport RER Chităet Les Halles

Deschis 8 00 19 00 Tatt – rue du Temple nr. 172

Deschis 9302200 Les Quatre Temps

Transport Metrou RERLaDefense

Deschis 9 00 21 00

Anexe

ANEXA 12

Parcuri şi grădini

Jaidin du Luxembourg

Transport Metrou şi RER Lusemboiirg Jardin des Tuilenes

Transport Metrou Tuilenes Bois de Vincennes

Transport Metrou Porte Doree Bois de Boulogne

Tâanspoaţ Mettou Porte d1 Auteuil Parc Buttes Chaumont

Transport Metrou Buttes-Chaumont, Botzans Parc Montsouris

Transport Metrou Porte d'Orléans Parc de ia Vilfetle

Transport Metrou Porte de Pantin, Porte de la Villette

Conţine un Muieu al Muncii, Cetatea Ştiinţelor's, i

Industriei *şi* o importantă sală de concerte (Zenith)

ANEXA 13

Numere de telefon – urgenţe:

— S.A. H.U. (salvarea) – 15

— Poliţia-17

— Pompierii: 16

— S.O. SMedien: 0143377777

— S.O.S. Dentar. 01 «37 51 QC

— S-O S Urgenţe: 01 47 23 80 80

Adrese utile:

— Biroul de obiecte pierdute

36, rue des MOrj]] ons, 75015 Paris

— Centre medicale:

Hotel Dieu, l paras Notre Dame, 75001 Pans Tel 01 42 34 82 34

— Neder, 149 rue de Sèvres, 75015 Paris Tel 0144494.000

— Farmacii1

Farmana Dhery, 84 Avenue des Champs-Élysées, 75008 Tel 01 45 62 02 41 (deschisă 24 h/24)

— Aeroporturi:

Roissy – Charles de Gaulle Telefon OI 48 62 22 80 (24 h/24) Site web mw adp fr

— Ambasada României.

5 *rue* de TExposilion, 75343 Paris CEDEX 07

Telefon 0147 0510 46, 0147 0518 70, Fax OI 45 56 97 47

Site web httrj//wwwambroumamefr

E mail secretariatamb rounisme fr

Consulat, Telefon 01 47 05 27 55, Fax 01 44 18 9017

Bibliografie utilă

Cele mai importante ghiduri turistice despre Paris:

*” *Tune Dut – finis*, Pengum Boob, 2002

„* *Guidi du foulard Pans* Mare 2002/03, Hachette, 2001

„* Mic Mm Rins *întinism*, Michelm Travel Publicanons.

Ghiduri culturale:

Pamcots (anema, Ceatm, muzică restaurante, muzee cu orare şi tanfe actualizate) – apare miercuri, se găseşte la orice chioşc de ziare

Hărţi, planuri:

„* *Para* el *banheues* plâns des 20 arrondissemoils, Micheim Editions des Voyages, 2001

*” *Plan de viile Pans „Special Pocket”*, Blay Foidex, 1996

Parisul în doi

Cuprins